

Милена Тепавчевић
ВЛАДАРИ ПРИЧЕ
ХУМОР НА ПЕТРОГРАДСКИ НАЧИН

БИБЛИОТЕКА
ПОСЕБНА ИЗДАЊА

Главни и одговорни уредник
др Небојша Кузмановић

Уредник
Ивана Гачић

Технички уредник
Татјана Цавнић

Дизајн корица
Јасминка Ловре

ВЛАДАРИ ПРИЧЕ

ХУМОР НА ПЕТРОГРАДСКИ НАЧИН

Избор и превод
Милена Тејавчевић

2024

ВЕСЕЛИ ПЕТРОГРАЂАНИ

Приликом једног од боравака у Санкт Петербургу разговарала сам с класиком руске приче Валеријем Поповом и, уручујући му две књиге кратких прича у којима су биле и његове, велики писац ме саветова да преведем и уредим књигу петроградских хумористичких прича, какве и сам пише. Идеја ми се допала и већ сутрадан позовем драгог пријатеља, песника и прозног писца, Валерија Роњшина, да ми каже ко још од Петрограђана пише хумористичке приче. Било је то време немилих догађаја у Кијеву, на Мајдану. Валериј ми одговори: „Бог с тобом, Миљена, пре ћеш наћи иглу у пласту сена, него веселог Петрограђанина, ми само што нисмо кренули у рат”. Наравно, у оно време била је то шала, а касније... Тако почех да сакупљам и преводим веселе Петрограђане. Испоставило се да их доста пише управо хумористички.

И ево, пред вама је књига у којој ћете наћи приче проткане љубављу према човеку, стремљењем да му се помогне радошћу и смехом како би се отргао од свакодневних брига, да скине са себе бар мало напетости. Иако су писане шаљивим језиком, оне говоре о великим и посве озбиљним проблемима савременог руског друштва. Заједничка им је љубав према вољеном граду кога од миља зову *Пишпер*, а у ширем смислу, љубав према отаџбини.

На почетку су приче мајстора руског хумора, класика петроградске хумористичке школе Михаила Велера. Споменимо само неке: *Јеврејин*, *Игра са сабљама*, *Њени универзитетши*, *Борђе (Марјановић)* и друге.

Следи већ поменути Валериј Попов, који и у поодмаклим годинама пише свеже, модернистички и са пуно хумора. Верујем да ће вам се допасти: *Снови на торњем лежају, Пружам дактилографске услуге...*

Још један Валериј, Роњшин. Писац средње генерације пише необично модерно, са много сарказма, фантастике... Једном га замолих да ми пошаље своју биографију. Ево шта ми је написао: „Валериј Роњшин пише за децу и за одрасле. При том, за децу пише исто тако дивно као за одрасле; а за одрасле исто тако дивно као за децу. Ма и сам живот В. Роњшина је пун свакојаких чуда. На пример, једном је хтео да стави шољицу на сто, кад, гле чуда. Уместо да падне и разбије се, шоља остаде да лебди. И до дана данашњег лебди”. У сличном тону су му и приче *Јејифанов и жене, Две смрти Ивана Иванича* и друге.

Приметићете да је и сам избор прича помало необичан. Поред хумористичких, има међу њима и филозофских као што су *Сибирска трозница* и *Писмо у Вишембері*, Јевгенија Лукина. У првој, аутор у само неколико реченица слика разлику између Запада и Истока, између Американца и Руса. Док у другој приказује вечити проблем своје земље, рекло би се православља уопште, наивност. Следи фантазмагорија Сергеја Арна: *Вољена моја Москва*. Писац изражавајући љубав према главном граду, исмејава његове мане.

Игора Данилова, Ивушкина критичари стављају у ред истакнутих класика сатире и хумора, Гогоља и Чехова. Прави мајстор смеха који од обичних животних ситница прави веселе, шокантне згоде и незгоде. Споменимо само неке: *Судбина, Ђаво, Дуџменце, Љубавница*. По њему: *хумор, као једно од универзалних књижевних појава, неће претрпети озбиљне промене, може само прећи у следућу фазу, јер оно што је било смешно у временима Аристотофана, Јувенала и Аристофела, смешно је и данас и биће смешно кроз хиљаду година.*

Посебну појаву у петроградској хумористичкој књижевности представља Александар Ципкин, један од најоригинал-

нијих књижевника млађе генерације, чија је прва књига лирско-хулиганских прича постала најпродаванија сатирична књига у Русији 2015. године. Он своје приче чита са позорница, што неретко чине и најпознатији глумци и водитељи. Ципкин каже да у његовој причи постоји практично све што воли: *сарказам, секс, мало Пийџера, мало дејинџива и „дубока философска мисао“ скривена иза оних монументалних ограда*. Приче са сексуалном тематиком биле би можда профане да нису писане препознатљивим стилем, тако да се и у њима промаља, сем сатире и хумора и делић *руске душе*. Такве су *Забрињавајуће-борделска ситуација, Дијагноза, О срећи* и многе друге.

Па кренимо с **Михаилом Велером** низ Невски проспект...

МИХАИЛ ВЕЛЕР

Невски просјект

Прва и најчувенија улица Руске империје, улица симбол, знак престојничке касне, чија припадности престоници није у надуваном декрету, већ у дубокој и директној припадности духу и славној историји. – Невски просјект, персијскива царева, или-частиа зрака у срцу државном, и друге свакојаке леје и узвишене речи. – Невски просјект је сам по себи већ оштина, држава и судбина... Невски, природно, има својствени језик, својствени закон, својствену историју, својствене њоганике и својствени фолклор, као што и приличи, разуме се, свакој иоле пристојној држави.

Фолклор негују проницљиви и духовити његови староседеоци, уздижу га до канона и стишљају до заборава. Као и сваки други, он бива ошироуман, циничан, сеншменшалан и, што је најважније, смешан.

ЈЕВРЕЈИН

Чудо једно како су све појаве петроградског живота повезане с јеврејским питањем. То ти је прави правцати камен спотицања! Чегга год да се дотакнеш, обрни-окрени, све се тичало Јевреја. Русија би уз разуман приступ поменутом проблему, вероватно могла да извуче огромну корист. Али преовладала је традиција трговине сировинама, један Јеврејин мењан је

једноставно за три цака канадске пшенице: такво је било имиграционо међународно паковање прехрамбених производа. Као и увек, западни капиталистички свет богатио се на рачун неравноправне размене с домовином социјализма, не буди споменута само по томе.

Уз позив прилагано је и усмено објашњење. Професор Тарасјук је мало размислио, зграбио боцу пића и бануо пријатељу и колеги историчару-скандинависти Арону Јаковљевичу Гуревичу, те између треће и четврте, директно га упита, како се постаје Јеврејин. Гуревич се јако изненади. Знао је апсолутно све о Викинзима, али о Јеврејима је знао само то да је најбоље не бити Јеврејин. Посаветовао је Тарасјука да се обрати у синагогу; под условом да ради, додао је сумњичаво.

Тарасјуку се није ишло у синагогу, много незгодна реч, те опет пође у „Сајгон” на кафу. У „Сајгону” одмах примети Јеврејина веома карактеристичне спољашњости, риђ, грбонос, с одеским акцентом. Испоставило се да се ради о Натану Фјодоровском, једном од сталних гостију познатог кафеа, некада скромном препродавцу слика сиромашних лењинградских сликара, а сада чувеном, богатом берлинским колекционару.

Тарасјук се премести за његов сто и, црвенећи и замуцкујући, замоли га за помоћ. Риђи Фјодоровски процени да је молилац у деликатној ситуацији и неприметно му тутну двадесет копејки.

Тарасјуку приседе кафа, због нечег спусти и он својих двадесет копејки поред његових, те тресну с неба па у ребра: извините, тако Вам бога, не бих да Вас увредим, види се ко сте, како се постаје Јеврејин?

Весело друштво Фјодоровског закључи да овај човек треба хитно нешто да попије, па један извади из цепа флашу портоа и наточи у чаше.

Утом поласкани добри Фјодоровски даде Тарасјуку потпуније информације. Овоме је све одговарало, осим обрези-

вања, додуше, либерални Фјодоровски га умири, како обрези-вање и није обавезно.

Према добијеним упутствима Тарасјук изабра скраће-ни поступак. Продаде колекцију слика (свеједно не може да је извезе) и отпутова у Ригу. А у Риги познаник Фјодоровског, који је био повезан с јеврејском општином, за пет хиљада ру-баља, све с таксом, набави Тарасјуку крштеницу мајке, рођене у религиозном браку родитеља Јевреја, о чему му издадоше и одговарајућа документа.

С овим сведочанством врати се у Лењинград, у најближе пасошко одељење и написа молбу да хоће да промени нацио-налност, од Белоруса да постане Јеврејин. Тамо се нису много изненадили, није им био први. Међутим, почеше перипетије, одуговлачења из недеље у недељу.

Тарасјук, шта ће, пређе на кафу у „Сајгон” и опет налети на риђег Фјодоровског. Овај рече „хм, то су глупости”, треба дати двесто рубаља, и након недељу дана добија се нови пасош. Тарасјук промрмља да још није продао целу колекцију, биће доста да подмаже начелнике пасошких одељења; слика ето, нажалост, више нема, али ако Фјодоровски пожели да сакупља оружје... не уме он да даје мито!

И несебични Фјодоровски, који се сналазио у петроград-ском животу као риба у води, тутну бакици колико треба и где треба, те Тарасјук постаде Јеврејин.

Али, још целу годину дана био је на мукама. Вијали су га због некаквих папира и испитивали, зашто је цео живот у доку-ментима крио националност мајке и постојање рођака, брата, у иностранству. Одговарао је логично да му је наведено могло засметати каријери, а о брату, ево писма, ни сам није ништа знао. И тако, након годину дана он срећно одлете, четвртком, бечким летом, како је било уобичајено.

Од свих учених колега и вољених студената пратила га је једино уплакана ташта и срећни Фјодоровски који је све ис-праћао и све слао у божју матер.

Одлетео је с истим оним старим фудбалерским кофер-четом у коме се налазила чиста кошуља, недовршени рукописи, флаша коњака, књига В. Бејдера „Средњевековно хладно оружје” и малецки никловани дамски браунинг бр. 8 с листићима од алабастера.

Немац га је стварно чекао на бечком аеродрому, где Тарасјук брже-боље испи с њим онај коњак и даде му за успомену пиштољчић – верну копију негдашњег...

Како га је прошверцовао на царини, сам бог зна.

ПРОФЕСОР

У тридесетој постаде доктор наука, у тридесет другој, професор универзитета. И будући професор, у стилу старе академске традиције, убрзо се ожени својом студенткињом с прве године. Пресели се из асистентског дома у академски комунални стан и поче да живи породичним животом.

По истеку меденог месеца испоставило се да живот није бајка. У новој породици Тарасјуку се највише допадала ташта. Умела је сјајно да кува чорбу од печурака и да штопа чарапе. И била је племенита, душа од жене.

Што се тиче супруге, њена љупкост је прешла у навику, а ограниченост постајала све видљивија. Нимало се није разумела у оружје. Уопште узев, Тарасјук ју је ретко виђао. Време је проводио између библиотеке и складишта резервних делова. Писао је монографију о техници италијанске школе мачевања XVI века. Хтео је да докаже свету како су Италијани први прибегли лаким и гипким мачевима, без ношења оклопа. Ово је био прототип савременог спортског оружја, што је омогућавало знатно повећање броја покрета и усавршавање руковања до префињености у сантиметрима.

Показивао је жени, како и куда треба бости да би се избацио противник из игре. Жена је ноћу вриштала од кошмарма.

Након годину дана жена се расплакала, више с њим живети не може, он је трагедија њене младости. Тарасјук није имао времена, ишчитавао је делове своје монографије и спремао тезе за реферат у Историјском институту.

Ташта је с њим саосећала. Рекла је ћерки да је ретка глупача: он не пије, добар је, безопасан, ауторитет, чудак-научник. Позивала је Тарасјука у госте, хранила домаћим ручковима. Зближили су се: она је била усамљена, сатима је штрикала и с задовољством климала главом слушајући бескрајне приче о мачевању. Поред тога, није имала новца, а код њега су паре вириле из свих џепова. Није могла да се помири што професорска зарада одлази на књиге и гвожђурију, почела је да му купује одећу и да одваја новац за храну. Некако мало-помало он се пресели к њој, оставивши стан бившој жени: на свеопште задовољство. Оградио је себи угао полицама за књиге, ставио отоман и сточић са стоном лампом и почео да живи као човек.

– Топли оброци, чист веш, тишина, па још без икаквих претензија – шта још треба научнику? – говорио је, преврћући у џепу оловне метке од балеарске праћке.

ФИЛМСКИ ЈУНАК

Већ је постао легенда и одлучено је да се снима филм лично о њему. Из Рима је долетела група филмских документариста, како би свет сазнао о великом научнику-оружару свих епоха и народа. Снимали су професора Тарасјука како држи предавања студентима, професора Тарасјука како ради на проналасцима у депоима музеја, професора Тарасјука у Би-

блиотеци Академије Наука испред дебелих томова књига које је стигао да напише и професора Тарасјука како размишља на фону невских таласа. Остао је још професор Тарасјук у свом дому.

Тарасјук рече да у кући није потребно. Али Италијани, иначе темпераментни и помало напорни, а ако затреба и прави мафијаши, загламише, размахаше се и кренуше професоровој кући.

Овај је побледео као креч. Живео је са старицом таштом у једној соби, у комуналном стану. Видевши собу, Италијани, филмски генији, били су изненађени и разочарани. Распитивали су се где је професоров радни кабинет, да се и не говори о трпезарији, а где је спаваћа?

Међутим, кад их напојише вотком и нахранише чорбом од печурака, а старица ташта узнемирена због изненадне посете, исприча како је професор велики чудак. Он додаде како има малу слабост: боји се великог простора. Могао би да купи дворца, али ни за шта на свету неће да напушта ову собу – навикао се на поглед с пропзора и овде лепо ради.

Наши гледаоци ово неће разумети – замишљено закључише Италијани. Буржоаска пропаганда труби да су совјетски људи сиромашни. Морамо да покажемо срећног научника у процвату совјетске науке. Беху ово прогресивни Италијани. Праве филмације те у филму о професору приказаше простран вишесобан стан: Тарасјук за писаћим столом, беше то кабинет, за трпезаријским столом, трпезарија, у позадини с књигама, библиотека, поред зида са оружјем, домаћи музеј и Тарасјук који седи у фотељи, у таштиној кућној хаљини и с чашицом у руци, поред распремљеног кауча, то му је спаваћа соба. У ходнику са ручицама Тарасјук је показивао спортску салу. Из кухиње су удаљене комшије, ташта је обукла свечану хаљину и узела варјачу: сада је била остарела мајка пажљивог сина Тарасјука. Италија је католичка земља, тамо се лоше

односе према разводима, то се гледаоцима не би допало; зато према мајкама су веома пажљиви, ово ће им пријати.

За дезерт снимише професора Тарасјука с партизанском медаљом и узбуђено изјавише да таквог јунака међу научницима још нису видели, феномен и жива легенда. Истина, Тур Хајердал такође падобранац и диверзант, али испада да никога није убио, мада је био пунолетан. Несрећи Тарасјук имао је десет година: мама миа! Порка мадонна! Да не поверујеш! Двадесет осам фашиста! Поубијао их је одједном или из неколико пута? То беше баш оних двадесет осам *џанфиловаца*, свакако? Читали су они о том бесмртном подвигу. Зашто Тарасјук није Херој Совјетског Савеза?

Био сам још малолетан? – постиђено ће он.

– А ваши хероји-пионири?. – упиташе свезналице Италијани.

– Само посмртно – рече Тарасјук. И мени су нудили, нисам пристао.

ЊЕНИ УНИВЕРЗИТЕТИ

На филолошком је кружио отприлике овакав виц. Професор филологије посетио је јавну кућу. И тако после љубави, одмарајући с девојком у кревету, заподенуо је разговор о једином што је знао, о књижевности. Кад, девојка показа такву начитаност, такву ерудицију и тако напредне идеје, да професор изненађено завапи: „Забога, девојко, шта ви радите овде? Ма вас треба... у универзитет, на Филолошки факултет!” А девојка, оборивши поглед, с лаким прекором рече: „Ох, шта Вам је професоре, мама ме је једва и овамо пустила...”.

Поменути виц, иако настао на филолошком, као некаква цинична саморекламна смелост, има везе са стварношћу колико и дом за девојке сумњивог понашања с јавном кућом: то јест, некаква сличност постоји али прилично преувеличана.

Како се заправо Марина уписала на филолошки, није познато. Испити су, кажу, лутрија; а зашто баш лутрија, постоје и друге игре, мање познате, а више хазартне и уносне. Мало ли је при упису отпало бистрих медаљаша и мало ли се уписало зачуђујуће сивих тудума, што је још чудније тудума без икаквих веза. Испитивали су их исти такви тутумраци, који су вероватно осећали рођачке симпатије према сабраћи по нивоу интелигенције.

Филолошки факултет, као што је познато, не оптерећује студенте цртежима, анатомијама или наукама о отпорности материјала; то је наклапајуће логички факултет, на ком се више цени магловита, општа култура и умеће јасног расуђивања на апстрактне теме.

Цени се на њему, наравно, као и свуда, женска лепота – „факултет удавача” али мање но на „мушким” факултетима, разумљиво, због недостатка мушкараца и вишка госпођица. Па и мушкарац са филолошког ретко личи на мушкарца: јако мршав, закржљао, цвикераш, мало ћакнут, по свој прилици будући преводилац, зализан, уврнут и без кичме. Прави мушкарац, борац и орач, наравно и на женском пољу, међу момцима с филолошког права је реткост.

Свако јутро Марина је путовала на предавања, лудујући због свог статуса и своје учености – студенткиња универзитета! Увече би је излуђивла лепа и узвишена беда студентског дома: четири кревета, један до другог, чај уз двопек и читанке пуне мудрости.

Зато суботом после стипендије, дом је грмео од свеопштег пијанчења и славља до поноћи. Сва проширења на степеницама и запећци били су препуни парова, након чега би, не-

дељом ујутро, начелница Марија Ивановна свлачила са стаја-лишта испред таванских врата неуништиву струњачу, тужно кукајући: „Па када ће напакон престати ови покварењуци!” На што би јој старији студент у пролазу добацио: „Смилујте се, Марија Ивановна, па има ваљда студент право на сексуални живот”, после чега би ова сасвим побеснела.

Марина је успешно положила први семестар и с лаком неверицом убедила саму себе да није глупља од других. А исполагавши испите, мало се ослободила и осмелила: време је да се предузму конкретни кораци у освајању Лењинграда. Треба-ло је да се попне на следећи ниво, јер живот је кратак, а младост најалост још краћа.

Најлакше се склапају познанства на филолошком у читаоници, то је свима познато. Можеш књигу да замолиш и цигарету, попричаш о професору и све то крајње пристојно, природно. У читаоници је Марина упецала Витју Захарова, студента пете године англистике, члана партије, коме се смешила сигурна каријера преводиоца у иностранству, на добром месту. А Витји је било време да се жени, јер нежењене у иностранство не шаљу. Истина, пожељно би било да се ожени с девојком из Лењинграда али постоје и друге варијанте...

Укратко, Марина га је професионално обрлатила, завела. Увече када су цимерке отишле на концерт, културу петроградску да упијају, он дође у њену собу. Испрва су попричали о књижевности, затим отворише вино, укључише музику, па запалише свећу и угасише лампу, затим се пољубише и Марина устукну, седе не кревет с подигнутим ногана, он седе поред ње, а онда, како пише у записницима, ступише у полну везу.

У том тренутку зачу се куцање, врата се отворише, шкљоцну прекидач, јака непријатна светлост сручи се на велику загонетку љубави, о бонтону овде нико није водио рачуна. Јер се у собу ували у пуном саставу комисија парткома и уз негодовање уперише погледе у голу задњицу члана партије апсолвента Захарова.

Ево како долази до инпотенције на основу психичког растројства.

– Шт-та је ово?! – продера се заштитник закона председник комисије Шоњка. Шоњкина њушка баш као јаје јајету личила је на захаровску задњицу, како обликом, тако и степеном израженог интелекта и кад би на задњицу налепили рожнате наочаре, добио би се потпун утисак о спољашњости доцента Шоњкина.

– Ни врата нисте закључали – с благим прекором рече Алик Скуратов, доцент са спољашњошћу младог Робинзона Крузоа.

Био је то очигледан неморал, с којим се требала борити партијска комисија у својим интернатским препадима.

– Непристојни сте – хладнокрвно се успротиви Марина збацивши са себе комунисту Захарова и навукавши чаршав. – Пунолетни смо и ја сам у својој соби.

Шоњка се надувао до величине стратосферног балона „СССР- 1” и одлебдео у предодређену идеолошку стратосферу.

– Иконе на зидовима! – завапио је показујући кажипрстом.

Скуратов је поцрвенео. Икона је представљала «Сикстинску мадону» исечену из часописа „Огоњок”.

– То је Рафаело – гордо објасни образована студенткиња Марина.

– А ово је очигледно Рембрант! – урлао је Шоњка, показујући на Захарова који је покушавао да отпетља ноге из рукава кошуље. – Скидајте! – нареди.

Захаров га погледа изнурено и скиде кошуљу с ногу.

– Ма не то! То обуци! Са зида скини!

У ходнику пред вратима сакупила се повећа заинтересована група кроз коју се тихо провукоше цимерке, враћајући се с концерта.

– Пих – рече Марина. Ево ти цела демографска ситуација. Вас мора да су отац и мати направили блањом од цепанице – не издржавши, додаде она.

Комисија је загрохтала. Шоњка је био посве сив. Марина их замоли да изађу и да јој дозволе да се обуче.

– Уметничка дела не скидамо – изјавиле су другарице. Срамота је не знати шта је то.

– Сви ћете остати без дома! – тресао се Шоњка попут ситне хладетине.

Када се стишала бука велике битке и комисија се удаљила да одмерава казне, другарице су скувале чај и изразиле саосећање с Марином, с извесном непријатношћу пристојних девојака према непристојној.

– Ма, како ниси закључала врата?

– О љубави треба размишљати, а не о бравама – поносно изјави Марина.

– А што онда уздишеш?

– Нису ми дали да свршим – пожали се она.

Преступнике иселише из дома, ускратише им месец дана стипендију и строго опоменуше за понашање које каља звање „совјетског студента”.

– Спремна сам да ставим потпис и одрекнем се женског начина живота све до победе светске револуције – тобоже озбиљно изјави Марина.

Упропадивши блиставу „моралнополитичку подобност” Захаров се неповратно изгуби из видокруга. Поред Марине је пролазио као поред турског гробља.

ЂОРЂЕ

Прође месец дана те Марина постаде најпознатија девојка на филолошком. У рефлектујућем бљеску светске славе засија и њена грешна звезда.

Славни је певао слатко и темпераментно и звао се Ђорђе Марјановић. Младе Лењинграђанке гурале су се на његове концерте, губећи ципеле, дугмад и у загушљивим огромним дворанама слушајући чаробњака уживљавале се до оргазма.

Марина је кренула на бастион грудима. Није бацила букет на сцену, као противтенковску гранату, већ се лично пробила кроз кордон супарница, попела на бину и предала цвеће уз светски наклон. Ловећи пољубац у образ, у посладњем трену подметнула је усне и наградила знојавог Марјановића таквим страсним пољупцем, те је овај на трен заборавио све ноте.

– Како ми је жао што сутра рано имам предавања на факултету – строго рече она и окрену се да пође.

– Ви сте шекспировски јунак – још је додала, истурајући прса у најизазовнију позу.

Марјановић је отприлике знао ко је Шекспир. Било је то мало изнад нивоа његове интелигенције.

Преводилац му је била студенткиња пете године филолошког. Марина је ступила с њом у контакт и вешто дошла до пропуснице с којом је могла слободно да улази у све хотеле. Пошавши на спавање, Марјановић се у ходнику испред себе хотела „Европа” судари с Марином која је читала подебелу књигу.

– Занима ме крајње висок књижевни ниво текстова ваших песама – рекла је.

– Сви песници су идиоти – изјави Марјановић.

– Једноставно они не виде у својим стиховима то што видите ви – одговори Марина.

Узбуђени Марјановић покушавајући да разуме оно што је чуо, позва Марину у собу.

– Већ је прилично касно – примети ова, пажљиво пратећи да се врата не залупе.

– Не пијем – одбила је и искапила пола чаше коњака.

– Заљубљена сам само у књижевност – упозорила је, нежно мазећи Марјановића по образу.

– Никад нећу бити ваша – заклињала се помажући Марјановићу да јој скине одећу.

Затим су се у купатилу играли „бродића” и она је враголасто уживала у разговору о књижевности. Ненавикнут на сличне изазове певач се бечио и певушио дитирамбе Руској души и руској култури.

Сутрадан у паузи Марјановића је интервјуисао скромни амерички музички стручњак.

– Поштујем је као човека! Као културну, образовану жену! – збуњено је изјавио певач.

А Марина је на строга упозорења факултетског кагебеовца увређено одговорила:

– Разговарали смо о музици Чајковског.

Познаници, мало познати и уопште непознати уживали су у њиховој очаравајућој вези. Марина, која је већ ушла у високи свет уметности и иностраних гостовања, пратила је певача до аеродрома. Шкљоцале су камере; Ђорђу као правом уметнику канула је и понека суза. И одлете он тамо у његову, стока једна, обећавши куле и градове: Париз, Грчку, хотеле, лимузине и казине.

А Марину, без буке, заувек избацише с факултета.

ИГРА СА САБЉАМА

Историја совјетске музике стварана је на четвртом спрату хотела «Европа», у бифеу. Био је то најмузикалнији бифе на свету. Филхармонија се налазила одмах преко пута и музичари су обавезно свраћали у бифе пре пробе, после пробе, а понекад и уместо пробе. Ради веће покретљивости прстију и бодрости духа. Исто тако после концерта, пред концерт, или просто онако, из навике. Свраћали су и домаћи гости, беше то нека врста ритуала. Свака конобарица знала је о музичком животу града више од директора Лењинградске филхармоније или секретара Савеза композитора. Музичаре су овде сви познавали, ценили и праштали им многе уметничке испаде, стваралачке природе... слава града! Овде се није питало шта пијете, гостима је точено по сто грама коњака, ако је пре рада, а ако је после, онда по сто педесет. Сто грама коњака коштало је у она времена једну рубљу.

Пошто је Лењинград био више филхармоничан, него театроцентричан град, за разлику од Москве, што је давно уочено, управо у филхармонији се окупљала елита и претресала великосветска дешавања, па су приче о којима се тамо расправљало аутоматски постајале инвентар Невског и улазиле у списак тема о којима се разговарало међу образованим људима блиским уметности.

А херој Социјалистичког рада и лауреат ђаво би га знао колико награда Аврам Иљич Хачатурјан, близак пријатељ Мравинског, Рождественског и других, омиљена личност у музикалном Лењинграду, био је стални гост за шанком десно од лифта на углу улице Бродског и Невског. Он је био човек познат, радо виђен гост, широка душа, кавкаски приступачан и дружељубив, свуда свој од Москве и Лењинграда до родне Јерменије, да не спомињемо Француске и Шпаније у којима је био и печен и варен...

Ето у Шпанији, на једном од гостовања које је протичало с великом помпом – Шпанци су народ музикалан, а музику темпераментну, ватрену, цене посебно – организатори га упиташе шта би још желео да види или да добије у Шпанији, они су вољни да обрадују великог и познатог композитора, да га услуже, дарују, да му још нешто организују, да му се простру под ноге, не укаљавши образ, и још мноштво ласкавих латинских излива љубави.

Хачатурјан, с друге стране, био је човек скроман, који је достојанствено носио своју величину и славу. Приман на највишем нивоу, човек који је могао да пожели и птичјег млека. Додуше млеко не користи, напротив, омиљено пиће му је коњак „Арарат”. Тако он раширивши руке захвали домаћинима, мало поразмисли и у стилу узвратне љубазности на комплименте свом ни с чим неупоредивом генију, одговори да је Шпанија, у којој он има част да наступа, отаџбина највећег сликара двадесетог века Салвадора Далија, лидера светског сликарства и његовог идола. Како је он одушевљен непревазиђеним шпанским гостопримством, никаквих посебних жеља нема и не може да има, те једино жели да се сретне и упозна с господином Салвадором Далијем, да му лично потврди своје дубоко поштовање и можда да га замоли за аутограм на његовој монографији.

Код ове жеље организатори мало мењају израз лица, премештају се с ноге на ногу... Јер Дали је познат по непредвидљивој ексцентричности и ова жеља је фактички неостварљива... Из простог разлога што Дали живи у Америци. У Шпанију ретко навраћа.

Али све се сложило с невероватном брзином и лакоћом. Прекоокеански Дали благонаклоно је саслушао телефонски позив за жељени сусрет и одговорио да је поклоник великог композитора и сматра за велику част да га прими у свом скромном шпанском дому у било које време, о томе нема дис-

кусије. Због толике среће одложиће све послове, којих заправо и нема, коме је он још потребан, сиромашни стари сликар, и овог трена жури на аеродром да ухвати авион. Може сутра? Рецимо, у два поподне? Ако то одговара светској величини, Хачатурјану, у том случају он, скромно мазало, Дали, непознати несрећник, све преостале своје дане биће срећан, савршено срећан, што његова ништавна личност може да представља некакав интерес за таквог гиганта и звезду светске музике.

И до бесвести ганути импресарио шаље позив Хачатурјану, са шпанским осећајем за меру, дајући до знања да је његова слава превазишла све замисливе и незамисливе границе, ако сам маг Дали, иначе спреман да пошаље тамо где не треба сваког председника, само онако, из чиста мира и зарад скандалозне саморекламе! – тако високо цени Хачатурјана.

И сутрадан, три минута до два лимузина председничке класе довози Хачатурјана с импресаријом, секретаром и преводиоцем пред капију Далијевог белокаменог замка с торњевима, шиљцима, зупцима и заставицама. Вратар и човек из обезбеђења у сјајним униформама отварају капију и саопштавају да домаћин већ чека, да је његова жеља да сусрет протекне на интимном, што би се рекло, породичном нивоу, тако да преводилац није потребан јер је супруга монсењора Далија такође Рускиња, ни кола нису потребна, монсењор Дали се понудио да одвезе госта после сусрета својим колима. Ко је од вас господин Хачатурјан? Учините нам част, сењор, уђите. Не, не, није нам речено да примамо остале.

Остали слежу раменима, нису изненађени, зато што је све то сасвим у Далијевом духу. Стежу Хачатурјану руку, желе да лепо проведе време, поздрављају свог великог земљака и одлазе.

А Хачатурјана спроводе мермерном алејом у замак. На високом степеништу већ му се клања неки церемонијал-мајстор краљевског двора и Хачатурјан почиње да сумња да ли је адек-

ватно одевен, можда би било умесније да се појавио у смокингу... али нису му на то скренули пажњу, а и дан је, сусрет необавезан... па и он сам, на крају крајева, није макар ко! Шта ту има...

Церемонијал-мајстор га позива у раскошну дворану за пријеме – бели гипсани украси, мозаични паркет и огледала – предлаже му да седне и говори на шпанском да ће монсењор Дали сада ући на она врата. У том трену старински сат на зиду откуцава два сата, церемонијал-мајстор се клања и одлази затварајући за собом врата.

И Хачатурјан остаде сам у дворани.

Седи на некаквом раскошном златотканом каучу, ништа мање но из гарнитуре Луја XV, пред њим је столић у мозаику и на сточићу обилато распоређени јерменски коњаци, шпанска вина, воће и цигарете. А у другом углу сале велики златни кавез у којем се шепури паун с раширеним репом дугиних боја.

Пролази минут, два. Знајући да тачност није особина Шпанаца ни на ком нивоу, Хачатурјан живахно гледа тамо-амо, глади косу и поправља кравату. Очито ће бити присутна и Далијева жена, кад већ преводилац није потребан. Он вежба уводне фразе и бруси префињене комплименте.

У два и десет сваког часа очекује да Дали уђе и послушкује кораке. У два и петнаест удобније се намешта и вади из кутије цигарету. Пушта дим и пребацује ногу преко ноге.

У два и двадесет почиње помало да се нервира, ког ђавола је заказивао у два сата, наточи чашицу коњака и испи. У пола три точи још једну, затим испија пуну чашу вина. Чипка грожђе!..

Ипак се ради о непоштовању етикеције. Који безобразлук! Шта је он, дете? Устаје, раскопчава сако, попушта чвор кравате, тура руке у џепове и почиње да шета по сали. У пауна гледа попречно. Блесави птица дере се ко магаре!

А сат уредно откуцава четвртине, у петнаест до три овај сусрет Хачатурјану престаје да се допада. Цима ручку врата из којих би требало да се појави Дали – можда је церемонијал-мајстор побркао сале? – али врата су закључана. И Хачатурјан доноси одлуку да ће чекати до три, а затим отићи дођавола. Какав безобразлук... ово је већ понижење!

Тачно у три он нервозно испљуну опушак, испи последњу чашицу „Ахтамара” и одлучно крену према вратима. Али испоставља се да и врата на која је ушао не могу да се отворе. Хачатурјан изненађено врти ручку, слеже раменима. Проба редом врата у луксузној дворани, сва су затворена.

Расејан и бесан, цима, вуче, гура – не отвара се! Да би побољшао умне реакције, сипа још коњака, наглас псује, плује пауну на реп, скида кравату и тура у џеп...

Тражи звонце или телефон да позове камердинера, кога год. Од сигнализације ни трага.

Можда се Далију нешто догодило? Можда није долетео? Али позван је, убедили су га... луда кућа! Гладан је? Трбушаст је човек и воли да поједе, а и време је ручку: поред тога, он нарочито није ништа јео, спремао се за ручак с Далијем, ручак би требало да буде, а можда и не?

Седа опет за сточић, бира зрелију крушку, поморанцом умрља кошуљу, наваљује на коњак и бесни, постаје све агресивнији!

У пола четири почиње да осећа извесну потребу. Схатате, коњак, вино, воће... Мора у тоалет Аврам Иљич. А врата закључана!!!

Више никаква етикеција и правила лепог понашања не важе, он куца редом на сва врата, у почетку стидљиво, а онда удара ногама. Одговора нема. Проба да отвори прозор, да викне или већ не знам шта... Али шпицести прозори замка имају јаке рамове и уопште се не отварају.

Хачатурјан почиње да трчи својим кратким ногама и једва се суздржава, псује. У четири га издаје свако стрпљење и

он одлучује, тачно у четири, шта буде да буде! Нек иду сви дођавола!

А на подијуму између прозора стоји антикварна ваза, мауританска старина. Лепог облика, повелика и приличне запремине. Та ваза све више му заокупља пажњу.

У четири лако поскакујући и дувајући, он с осветничким олакшањем мокри у њу, размишљајући да живот и није тако лош: брава, пиће, паун... и ваза на удобној висини.

А сат откуцава четири пута и код последњег откуцаја из скривених звучника проби се продорни звук „Игре са сабљам!“ Врата се с буком отварају, јашући на четки улеће потпуно обнажен Дали, машући изнад главе сабљом!

Он поиграва го на четки кроз целу дворану, маше сабљом, иде према супротним вратима која га пропуштају и затварају се!..

Музика престаје.

Улази церемонијал-мајстор и објављује да је аудијенција завршена.

Показује према излазу.

Забезекнути Хачатурјан дрхтећи поправља одећу, чисти умрљане панталоне. У парадном улазу с поштовањем му уручују раскошну, у Холандоји штампану Далијеву монографију позлаћеног руба с дирљивом посветом домаћина за успомену на незаборавни сусрет. Хачатурјана смештају у аутомобил и довозе у хотел.

Успут Хачатурјан долази себи и хтеде да избаци дођавола одвратну монографију, али размисли и задржа је.

Кад тамо га чекају, упадају један другоме у реч, испитују како је прошао сусрет двојице великана. Он нешто измишља о разговорима о уметности, трудећи се да не говори много како се не би спетљао у лажима.

Истога дана исцрпни извештај о догађају појављује се у вечерњим издањима новина. Дали се благонаклоно изјашњава

о обичају госта из дивље Русије да као ноћну посуду користи антикварну вазу која вреди сто хиљада долара и која је стара шест стотина година.

Било како било, али Хачатурјан у Шпанију више није одлазио.

АНТИАМЕРИКАНИСТА

Препричавала се у Лењинграду после шездесет седме оваква шала: „по чему се разликује Суецки од канала Грибоједова? По томе што на Суецком Јевреји живе с једне, а на Грибоједовљевом, с обе стране”.

На Грибоједовљевом каналу, а не на Суецком, рођен је некад познати совјетски политички извештач, коментатор, политиколог и разоткривач разних тајни Валентин Зорин. Истина, његово презиме онда није било Зорин, а некако другачије које се боље слагало са спољашњим карактером делатности. На Зоринов рачун беше још један виц. Настао за време посете Совјетском Савезу Хенрија Кисинџера и заснивао се на њиховој невероватној сличности: Зорин је био пљунути Кисинџер. Прави брат близанац, само дупло нижи, исто коврцав попут жежа, клемпаве уши, дебео подбрадак и рожнате наочаре. „Реците, молим Вас, господине Зорин, јесте ли Ви Јеврејин? – Ја сам Рус (русский)! – А-а. Ја сам амерички”.

И тако тај Валентин Зорин, човек чувен у оно време, двадесет година је без изласка проборадио у Америци. Био је главни дописник ТАСС-а, АПВ-а, „Правде” и чега све не. У тој Америци се умарао и жртвовао свој живот на фронту класне борбе. Живео је у америчком дворцу, путовао америчким ко-

лима, јео америчку храну и носио америчку одећу. И нормално, као одговор на љубазности, знао је да исприча о Америци толико гадости, када би она била мало слабија и мања, давно би пропала под тежином његових раскринкавања.

У професионалним круговима колеге су му дале надимак „Вањка-помињарка”.

Зорин беше професионалац и није било у Америци ни најмање ситнице коју не би окренуо на ману, а Русима на хвалу. Умео је да заради новац. А новац није био мали; онај зелени. Долари. Није свакоме полазило за руком да за америчку непрестану антипропаганду добија у америчкој валути. Било је то време акробата пера и шакала ротационих машина.

И тако, враћа се једном из посете. А примали су га у куће најнапреднији Американци, хранили шницлама, појили вискијем и упућивали му свакојаке комплименте. А он успут смишљао како од тога да направи антиамерички материјал. И да га што боље утопи.

Иде он према колима, паркираним стотинак метара даље, уз тротоар. Кад отпозади упира му у бубрег нешто попут пиштољске цеви и груби глас наређује:

– Не померај се! Доларе на сунце!

Пљачка, значи. Типична њујоршка варијанта. Зорин као искусан човек који зна сва правила игре, не помера се. У предњем џепу сакоа, по полицијским инструкцијама, држи двадесет долара. Те мирним гласом одговара да има код себе двадесет долара у предњем џепу.

– Вади, али без наглих покрета!

Зорин пажљиво извлачи новац и пружа за леђа. Овај узима претећи:

– Пет минута се не померај! Иначе си мртав! И тихи кораци се удаљавају.

Када је прошло доста времена да се пљачкаш удаљи на сигурно растојање, овај се окрену и види како за ћошак замиче

црнац. Сасвим обичан, у светлоплавим фармеркама, у карираној кошуљи и белим патикама.

Зорин седа у кола и креће. А овамо размишља. Како сјајан случај! У сред бела дана, у центру Њујорка совјетског дописника опљачкао наоружани криминалац! Ето до чега је дошао безобразлук! А њихова поткупљива полиција је немоћна. Прекрасан материјал, сам ми је у руке пао. И како би направио следећи новинарски бисер што убедљивијим, опширнијим и што убоитијим, па да покаже сву трулост и неминовну пропаст њиховог система, жури у најближу полицијску станицу. Стари зец. Иначе ће да загаламе: лаже црвени, нико га није опљачкао, што не пријави полицији, ако су га опљачкали?! Молим лепо, пријављујем.

Ајде га ухвати: лице нисам видео, никаквих посебних знакова, а таквих пљачкаша је на хиљаде сваки дан. Обичан наркоман пикирао је на двадесет долара за дозу. Само провиђење ми га послало.

Кочи испред табле полицијске станице и моли да га спроведу до дежурног, мора да пријави пљачку.

У просторији, под укљученом климом, седи крупан наредник с црвеним ирским ружним лицем и плавим ситним очима, испружио ноге на сто, жваће жвакаћу.

– Дobar дан! – каже он Зорину. – У чему је проблем?

– Ја сам совјетски новинар! – изјављује Зорин. Мало пре сам опљачкан на тротоару у вашем граду.

– Да, саосећа момчина – дешава се. Ко вас је опљачкао?

– Упро ми је пиштољ у леђа и отео новац.

– Карактеристике – пита момчина – Карактеристике? Детаље ћемо касније. Ако сте заинтересовани да нађемо преступника, ајде да пожуримо.

– Црнац – описује Зорин иронично. У плавим фармеркама, карираној кошуљи и белим патикама. Раста средњег. Није стар, наравно.

– Тако значи – мирно говори наредник. – Јасно је. Где се то догодило, мистер? Пре колико минута?

А преко целог зида карта града на којој светлуцају лампице.

Наредник шкљоца прекидачем и виче:

– Ало! Цоне? Филе? Улична пљачка. Кварт 16 -Д. Тридесет шеста, близу угла Друге авеније. Деветнаест и петнаест, плус-минус минут. Црни, средњег раста, плаве фармерице, коцкаста кошуља, беле патике. Хајде радите. Опљачкао је руског новинара, овај га пријавио. Да. – Колико вам је узео, сер?

Рећи да је цео овај карамбол због двадесет долара, некако је незгодно. Неће испасти догађај већих размера. Појавиће се у новинама: Комунистички новинар хтео да смести у затвор бедног представника угњетене црне мањине за пишљивих двадесет долара. И Зорин рече:

– Тресто долара.

– Ало! Мазуо му је тресто долара – пожурите, момци.

Момчина примиче Зорину пепељару, новине, пиво:

– Седите – каже, мало причекајте. Сад ће момци проверити, шта се тамо догађа. Да – признаје овај – с тим уличним лоповима код нас је честа невоља. Немојте се љутити.

– Добро – слаже се Зорин – догађа се. А сам прати време да би касније написао колико је протраћио у полицији и све узалудно, како су га тамо гњавили и како су уздисали о својој немоћи. Одличан материјал: не може боља вест!

Смешта се удобније у фотељу, отвара конзерву пива, шири новине... Кад отварају се врата и огроман полицајац вуче за врат црнца:

– Је ли овај?

– И Зорину се спусти вилица, а пиво крену кроз нос. Јер црнац је баш онај...

Наредник гледа у њега и констатује:

– Раст средњи. Посебних карактеристика нема. Фармерице плаве. Кошуља карирана. Патике беле. Но, је ли он?!

И Зорин потпуно ошамућен махинално клима главом. Јер ово никако није очекивао. Ово... није могуће.

Ма, код њих тамо патролни аутомобили стално круже по свом кварту и до било које тачке стижу за неколико минута, а своје клијенте знају напамет. Професионалци! Стално место службе. Уловише одмах ту у близини, није успео несрећник ни да дође себи, ни пивце да попије.

Тако дакле – дере се наредник. – Тек што си изашао, па опет по старом? Само ти је међународних послова фалило? Знаш ли да си покрао чувеног руског новинара, који иначе воли да каља нашу Америку?

– Каквог Руса, наредниче? – вапи црнац. Шта ви не видите да је он Јеврејин? Само ми фали да се петљам с Русима! С Пентагоном сте ме помешали?

Зорина облива црвенило. Наредник говори:

– Ти се боље у политику не мешај. Он је руски поданик и пријавио те је. Говори одмах где си пиштољ сакрио?

– Какав пиштољ? – Вапи црнац. – о чему ви то наредниче па ви мене знате, ја ни брицу откад знам за себе не носим. Шта ја, не знам законе? Оружану пљачку да ми припишете, неће моћи! Прислонио сам му прст у леђа, то је све. А ако се он уплашио, ја с тим немам везе. Какво оружје!

– Потврђујете ли да сте видели оружје? – пита наредник.

– Бојте се Бога, господине руски Јеврејине-новинаре – Каже црнац.

Зорин опет црвени и каже да није видео никакво оружје, али он наравно разликује притисак прста и пиштоља и притисак је био несумљиво пиштољем. Али пошто се није окретао, а издалека није лако ситне детаље уочити, на оружју не инсистира, јер не жели да отежава судбину несрећника, по свему судећи обичног Американца, кога је само зла немаштина могла да натера на крађу.

– О кеј – каже наредник, са оружјем смо се објаснили. Сада с новцем. Враћај мистеру тристо зелених, брзо и ако овај буде добар према теби, онда овог пута можеш лако да прођеш.

Кад црнац заурла као фабричка сирена у дане штрајка и баци у лице Зорину његових двадесет долара.

– Каквих триста долара! – пуца од праведног узбуђења црнац. – Удавио се дабогда са својом новчаницом! Имао је у предњем џепу сакоа новчаницу, ево у овом – и показује прстом – сам је извадио и дао ми! Наредниче, верујте ми: ово је проклето комунистички Јеврејин хоће да заради на сиромашном обојеном! Шта сам ја вама лоше учинио, сер?! Где бих ја вама узео тристо долара?!

Зорин, човек искусан, суздржан, презнојава се још једном. Долази до незгодног застоја. Наиме, ствар је попримила сасвим другачији и непредвиђен обрт.

Наредник га гледа пажљиво, испљуну жвакаћу и каже:

– Изјавили сте да вам је лопов отео тристо долара. У каквим су били апоенима? Где сте их држали? Да ли потврђујете изјаву?

Зорин говори с умирујућим осмехом:

– Знате, наредниче, секирао сам се у време пљачке. Схватите: Ја ипак нисам рођени Американац и некако сам слабо навикнут на такве ствари. Био сам под стресом. Признајем да сам могао од узбуђења у први мах побркати колико је било новца. Можда тамо није било тристо, већ мање...

– Сећате ли се колико сте имали готовог новца? – Пита наредник; а полицајац се отворено радује. – Проверите, молим вас, колико фали?

– Знате – каже Зорин – био сам у гостима, обавио сам неку куповину од јутрос, поклоне, затим смо тамо мало попили... Више се не сећам тачно.

– Попили сте, значи – с новом интонацијом изговара наредник. – И после тога сте сели за волан? То сте ви у Русији тако навикли да радите.

Несрећном Зорину лице почиње да личи на савет из женског календара: „Како би вам биста била бујна турите је у кошницу”. – Пили смо, наравно, само кокаколу, уопште не пијем, једноставно имао сам у виду да сам после сусрета с америчким пријатељима у некаквом празничком расположењу, можда смо и попили, био сам мало збуњен...

– Укратко – каже он. – Ово су ваших двадесет долара?

– Моји.

– Имате ли још нека материјална потраживања према овом човеку?

– Показаћу ја њему потраживања! – прети црнац. – Гуликожа жидовска! Шта је ово, сер – жали се он нареднику – у рођеном граду придошлица Јеврејин уз помоћ полиције пљачка сиромашног обојеног за тристо долара! Када ће већ једном престати тај расизам!

Затим, Зорин, успут мења тактику. Прави благотелећу фацу.

– Наредниче – каже. – Нећу да несрећника казне. Познат ми је тежак живот црног становништва у Америци. Нека буде да сам му поклатио тих двадесет долара и ајте да стегнемо један другом руку у знак мира међу нашим великим државама.

Али наредник не пружа руку, а напротив, његова ирска њушка почиње да се налива крвљу

– Поклатили? – пита пенећи.

– Поклатио – великодушно каже Зорин.

– Па ког ђавола пријављујете полицији да вас је под прењћом револвером опљачкао за тристо долара, ако сте му сами поклатили двадесет? – дере се наредник. – Сами сте га пре двадесет минута хтели стрпати на дванаест година за оружану пљачку?!

– Разнежио сам се – помирљиво каже Зорин. – Нисам био у праву. Понекад лоше разумем енглески.

– Колико година сте у Америци?

– Око двадесет.

– Ког ђавола овде пишете ако још не разумете енглески?

Утом црнац схвати да му је двадесет долара бајаги поклоњено и пружа руку да их узме назад, али Зорин зграби брже и ставља у цеп, ипак му жао двадесет долара.

Добро – Пљуцка наредник. – С поклонима се сами договорите. То у компетенцију полиције не улази. Ако немате један према другом више захтева, бежите у материну и не вуците ме више за нос.

– Написаћу материјал о сјајном раду њујоршке полиције – ласкаво ће Зорин. – Веома ми је драго што смо се упознали. Како се презивате, наредниче?

– Моје презиме можете прочитати на овој таблици – говори момчина. – А да ли ћете писати, или не писати, то је ваша ствар. Не мислим да би моје начелство јако обрадовале похвале у комунистичкој руској штампи. Довиђења. А ти, Фил, причекај мало. Потребан си ми као сведок разговора.

Зорин и црнац излазе на улицу, црнац је виши од Зорина четири спрата, пљује на његов аутомобил, предлаже на растанку да га пољуби у задњицу и поносно се удаљава. А Зорин вози кући, изненеђен радом њујоршке полиције и радујући се како се лако извукао из шака оних жаца.

За то време наредник хвата слушалицу и зове познатог репортера полицијске хронике, који му даје ситниш за дојаву ексклузивне информације за новости.

– Слушај Биле – говори му, овде код мене био је руски новинар... Зор-ин... Ва-лен-тин, да, њему је црни наркоман отео двадесет долара, палац му упро у појас уместо револвера... да, а овај дође код нас и хтеде бедника да окриви за тристо долара... како ти се ово допада, схваташ, хтео га стрпати у затвор на дванаест година?! Да, познати, каже, новинар...

И сутрадан „Њујорк Тајмс” излази с повеликим насловом: „Сензација! Сензација! Чувени руски новинар Валентин

Зорин, познат по својим антиамеричким погледима, покушао је да опљачка беспосленог, црног наркомана!!! ” И излаже се у јарким бојама цела прича – с детаљним подацима места, времена и презименима полицајаца.

Након овог пред Зорином се затварају врата америчких кућа. И некако полако га престају позивати на разне брифинге и прес-конференције. И интернационалне колеге више га не зову на пиће, а неки га чак и не поздрављају.

На крају крајева, присиљен је да напусти Америку, јер се десио ружан скандал. Седи у Совјетском Савезу и само понекад се показује на телевизији.

Једном су га питали:

– Толико година сте провели у Америци, добро је упознали, зашто сте је ипак напустили и вратили се у Савез? – одговорио је овако:

– Знате, када сам чуо да моја деца, идући од куће до школе, прелазе с руског на енглески, схватио сам да је време за повратак!..

ДМИТРИЈ ГОРЧЕВ

ЖЕНА

Кренуо тако Александар Васиљевич да се фотографише за показну карту. Без фотографије данас ни у трамвај не можеш ући, ко зна, да не дигнеш нешто у ваздух.

Обукао је одело, ставио кравату и пошао у фотографску радњу недалеко од Сенског трга.

Ушавши Александар Васиљевич примети да га сви некако чудно гледају, додуше, често му се то догађало, тако да се навикао. Приђе огледалу, зачешља се и седе у фотељу. Фотограф га по обичају замоли да заузме најнеудобнију позу и да направи најглупљи израз (тако треба за добру фотографију), а након два минута показа му фотографију на екрану.

„Дозволите! – рече Александар Васиљевич (био је веома културан човек). Дозволите! Али ово је жена!”

На екрану је заиста била жена, и то једна од оних, које Александар Васиљевич није подносио и помало их се плашио: до те мере добра и љубазна, а овамо само што те не шчепа и не растргне на комаде. С ондулацијом на глави.

„А шта сте ви, госпођо, очекивали? – грубо упита фотограф. – Девојчицу, што ли?” И насмеши се. Тек тада Александар Васиљевич примети да је овај мртав пијан.

Да се не би свађао с грубијаном, плати и бржебоље изађе.

Време се одједном покварило, за Петербург то није ништа ново, па и расположење Александра Васиљевича било је да не може горе и он реши да не тражи другог фотографа. Одмахну руком и пође кући.

Код куће попи чај, извади из џепа фотографије оне жене и пажљиво се загледа: како може бити овако одвратна! Затим

баци фотографије у смеће, чак и канту изнесе, али непријатно осећање остаде.

Шта да се ради. Одгледа Александар Васиљевич неколико телевизијских емисија (сад их има много – седи па гледај) и леже да спава.

Тек ујутро настао је прави кошмар.

Пошао је на посао, стигао у фирму, ал' га не пустише унутра! „Куда сте се ви, жено – кажу – запутили? Шта сте заборавили?” „Ма каква сам вам ја жена?! – виче Александар Васиљевич (а он никад у животу није викао, чак ни кад је био мали). – Шта вам је, јесте ли сви памећу померили? Па ја сам Александар Васиљевич! Десет година радим овде!” „Ви сте памећу померили, жено! – вичу и они на њега. – Хајде, хајде одавде! Иначе ћемо позвати милицију, има да вас одведу у лудницу у Прјашку!”

Изјури Александар Васиљевич из канцеларије сав унезверен, ништа не схвата. Погледа се на излогу некакве скупоцене продавнице: Ма не! Тамо је онај исти Александар Васиљевич, само јако изгужван. И заиста, изгледа да су сви полудели.

Шта да ради, крене ка метро станици: можда кад стигне кући нешто смисли. Код куће је увек некако мирније.

И већ у метроу примети (а почео је много више да примећује, још јутрос, када није ништа сумњао) да га сви путници гледају такође некако чудно: капу загледају, капут, ципеле и он се окрене на другу страну.

„Па добро – помисли Александар Васиљевич – ако претпоставимо... али само претпоставимо да сам ја стварно жена, онда, наравно, жена у мушким ципелама и капи заиста мора да изгледа смешно. Мада се данас облачи свакојако. Само вероватно тако се не облаче жене, као што је дотична на фотографији.”

С овим тешким мислима Александар Васиљевич стиже кући. Пресвуче се и пође у купатило да се добро погледа у

огледало. Кад опет, у огледалу онај стари Александар Васиљевич: какав такав, али без сваке сумње мушкарац.

Александар Васиљевич слеже раменима и одлучи да последњи пут провери: пође у банку, имао је на књижици око осам хиљада, рубаља наравно.

Стао је на шалтер, предао штедну књижицу и личну карту.

Жена на шалтеру провери штедну књижицу, отвори личну и погледа у Александра Васиљевича: „Госпођо! – рече она љутито. – Па ви сте донели личну карту свога мужа”. „Готово је” – помисли Александар Васиљевич. „Шта је ово!” – избежуми се он – „Муж ми је болестан, инвалид, не може да дође”. „Онда донесите пуномоћ – рече жена сада већ мало блаже. – И дођите са својом личном картом”. „Али изгубила сам је!” – издера се Александар Васиљевич, сам се чудећи својој храбрости.

„Чекајте, чекајте! – замисли се жена, устаде и некуд оде. Убрзо се врати с личном картом: „Је л’ ово ваша?” – упита она.

Александар Васиљевич са страхом узне личну карту, прочита: „Александра Васиљевна” и презиме је исто, као његово. Пријављена... господе боже, пријављена је на његовој адреси. Година, датум рођења, све је исто. На фотографији је, наравно, она иста жена.

„Да, моја је! – повика Александар Васиљевич промењеним гласом. – Свуда сам је тражила! Е, баш вам хвала, госпођо!” И бржебоље изјури напоље.

И шта сад да радим? – помисли он на улици. Шта да радим? Живети се некако мора. С личном картом, хоћеш нећеш, ипак је лакше, но без ње. Тако да и није све тако црно.

Пошто се смирио, Александар Васиљевич успут, на тезгама поред метроа, накупова некаквих јефтиних женских крпица, неутралног кроја, панталоне и мајицу и пође кући.

Код куће поново попи чај и дубоко се замисли.

Јасно је да се догодило нешто необично и невероватно. Кома да се обрати и да ли ће тај помоћи, сам бог зна. По свој

прилици, као и обично, доћи ће до непријатности, па и новинари ће се појавити, из оног листа што га сви читају у метроу. Пући ће брука, нећеш моћи на улицу изаћи.

Зато треба опрезно. Прво, најбоље је на то не мислити: добро, жена па жена. Жене чине више од половине човечанства, живе и оне некако. Значи, и он ће, ако се потруди, тим пре што је и с личном картом сада све у реду. Мада, најважније је: не размишљати, иначе лудачка кошуља ти не гине.

Све у свему, следећег дана купи Александар Васиљевич огласник и нађе себи посао у струци. Радна књижица му није требала, данас је најважније да знаш да радиш, а не шта ти пише. Радник је био добар, марљив, никад није каснио, пијан није долазио и није ишао на боловање. На послу су га почели уважавати и следећег лета дали су му с попустом путни налог за одмаралиште у околини Зеленогорска.

У бањи Александру Васиљевичу поче одмах да се удвара неки пуковник у пензији, солидан, поуздан мушкарац, истина потпуно ћелав, као тигањ.

Александар Васиљевич се испрва ужасавао свега тога и скривао се од пуковника како је знао и умео, али овај га је свеједно упецао и по војнички одлучно му објаснио. С обзиром на то да је он удовац, усамљен, и сања о животној сапутници ради вођења заједничког домаћинства. Има намеру и живину да гаји: кокошке, патке, гуске, можда чак и фазане, а сами схватате, без домаћице то неће моћи. Само (овде се пуковник мало збунио) мора се поштено рећи, да је за време рада на нуклеарном полигону његово мушко здравље на несрећу озрачено и дужан је да о томе обавести Александру Васиљевну, како касније не би било никаквих неспоразума.

Последња пуковникова изјава мало је умирила Александра Васиљевича и он га замоли да му остави мало времена да размисли.

„Свакако, свакако! – повика пуковник – То само млади, трепнеш – узму се, трепнеш – разведу се. А ми смо људи озбиљни!”

Александар Васиљевич је заиста озбиљно размислио о пуковниковом предлогу и на крају крајева се сложио. Раније драга му усамљеност, сада је постала прави терет: ма како се трудио да одагна ружне мисли, свеједно су надолазиле, нарочито ноћу кад легне у кревет. Овако, биће трчкарања, брига, неће имати времена да размишља. Па и гуске, патке – нису лоша ствар. Александар Васиљевич је увек потајно сањао о сопственом домаћинству, али некако није му се дало у овом градском животу.

Након неколико месеци они се венчаше код најближег матичара и скромно прославише свадбу: од гостију била су само двојица бивших колега пуковникових. Александар Васиљевич продао је свој стан и прешао да живи код мужа.

Живели су лепо, никад се нису свађали, ни препирали. Једно друго су ословљавали само по имену и презимену по оцу.

Александар Васиљевич је научио да штрика и кува. Нарочито му је успевао украјински боршч – пуковник би појео тог боршча по пола шерпе одједном. Александар Васиљевич се томе веома радовао.

Посао је напустио и од априла до октобра када је лепо време проводи су у малој кући недалеко Токсова. Около шума, гљиве, малине, лепота!

Викендом понекад долазе пуковникова унучад да се истрче по трави. Александар Васиљевич их лепо дочекује: своју децу, поготово унуке, никад није имао.

Уствари, све је испало добро да не може боље.

Покаткад, у пролазу, Александар Васиљевич баци поглед у огледало, и зачуди се: „Каква сам ја баба, Саша?” Али истог трена одмахне руком: Ма, све су то глупости... глупости.

ПЕТРОГРАЂАНИ

Ако у Петрограду шетате неким мостом, може вам се десити да сретнете оваквог човека: на носу мале наочари, с брадицом, па већ, схватате... Није маркетолог, то је сигурно, ни менаџер, ни случајно. У инвестиције се разуме као мачак у вагу, о односу долара и евра, нема појма. Да ли је пао, или ојачао мистер Долар, брига њега, он можда никад није ни чуо за ово презиме.

Најпре ће бити да је песник, само не неки значајан, уважен и у поодмаклим годинама, не, он је од оних сувишних, код којих у стиховима нема никаквог склада и ништа се не разуме. А, можда није ни песник, већ удара у метални троугао у неком оркестру. Боље речено, не ради ништа. И никуда не жури. Погледајте само, како иде ногу пред ногу, не касни. И уз све то потпуно је задовољан, то јест, не вуче се око контејнера, већ иде мостом и, гле вуцибатине, још се смешка.

У Петербургу оваквих типова пуни су вагони метроа. Један с виолином, други с контрабасом, трећи, издалека видиш да је ћакнут, наравно и пијан. Пун их је град као г..... И нико на њих не обраћа пажњу, па половина житеља Петербурга су управо они, а друга половина се одавно на њих навикла.

Међутим, ако човек допутује из другог града, најчешће из Москве, овакве ствари га страшно нервирају. Јер, у датом случају, нарушава се основни принцип Праведности, то јест, ко-не-ради-нека-не-једе. А од ових овде нико не ради. И ако нешто једу, то значи, из мог цепа и моју сопствену храну.

Петрограђане дави некаква престоничка гушобоља: по њиховом мишљењу, Московљани су зграбили све паре и троше ли троше; на свакојакe глупости; саобраћајне некакве прстенове и увредљиве металне карикатуре петрапрвог. Додуше, новац се може потрошити на много корисније ствари. На пример, купити још мнооого наказа за изложбу реткости, или зверчица за зоолошки музеј...

ДВЕ КАРТЕ ДО МОСКВЕ

На станици сам упознао дивну благајницу. У реду испред мене стајала је девојка којој рекоше да, бајаги, слободних места нема, остале су карте само за спаваћа кола и то веома скупе. Девојка оде тужна, те приђох каси, такође тужан: и мени ће, вероватно, понудити спаваћа кола. „Шта да се ради? – питам. Остале су вам само карте с појачаном исхраном?” „Све зависи за који воз вам треба, младићу – одговара благајница. Ако ћете на онај, на који и девојка, онда да”. „Ја бих, заправо, до Москве” – кажем. „Не! Морате се одлучити: до Москве, или с девојком”. „А девојка куда путује?” – питам тупо. „Девојка, до Самаре. Додуше, догађа се, да вама треба до Москве, а видели сте девојку и решили да путујете у Самару”. Замислим се. „Не – кажем одлучно. – Ипак до Москве”. „Значи, није вам се свидела” – љутну се благајница и уздахнувши продаде ми повратну до Москве. Мада, ако ћемо право, ни сам не знам шта сам тамо у Москви заборавио.

ПРОСЈАЦИ

Како да кажем, веома ми се допада организација диспечерске службе што распоређује просјаке по вагонима метроа. Не памтим случај да су истовремено у неки вагон ушле две групе просјака, или да су се на једној линији у истом возу задесиле две. Сличне ствари догађају се ретко и вероватно тада диспечер добија опомену.

Просјаци су бирани са укусом, нема шта: грбава бакица, дечак с хармоником, авганистански ветеран у колицима, че-

ченски ветеран на штакама, с гитаром, старији олигофренд, несрећна мајка с дететом пуним лишајева.

А тек текстови, текстови.

Од фразе „добри људи, извините што вам се обраћамо” сви путници редом тону у сан. Где нађоше тај израз? И ко се код њих, уопште, бави питањима књижевности? Једноставан начин обраћања „драги другови!” изговорен пркосним гласом пионирских уранака, донео би огромну добит. А можда и не би, ђаво ће га знати, треба експерментисати, што ли.

БИЗНИС

Можда ћу једног дана и ја заволети свој просветитељски булевар.

Једном, тако, излазим из метроа, а иза киоска се крије бакица. Ма, једна од оних што их је срамота да просе милостињу па нуде свакојакe глупости. Ова је продавала шибице.

– Пошто дајете – питам – шибице?

– По шездесет, може две кутије за рубљу. Младићу! Ајде, помози ми да покренем Бизнис!

ХЕЛУИМ

На Кванташкој пијаци продаје се веома много бундева. Знам само једну корисну примену бундеве, додати је у мантије. Али мантије код нас нико не уме да прави, а претпоста-

вити да су Петрограђани одједном заволели кашу од бундеве, може само онај, ко сличну кашу није пробао.

У ствари, с развојем прогреса све више се на улицама могу видети необични типови. Појавило се много поремећених што путем разговарају сами са собом. Изгледа да је данас основна болест становништва десни отитис. Често се могу срести људи како притискују длан на ухо, обично на десно. У најнезгоднијем тренутку некима одједном унутра почиње нешто да зуји, кврцка, бубња, цврчи, или тамо почиње да вршља неки ђаво. Биће да им је испао Главни шраф и време је да пођу прецизном мајстору на генералку. А о хелувимима шта да вам кажем? Може човек, наравно, да се обуче у црно, са белом костуром... на прсима, да научи своју децу да певају цингл-белс, а сам на рођенданима да пева хепи-брздеј, да поклања љубавници картонско срце на дан св. Валентина, пече ћурку за Дан захвалности и да, по наведеним мерилима, сматра себе становником Цивилизованог Света. Само не треба се сувише уживљавати. Иначе, може ти се десити да прихватиш све здраво за готово и обучеш се у костим оног бетмена и полетиш да истерујеш правду, отприлике од шестог спрата. Бетмену – бетменово.

Апропо тога, гледао сам и ја филм о бетмену. Код њега се победа Добра састоји увек у истом: све око њега гори, све је изломљено, посвуда леже мртви човечуљци, а он стоји у средини онако блистав, онако зај.... – ево вам је, на! – срећа стигла житељима Града који је Господ проклео.

ЗЛАТНА ГРОЗНИЦА

Златна клондајска грозница... Копач злата сам полази на крај света, у тајанствени кањон блага, у дивљи вертоград непознатог. Дан и ноћ копа, буши, мрви камените наслаге, тражи златоносно поље своје светле будућности. Плашећи се другог, копача или пљачкаша, нетремице пуца у све што се креће, птицу, звер, човека. Кад до врха напуни своје метално сандуче чаробним златним грумењем, враћа се кући, певушећи веселу победничку песмицу. Он је, прави Американац.

Златна сибирска грозница... Копач злата седи у задимљеној дашчари, околу дисхармонично звецкају пивске кригле. Сваком путнику намернику прича о чудесном благу што се крије у далеким рударским окнима. Исмејавају га, а он се куне, целива крст што му виси на грудима и за опкладу испија још једну криглу своје зле судбине. Затим хита на крај земље по скривено благо. Али, авај, не даде му пијани сан. Уместо да крене на опасни пут, он сања злаћане звезде и блажено се смеши. Е, то вам је, прави Рус.

ПИСМО У ВИТЕМБЕРГ

Драги спонзоре! У претходном писму Ви спомињете мој пројекат путовање до звезда и пишете да је идеја неостварљива, могућа само уз помоћ чаробњака или некакве друге твари. Кад заиста, недавно се у Петербургу појавио јапански чаробњак са острва Фици и обећао грађанима фантастичан приказ, на који се окупило милион лудака. Пошто је бела ноћ над Невом била ведра, чаробњак пусти дим по целој околини, покушавајући да створи вештачке облаке како би почела представа. Али јак ветар од Финског залива растера димну завесу брже но што је чаробњак очекивао. Милион лудака, што су се тискали по мостовима и кејовима у ишчекивању чуда, дуго су се бечили на праменове одлазећег дима, настојећи да виде ласерска чуда.

Док сам са задовољством пратио чаробну обману са прозора своје зграде, која се налази недалеко од Прачечног моста, паде ми на ум идеја да се послужим услугама оне исте твари, коју Ви споменусте. У ту сврху испразним бокал доброг вина и исто поновим. Убрзо се зачу страшна бука, до прозора се подигло кочије у које је био упрегнут зелени змај. Ускочих у њих, те кренух на заветно путовање до звезда које је почело у среду, а завршило се у недељу. За то време нисам склапао очи и видео сам Петербург као на длану: рострални стубови нису били већи од свећица, а људи од палчића. Скрећем Вам пажњу, драги спонзоре, на јефтиноћу путештвија и предлажем да још једном размислите о мом пројекту: код нас ће се увек наћи милион лудака жељних да посматрају звезде.

БАЛАДА О ПОВРАТКУ

Соба. Жена. Улази муж.

Муж. Какво дивно време! Чист ваздух, чисто небо, киша је стала и виде се звезде... Да ли памтиш да се икад у граду видело оволико звезда? Не две-три, већ хиљаде, неколико хиљада...

Жена. И-и-и, где си ти нама синоћ био?

Муж (весело). Код Рудокопова.

Жена. Ах, да, код Рудокопова... (Поставља сто.)

Муж. Свратим ја код Рудокопова, а њему не ради телефон, нисам могао да ти се јавим. Знаш, Рудокопов сад ради за Мердјахина па смо разрађивали разне варијанте, веома користан сусрет...

Жена. Гришо, треба да обавимо један разговор.

Муж. Озбиљан?

Жена. Прилично.

Муж. А, да сачекамо до сутра?

Жена. Не, разговор је неодложан.

Муж. Мени се чини да сваки неодложан разговор може да сачека до јутра... Добро, де, задржао сам се, бринула си, нисам назвао, па знаш и сама да је јутро паметније од вечери... Можда се ујутро испостави да твој разговор и није тако озбиљан... Да не журимо... Слажеш се?

Жена. Морам да те питам нешто веома важно.

Муж. Онда, питај.

Жена. Само немој да се узбуђујеш?

Муж. Ма, што да се узбуђујем? Откуд ти то? Немам шта да кријем. Поштено ћу да одговорим.

Жена. Не, већ си напет.

Муж. Чини ти се. Питај.

Жена. Питање је следеће. Немој да се чудиш... Шта би ти, Гришо, рекао ако би сазнао... да се у нашем ормару... крије го мушкарац?

Пауза.

Муж. Како го?

Жена. Ма не сасвим го, у гаћама.

Муж. У гаћама? Па ако је у гаћама...(Весело, с олакшањем). Сигурно је, у гаћама?

Жена. Да, претпоставимо, у гаћама. Шта би рекао?

Муж. Од кога се крије?

Жена. У овом случају, од тебе.

Муж. Од мене... Јел то неки тест?

Жена. Да тест. Из часописа.

Муж. Хм... Шта бих ја рекао?.. Рекао бих: „Зар и ти дајеш, Настењка!..”

Жена. Види молим те. Одмах Настењка. (Раздражљиво.) А без Настењке никако не може, не? Што Настењка с овим можда нема везе, није ти ни на крај памети, је ли? Одмах сумњицења?..

Муж. Извини, молим те, али ко је оног сакрио у ормар? Зар ниси ти?

Жена. Замисли, сакрио се сам!

Муж. Не могу да замислим.

Жена. А то да ја, да ја скривам у ормару голог мушкараца, можеш да замислиш!

Муж. Ма ништа ја не замишљам! Ти ме тераш. А ја нећу ништа да замишљам!.. Што бих ја замишљао голог мушкарца? Па још у свом ормару.

Жена. Ово смо апсолвирали. Хоћеш пељмене? Упозоравам: хладне су.

Муж једе. Без аиџишиа.

Муж. А шта сам требао да кажем?

Жена. Ништа.

Муж *требе виљушком по шањиру.*

Муж. Читаш некакве идиотске часописе, онда сам ја крив.

Жена. Ништа ти ниси крив, ти си једноставно као и сви остали.

Муж. Зато ти ни на једну не личиш.

Жена. Тачно.

Пауза.

Муж. Да сам ја као сви остали, избио бих му око, а тебе треснуо тавом. (*Пауза. Нежно.*) И шта, шта сам требао да кажем? „Настељка, погледај-дер, овде неког има, упознај ме с младићем”?

Жена. Не ради се о младићу. Он је зрео мушкарац.

Муж. Познајем га?

Жена. Не, не знаш га. Па ти ниси читао роман „Облом”?

Муж. Читао сам роман „Обломов”.

Жена. Лажеш, ни „Обломов” ниси читао. Само се дуваш: читао сам, гледао сам, знам... Где си био данас?

Муж. Код Рудокопова.

Жена. Слушај пажљиво! И не прекидај ме. Замисли: жена чека мужа да се врати, он негде шврља, два сата је по поноћи, звонце на вратима, вероватно стиже муж, пушта га, кад није муж, већ неки други, упада унутра у гаћама и моли за уточиште, јуре га ментоли...

Муж. Шта ми то препричаваш? Роман „Облом”?

Жена. Је л’ личи?

Муж. Не нарочито.

Жена. А по мени, личи на истину. То је живот, Гришо, живот.

Муж. А зашто је у гаћама?

Жена. Бежи од милиције, из станице за трежњење алкохолчара. У шоку је. Разумеш ли, у шоку? Трезан је, али ништа не схвата, мува се тамо-амо, тамо-амо по соби. Како би ти поступио на женином месту? Избацио га на степениште? Предао властима?

Муж. Тешко ми је да се ставим у такву ситуацију. А зашто је бежао из станице?

Жена. Ти као не знаш наше станице за трежњење. Нашао се ко ће да пита?

Муж. Опет?.. Слушај, зар се нисмо договорили да ме никада више нећеш подсећати на ону ђавољу станицу!.. Било је давно, и ништа није истина!.. У сваком случају, мени није пало на памет да бежим из станице за трежњење... Ударе ти на ногу број, сместе у кревет... И крај. Чак сам се поштено наспавао.

Жена. Једно си ти, а друго је он. Он је романописац. Пише романе! „Помозите ми ја сам аутор романа „Облом!” Ради се о репресији, Гришо! И ти би га избацио на улицу?

Муж. Облом...(Замисли се.) И шта? Шта даље?

Жена. А даље звонце. Ја кажем: „Муж”.

Муж. Ти?.. кажеш?

Жена. Да. Ја! – замисли мене на месту жене! Ја говорим, о теби: „То је мој муж”. И при помену речи „муж” овај се упаничено крије!..

Муж. У ормар!

Жена. Напокон... Човек укапирао!

Муж. Стани. Хоћеш да кажеш да сада у ормару неко седи?

Жена. Па, можда не седи, можда стоји...

Муж. Сачекај, ти хоћеш да кажеш, да ако отворим ормар, тамо неког има?

Жена. Аутор романа „Облом”.

Муж. У гаћама?

Жена. По свему судећи.

Муж. А могу ли да отворим?

Жена. Можеш, али пажљиво. Немој да уплашиш човека.

Муж. (*ирилази ормару*). Значи, да отворим?

Жена. Ако си начисто сам са собом, отварај. Само буди коректан. Не драми.

Муж. Просто овако приђеш и отвориш?

Жена. Гришо, па све сам ти објаснила!

Муж. И он је тамо?

Жена. Тамо је.

Муж. Ово је подвала, ово је некаква подвала... Не схватам у чему је, али подвала јесте... Онда, от-ва-ра-м... Али зашто?

Жена. Гришо, морамо заједно да решимо овај проблем. Утроје.

Муж. Некакав ребус?

Одмиче се од ормара.

Жена. Па што ниси отворио?

Муж. Вероватно сам ја идиот, извини али не иде ми у главу. И шта ту има смешно, дозволите да питам?

Жена. Гришо, тамо је човек који је побегао из Станице за трезњење. Препао се тебе и сакрио се. Нисам могла да га спречим. Треба му помоћи!

Муж. Је л' то смешно?

Жена. (*раздражљиво*). Није. А можда је и смешно. Како коме. Не знам. Њему није, а мени је смешно. Мени је смешно што ми не верујеш.

Муж. (*нејоверљиво се смешка*). Глупираш се... Како само тако: „Треба му помоћи”? Ма нећу да отворим!.. Не, нећу... Ти нешто тиме хоћеш да кажеш... Хоћеш, онда кажи!.. Хоћеш да кажеш да нисам био код Рудокопова?

Жена. Какве сад везе има Рудокопов? Не кидај ми живце.

Муж. Па, био сам код Рудокопова. Можеш назвати. Истина, он већ спава.

Жена. И не ради му телефон!.. Григорије, ти мени не верујеш да је у ормару аутор романа?

Муж. Зашто. Верујем ти.

Жена. Не, не верујеш!

Муж. Ти мени не верујеш!

Жена. Јеси ли јео? Ако си завршио с јелом, иди лези, молим те. Који глупав човек.

Муж. А он ће тамо да остане?

Жена. Не брини, пустићу га.

Муж. У гаћама?

Жена. Даћу му твоје панталоне. Вратиће их.

Муж. Што му одмах ниси дала?

Жена. Нисам стигла.

Муж. Схватам. Схатам. Само, драга, морала би и ти нешто да занаш: из наше Станице за трежњење није могуће побећи!

Жена. Храброст градове осваја!

Муж. Не, драга, лакше је побећи из тамнице, но из те Станице!

Жена. Нећу више да се расправљам на ту тему.

Муж. Па наравно, она неће да се расправља!.. Све време ме за нешто окривљује. Када би се изражавала директно и без метафора, искрено бих ти одговорио. Рудокопов...

Жена. Умукни! Нећу да чујем за то презиме!

Звонце на вратишима.

Муж. Наздравље!.. зар у ово доба... (*ушита милиционера.*)

Чувар реда. Поручник Здравосмислов. Пријатно. Молим да извините за упад. Надам се да нисам никога пробудио?

Здраво, госпоја. (*Мужу.*) Представницама лепше половине човечанства обраћам се обично „госпоја”, ако је ствар приватна. Надам се да вам неће сметати, наш језик је сиромашан кад је ословљавање у оитању.

Пауза.

Морам да вас упозорим да моја појава има искључиво неслужбени карактер, и имате пуно право да прекинете разговор у сваком моменту. У датом случају као приватно лице рачунам на ваше разумевање и подршку.

Пауза.

Немојте мислити да вас окривљујем, преко осуђујем, или да кријем у срцу некакву резервну увреду. Ни у ком случају! Напротив, као човеку јасна ми је ваша позиција, али молим да се и ви ставите у полпжај колектива који представљам.

Пауза.

Муж. Каквог сад колектива?

Чувар реда. Радника медцентра за трежњење № 2.

Жена. Не, не, ово је неспоразум!

Чувар реда. Само немојте да тражите налог за претрес, госпоја!

Нема ни налога, ни сведока! Дошао сам, као човек код човека. И ово није фраза!

Муж. Шта хоће овај?

Жена. Немам појма!

Чувар реда. Нажалост, имате, госпоја, морам вас разочарати, али ви и те како имате појма о предмету који мене тишти и позивам вас да се уразумите! Знате о чему говорим, и ви такође.

Муж. О чему овај говори? О чему?

Жена. Ви мора да сте погрешили стан!

Чувар реда. Е, неће бити! По свим сазнањима он се крије овде. Не, не, овакав је след догађаја, пружили сте уточиште бајаги лицу за којим се трага! Али ствар је у томе да, како год окренеш, опасност постоји у оваквим случајевима. А ја сам овде како бисте у то поверовали!

Муж. Каквом лицу?

Жена. Ма не слушај га!

Муж. Рекао је да си ти дала уточиште, некаквом лицу?

Чувар реда. Јевгенију Денисовичу Хунглингеру, бегунцу из нашег центра за трежњење.

Жена. Глупост!.. Увреда!.. Не познајем никаквог Хунглингера!

Муж. (сумњичаво). А да то није онај, што је написао роман „Облом”?

Чувар реда. Аха! Значи, знате!

Жена. Гришо, ћути!.. Шта се ти петљаш са својом ерудицијом! Јеси ли читао „Облом”? Ниси читао! Ниси, онда ћути!..

Чувар реда. Ако мислите да је Јевгеније Денисович подвр- гаван насиљу, грешите. Нећу да кријем, има код нас усијаних глава. Али у датом случају, он је извео ничим не испровоциран бег, помало подмукао, и то у тренутку када су врата у пријемну просторију била отворена како би се пропустио други клијент. Морате ме разумети, ради се о Т.П. Ово се никада није догодило! Код нас су остала његова документа, одећа, ташна с рукописом романа, сат. Ако не вратим Јевгенија Денисовича у Центар, сутра има да ми лети глава. Свима ће нам прочитати буквицу. (Виче) Јевгеније Денисовичу! Знам да сте овде! Одговорно изјављујем да вам не прети никаква опасност! Излазите одмах!

Пауза.

Жена. Видите, нема никога.

Чувар рега. Убеђен сам да је ту. (Виче) Јевгеније Денисовичу! Јевгеније Денисовичу!

Пауза. Сви ослушкују.

Муж. (одједном). Нећете да кажете да се ваш... како оно би... Јевгеније Денисович крије у мом ормару?

Жена. Григорије! Не мешај се!

Чувар рега. Али зашто у ормару? Ја мислим. Он елементарно борави у другој соби. У крајњем случају, стоји иза завесе, у најкрајњем, сакрио се под кревет. Али зашто баш у ормару? Не треба све доводити до апсурда.

Муж. (жени). Значи, у ормару неме никога?

Жена. Па шта си запео са својим ормаром! Наравно, нема! Ко може бити у ормару? (Милицонеру.) Мој муж ништа не зна, само што је ушао, није био код куће. Гришо, склони се, не мотај се око ногу.

Чувар рега. Нисте били код куће? Тек што сте дошли? Онда ви ништа не знате?

Муж. Био сам код Рудокопова. Не морам ваљда вама да се правдам. Уосталом, покажите документа, друже!

Чувар рега. Изволите... (Даје мужу, обраћајући се жени.) Извините, госпоја, био сам дужан да покажем документа чим сам ушао. (Мужу.) Значи, били сте код Рудокопова?

Жена. Гришо, врати му легитимацију. Изађи, сама ћу се снаћи.

Муж. (Пажљиво загледајући документ). Не... овде нешто није у реду. Веруј ми, нешто не штима. Ормар, ормар...

Чувар рега. (узимајући документ). Што се тиче ормара, поступак је крајње наиван. Одвлачите пажњу, уважени. А не би ли требало погледати и ваша документа?

Муж. Којешта! Ја сам код своје куће!

Чувар реда. Одлично. Ви сте код куће. Вама су мале ваше панталоне, ево у чему је зачкољица. Погледајте, госпоја.

Муж. Шта му је то у рукама! Схваташ ли ти бар нешто?

Чувар реда. Вама су мале ваше панталоне, из чега следи закључак да ваше панталоне, нису ваше.

Муж. А чије су?

Чувар реда. Госпоја?

Жена. Панталоне су мог мужа.

Чувар реда. Ево шта сам хтео да чујем! Ви сте навукли панталоне госпојиног мужа!

Муж. Госпојин муж сам ја!

Чувар реда. Не збијајте шале.

Пауза

Супружници су, по свему судећи, изгубили дар говора, ошамућени су. Милиционер хода по соби.

Чувар реда. Случај је заиста несвакидашњи. Додуше, све сам укапирао. Да оправдам своју успореност, госпоја, морам да нагласим да, насупрот увреженом мишљењу, многи радници органа реда крајње слабо памте лица. Нажалост, ја спадам у ту групу. Нешто слично догађа се продавцима великих маркета. Бесконачна смена лица која им промичу пред очима, притиска неке центре коре великог мозга, углавном одговорне за памћење. Још да додам, представницима ударних структура нашег профила, људско лице није најважније. Ми ретко гледамо у лице. Али ако скинете све до гаћа, нећу се двоумити ни једног трена. Да ли сте ви, или нисте. Ви ипак нисте били код Рудокопова!

Муж. А где сам био?

Чувар реда. Били сте у Центру за трежњење. У нашем!

Муж. Губите се одавде овог трена!

Чувар реда. (у знак подршке). Госпоја?

Жена. Не, ово је стварно, неспоразум...

Чувар рега. (претећи клима главом). Госпоја... Да ли сам ја вама било шта приговорио? Поступили сте хумано.

Муж. Он је луд!

Чувар рега. Ја? Јевгеније Денисовичу ви сте се понели, буквално, као лудак! Да ли вам је неко претио? Нисте ваљда мислили да ће вас неко претући?.. Ипак живимо у некаквој правној држави!.. Ма, полако, полако, сада је све иза вас... будимо другови... Идемо, идемо... чекају нас...

Муж. Не идем!.. Никуда ја не идем!..

Чувар рега. Али заиста вас молим... Молим вас као читалац писца, ако баш хоћете... Молим вас... Бићете мало, па ћемо вас пустити. Треба мало да останете. У противном, све је апсурд.

Муж. Настја, Настја...

Жена. Гришо, он је на свој начин у праву... молим те, боље је да пођеш, шта мислиш?..

Муж. Куда?

Жена. Ма, тамо... Није важно камо... Гришо, извући ћу те, не бој се, иди. Ти ми верујеш? Или не верујеш?

Муж. Зашто морам некуда да идем?

Жена. Ма како не схваташ зашто? Или ти, или не ти... Ајде не буди егоиста. Ма иди. Тако треба.

Муж. Настја ја сам твој муж,! Трезан сам!

Жена. Тим пре, нема чега да се плашиш.

Чувар рега. Госпоја, обећавам, вратићемо одећу вашег мужа.

Жена. Уздај се у мене, мој дивни, и савест ће нам бити чиста... (Љуби мужа.)

Чувар рега. Кунем се, госпоја, ни длака с главе неће фалити Јевгенију Денисовичу!

Муж. Ја нисам Јевгеније Денисович! Нисам писао роман „Облом”!

Чувар рега. (с иронијом). Да, наравно, ви сте били код Рудокопова.

Муж. Па нисам ваљда у ормару! Настја, заиста нисам у ормару?!

Чувар реда. Ајмо, ајмо, тамо ће се све разјаснити. (Одводи га.)

Жена притрчава ормару. Цима врата.

Жена. Јевгеније Денисовичу... Јевгеније Денисовичу!.. Спасени сте!

ДРУГА ВАРИЈАНТА ФИНАЛА

Чувар реда. Испоставља се да су вама мале ваше панталоне, ето у чему је ствар. Погледајте, госпоја.

Муж. Шта он оно носи! Разумеш ли ти нешто?

Чувар реда. Мале су вам ваше панталоне, из чега следи закључак да ваше панталоне нису ваше.

Муж. (пренеражено). Него чије су?

Чувар реда. Госпоја?

Жена. Чекај, драги, али ове панталоне заиста нису твоје!

Муж. Није него?

Жена. Панталоне су твог друга Рудокопова!

Муж. Немогуће!.. Не знам како се тако нешто могло догодити...

Жена. Значи био си код Рудокопова?

Муж. Да... али...

Жена. Стварно си био код Рудокопова???

Муж. Настењка... ја сам... био сам код Рудокопова... Али то није оно на шта ти мислиш...

Чувар реда. Био је у нашем центру!

Жена. Не причајте бајке! Знам где је био!

Муж (изгубљено). У ствари... био сам у Центру за трежњење...

Чувар рега. Шта сам рекао!.. Ајдемо, Јевгеније Денисовичу!

Жена. Какав је он Јевгеније Денисович!

Муж. Настењка... човек је у праву... био сам стварно у Центру за трежњење... Ма, шта ти је, Настењка, какав сад Рудокопов?.. нашалио сам се... нисам био код Рудокопова...

Жена. Био си! Био! Био!

Чувар рега. Госпоја, кунем се чашћу, госпоја, Јевгеније Денисович је био у нашем Центру за тражњење. Не брините се, госпоја, вратићемо његову одећу. Идемо, идемо...

Муж (ужурбано). Да, наравно... идемо...

Обојица одлазе. Жена трком до ормара.

Жена (плачући). Јевгеније Денисовичу... Јевгеније Денисовичу... Слободни сте!

ЕКСПЕРТИЗА

Мучен сумњама обрео сам се у мрачном ходнику. Усамљена гола сијалица висила је с плафона и слабо осветљавала просторију. Уместо столица, уза зид су стајале хоклице. На једној је нечији капут с отргнутим рукавом, што нисам могао да не приметим! Кад сам видео старицу како дрема за касом, а посебно машну на њеној глави, црну на беле туфне, грозну, помислио сам да овде нешто није у реду... додуше, можда још није све изгубљено.

Старица није дремала, преварио сам се. Пратила ме је испод ока. Приђем, извадим новац, спустим на тацницу. Она узе. Погледа новчаницу спрам светла, као да се нешто мог-

ло видети, заустави поглед на мени, мало размисли, па поче енергично да удара прстима по каси која је одвратно шкљоцала. Одавно нисам видео овако велику касу. „Касирка, помислио сам, о чему раније нисам размишљао (о значењу речи) „то је жена касира.”

– Кабинет је заузет. Причекајте. Један је унутра.

Њен категорични тон ме мало обрадова.

– Чујте – почнем стару песму – а можда бисте могли ви да ми објасните...

– Не – рече касирка, пружајући ми признаницу. – Све ћете питати експерта.

Нисам дуго чекао. Врата кабинета се отворише. Изађе човек жут у лицу, необријан, личио је пре на неког ко је малочас скинут с вешала, но на жив створ. Из чиста мира избечи се на ме и промукло рече: „Не-из-ле-чи-во...” – па зграби са хоклице капут и поче да навлачи.

Покуцам и уђем.

Опа! Ординација се знатно разликовала од ходника, светла и пространа, типична лекарска соба, што ме је мало забринуло.

За столом је седео човек у белом мантилу, окренут леђима.

– Изволите, седите.

Седох и само што не вриснух од радости: експерт је био црнац!

– Бојим се да је ваша радост преурађена – тихо проговори он, одложи наливперо и строго ме погледа.

Збуних се.

– Нека, нека – умириваше ме овај.

Затим убаци признаницу у фиоку.

– На шта се жалите?

Говорио је без грешке.

– На шта се жалим... Није у томе ствар.

– Покажите језик.

Покажем.

Затим ме куцну чекићем по колену.

– И, како прихватамо стварност?

– Схватате – почнем да муцам.

– Да. Одлично вас схватам.

Очи му се сузише.

– Мислите, мени је лакше? Ви, сигурно, мислите да је мени лакше?

Нисам мислио.

Тада он поче да вади неке сличице.

– Шта је ово на цртежу?

– Секира и тестера.

– А ово?

– Бели зека у шуми. Пао је снег.

– Каква је шума?

– Шума? Јелова.

– Знате ли ко је овај човек?

– Наравно.

Био је то наш председник.

– А овај?

– Пушкин.

Сада сам морао да пратим кретање његовог прста. Кажипрст леве руке (с изразито ружичастим ноктом) померао је сад лево, сад десно. У једној руци имао је некакву компликовану справицу и нешто је посматрао кроз окуларе у мом левом оку. Одједном „улових зечића” и глава ми се трже.

– Добро, добро. Нећу више.

Експерт одложи справицу и узе оловку.

Чекао сам.

– Најважније је – рече он – не треба очајавати. Не дајте се. Нећу вам крити истину. (Кнедла ми застаде у грлу.) Нећу. Стварност, како је ви видите, није сан. Не, ви не спавате.

– Па како то, како то – замуцах. – А тако сам се надао...

Брзо се прибрао.

– Изволите рецепт. Пијте бром пред спавање. А ево да имате и написмено.

Испратио ме је до врата. Хтедох да му кажем нешто лепо.

– Веома добро говорите руски.

– Ситница – рече он и из чиста мира ме замоли: – Штипните ме.

– Ухватим га за стомак. Он се трже.

И рече:

– Хвала.

Изађох.

ПРУЖАМ ДАКТИЛОГРАФСКЕ УСЛУГЕ

Нису ми се отварале очи. У мраку пружим руку, напипам писмо на столу. Садржај је био отприлике следећи:

„Поштовани господине! Ако имате савести или барем мало сажалења, престаните да нам шаљете ваше одвратне приче! Код двојице сарадника часописа појавила се нервна грозница, троје је дало отказ, остали се налазе у дубокој депресији. Осим тога, приче су штампане на лошој хартији, од чега су преостали сарадници добили несносну шугу...”

– Оно, што се тиче папира, нису у праву! Папир је нормалан, набављен у продавници. А што се тиче прича, можда су у праву. Не, за папир немају разлога!

Отворим очи.

– Устај! – грубо се продера моја жена – да знаш да ћу да спремим одмах вечеру! Што да се малтретирам с доручком и ручком.

Седосмо да вечерамо. У осам пре подне! Жена ме гледа сажаливо. Да је с мржњом, још како тако, али сажалење не могу да поднесем.

– Како би било да куцаш све одреда, само не своје? – каже жена.

– У ком смислу – тргнем се – не своје?

– У једноставном! – објашњава она – Као наша дактилографкиња. Није доста што се гребе за плату, сто двадесет рубаља, већ стално на послу куца за клијенте. И знаш ли колико

узима? Тридесет копејки по страници! Десет страница на сат, три рубљице!

– Па то је понижавајуће.

– Зато је сигурно! Ајде одмах откуцај оглас, у двадесет примерака: Обављам дактилографске услуге. Брзо, јефтино, елегантно. Полепи по стубовима, и ствар ће да крене. Тридесет страница на дан, можеш да откуцаш? Девет рубаља! Месечно, двесто седамдесет!

– Примамљиво, нема шта. А своје, значи, да не куцам?

– А што би?

Уопште узев, у праву си – уздахнем. Пођем у кабинет, откуцам оглас, пожурим напоље, полепим по стубовима.

Први се јавио прилично чудан клијент: са блатњавим непомичним лицем, на рамену му скорела глина. Где је овај глину на раме набацио у сред зиме, није ми било јасно. Држи рукопис замотан у новине, петнаестак килограма.

– Веома је хитно! – надмено ће он.

– Па, добро – кажем – урадићемо брзо!

За недељу дана прекуцам рад, хиљаду страница! О радикалној промени климе на земљи. Крајем недеље ето њега. Глина је на месту! Тек сад ми је изгледао прилично сумњиво.

Скупља рукопис, убацује у некакав велики цак и пружа ми старе новчанице, огромне, нежно зелене, са насликаним тенкистима под шлемовима.

– Шта вам је? – питам – Психички поремећај?

– Тачно! – поносно каже он – А шта? Нисам ваљда заборавио да вам скренем пажњу?

– Да – одговорим. – Изгледа да сте заборавили!

Додуше, лудак у се може опростити одређена доза расејаности!

Следећи дође, такође поприлично сумњив тип. Рукопис у новинама.

– Извините – кажем му – Имате ли некакав документ?

Он ме погледа опако:

– Какав документ?

– А, да немате ви психичких проблема?

Он ме погледа још страшније:

– А ви?

– Ја немам. Ја сам дактилограф, куцам на машини. Какав психички поремећај?

– Онда не постављајте идиотска питања!

– Важи. Ево другачије питање: којим парама плаћамо?

Очи му искочише испод наочара.

– Нашим! – одбруси.

– Разумем нашим. Новим, старим?

Дуго ме је нетремице гледао, затим зграби рукопис са стола, крену ка излазу. Утом му моја насмејана жена пресече пут:

– Не љутите се, биће све у реду! Он само тако страшно разговара, а куца, да не поверујете! Оставите ви само рукопис и не брините. Кроз два дана дођите, биће готово!

Жена ме пресече погледом, пође да га испрати. И онај ме погледа, оде. Све у свему, за почетак, није лоше!

Рукопис се звао „Несташни Јермилов”. Јунак романа, Антон Јермилов, недељама није спавао у кући, непрестано боравећи по разним градилиштима (поред свог главног занимања - хирург), мешајући се апсолутно у све, са чиме се успут сретао (Могу да замислиим, какву мржњу је изазивао код свих око себе!) Напокон, негде пред крај године крене кући и на некој раскрсници спази „човека који је изгубио сваку наду, у лику скулптора”. Јермилов пође с овим у његов атеље, где му је неколико ноћи заредом помагао да ваја огромну, до плафона, скулптуру радника. И ево рад је завршен. Јермилов, пажљиво зажмуривши, обиђе фигуру, затим дохвати лопату, замахну и удари фигуру испод колена. Рад се заљуља и паде, комадићи се разлетеше по ћошковима радионице.

– Хвала, ускликну скулптор и чврсто стегну Јермилову руку.

Завршивши овај послѣћ, Јермилов се напокон упути својој кући. А код куће на шкрипу браве сви се узнемирише.

– Шта има новог? – весело прозбори Јермилов. Сви ћуте.

Само син Волођка тужно показа главом на креденац, у коме је бљештао, кабаст, одвећ нацифран, прашњав сервис.

– Јасно! – прозбори Јермилов, ајагодице му бесно заиграше. Он повуче са стола зафлекан столњак, приђе с њим креденцу и, не обраћајући пажњу на жену и ћерку које су се уз вриску качиле по њему, као медвед згрну цео сервис у столњак, гегалујући се и даље као медвед приђе прозору и изврну цео сервис преко прозорске даске. (А шта ако је неко доле пролазио?). Жена и ћерка ружно зацвилеше. Само син Волођка одобравајуће климну густим чуперком:

– Браво, ћале, тако им и треба!

Биће пргав дечачић, с нежношћу посматрајући сина, размишљаше Јермилов. Сав је на мене!

Затим отац с пргавим Волођком отпутоју на удаљено градилиште, да и тамо, очито, не остане камен на камену ...Даље нисам куцао. Одлучио сам да направим малу паузу. Да-а-а, није ово баш лак посао! Ако ништа друго, добићу млеко.

Утом се зачу звоно. Уђе раскошна дама. Донесе оглас:

„Изгубљена огрлица поред такси станице. Поштенем налазачу следи пристојна награда. Адреса...”

– Зачас ћу вам то откуцати! – кажем весело. (Само кад нису Јермиловљеве пустиловине!)

– Можда, мало да изменимо текст: „... поштеног налазача чека непристојна награда!” Пре ће донети!

Утом осетих страшан ударац. Одлетех под сто. Извлачим се. Никог нема. Да-а-а, ево како се стимулише поштен однос према послу!

Намажем лице кремом: „Против модрица”, затим се једва наканим да седнем за сто, и с гађењем, једва дотичући типке, прекуцам „Јермилова”.

Трећег дана газда дође. Поче да прегледа.

– Овде исправи! Он самном већ на „ти”. Код мене пише: „Угледавши Антона, Ала се заруменила...”

– А како је код мене? – знатижељно погледам.

– А код тебе је одштампано: „Угледавши Антона, Ала се скинула”. Потпуна бесмислица!

– Па зашто, потпуна?

– И ево код тебе стоји – прстом показује – пише „халапљив”.

– А код тебе шта пише? – завири у рукопис.

– Код мене – „проницљив”!

– Па код мене је боље!

– Брзо прекуцај.

– Извините,... молим лепо, немам намеру!

– Прекуцаћеш, прекуцаћеш, као бела лала!

– Зашто?

– Зашто? – подсмехнувши се, погледа ме. Затим рашири изненада капут, помоли крај кобасице, – ... Како ти се чини?

– Дирнут, наравно. Али да прештампавам немам намеру.

– Нећеш, кажеш? – и поче у сласт да жваће кобасицу. – Нећеш, значи?

Утом уђе жена.

– Откуд овде смрди на бели лук? – Спазивши госта: – А-а-а, то сте Ви! Шта то радите?

– Ма ево – он се лукаво насмеши – Ваш такозвани муж демонстрира тврдоглавост, притом не мисли на породицу! Стави кобасицу на крај стола.

– Кад те одаламим по глави! – у бесу кажем му.

– Ах, видите, како скреће пажњу?

– Да, биће да је тако!

– Само, зажалићеш због овог!

Све у свему, почетак није лош, помислих.

Отишао је, бајаги у трансу. Додуше, кобасицу је понео. Затим сам га дуго посматрао с прозора. Гегајући се, од стуба до стуба, цепао је моје огласе. Е, на томе му хвала!

СНОВИ НА ГОРЊЕМ ЛЕЖАЈУ

Напокон стиже и воз! Где га нађоше? Као да се пре пуштања у саобраћај три дана ваљао у блату. А откуд блато кад је одавно све завејао снег? Биће да је остало од летос? Уосталом, за такве појединости није ни било времена – гомила је јурнула на један крај перона, на опште изненађење вагони су били нумерисани наопачке, од репа воза ка локомотиви. Испоставило се да је мој први вагон сада последњи, до њега није ни било платформе, морали смо да сиђемо, трчимо поред воза, па хватајући се за држаче опет да се попнемо. Кондуктер је незаинтересовано стајао у наткривеном улазу у вагон, до зла бога необријан, у некаквом плетеном женском цемперу... нисам ни очекивао да ћу га видети у снежнобелој железничарској блузи, али ипак...

– Јесу л' ово спаваћа кола? СК? – упитих несигурно завирујући у мрачни ходник, иза чијих врата се видео котао за грејање с испреплетеним зарђалим цевима.

Кондуктер ме је дуго нетремице посматрао, затим се мрзовољно насмеши и ништа не одговори... Мало чудно! Уђем, шта ћу... Кад би се у оваквом вагону путовало на робију, живот тамо изгледао би мање страшан. Излизани лежајеви и устајали ваздух подсетише ме на најтеже тренутке у животу, не толико прошле, колико будуће.

Купе би по свим правилима требало да буде двокреветни, ако је већ уплаћено за СК, уместо тога, онај у џемперу и не трепнувши пропушта путнике очито у четворокреветне! Шта је сад ово?! Појурим возовођи, али на пола пута се следим... Не, никако... Шта ако ми затражи карту, а то је већ шкакљиво питање... Наиме, на карти пише „бесплатна”. Купио ми је преко реда неки старчић са штапом (свет навалио, а карата нема) и тек када је зграбио новац и нестао, приметим шта пише, тргнем се, али било је касно... Мора да је као заслужни железничар имао право на бесплатну карту. Додуше, ја не спадам у заслужне... тако да је боље да се оставим ћорава посла. Нико од нас није толико чист да истерује правду... зато нам се и дешава све ово. Минус и минус... Мали плус. Пробам да обришем прозор, међутим, био је прљав са спољашње стране. Барем да је топло... али компликовани и од пре Христа агрегат за грејање већ сам имао прилике да видим при уласку... Почнем да дувам у прсте. Дебели вунени џемпер на кондуктеру уливао ми је све већи страх. Вероватно се и не брије како би му било топлије.

Повучем шкрипава врата, изађем у ходник. Исто тако одлучно за мном изађе и путник из суседног купеа.

– Кажите, хоће ли бити чаја? – обрати се овај љубазно кондуктеру.

– Неће – не померајући главу на широком врату, про-сикта кондуктер. Речи су се слободно могле одштампати на облаку паре што му је излазила из уста.

– Како неће?

– Ето тако! Може ли да се ложи без угља?

– Није ваљда да нема угља?

– Шта мислиш! – подсмехну се кондуктер.

– Железница нема угља?! – продеререм се. – А да скокнемо до парне локомотиве?..

– Види како је запео! Парне локомотиве су одавно избачене!

– А вагони су из оног времена? – досетим се.

Кондуктер као да је први пут чуо нешто разложно, погледа ме:

– Управо из оног!

– Па што их каче, ког ђавола?!

– А да немаш ти боље? – исцери се овај и поново стаде на врата која су водила у празан ходник.

– Ма... посмрзаваћемо се! – рече сусед. – Видите која студен! – Он показа напоље.

– То је већ ваша ствар! – равнодушно промрси кондуктер.

– Одвратно! – не издржавши повиках. – У ком вагону је возовођа? Вероватно није у оваквом?

Врата службеног купеа уз шкрипу одлетеше у страну и отуд извири румен човечуљак у морнарској мајици (вероватно без карте?).

– Да чујемо, што се ви овде правите оно што нисте? – рече овај. – Стићи ћемо некако, па мушкарци смо!

Постиђени сусед и ја уђосмо свако у свој купе. До шефа воза, вероватно, не вреди ићи, може се још поставити питање моје сумњиве карте... Воз клопарајући најзад лагано крену. Светлосне мрље у купеу су се издужавале, све брже нестајале и ускоро све прекри тама.

Има ли бар струје у овом купеу? Слаба сијалица на таваници осветљавала је сиротињске, излизане лежајеве и облаке паре што је излазила из уста.

Мало сам поседео, обавивши се рукама, затим сам почео да се клатим, било је неиздржљиво, крв се ледила, нешто ме је боцкало по кожи што је, колико знам, претходило смрзавању.

Не, заиста је глупо овако стрпљиво чекати смрт! Скочим.

Није ваљда у свим вагонима хладно, мора да се неки греју. Требало би бар у вагон-ресторану да има пећ, тамо се ваљда нешто кува? Тачно, сетих се натписа „Ресторан” негде отприлике на средини композиције! Отворим врата, сагнем се,

прођем између вагона чији су штитници клопарали и клизили сад на једну, сад на другу страну... Следећи вагон био је још хладнији. Људи умотани у ћебад непомично седе у мрачним купеима (светло због нечег нису хтели да укључе, осећао сам то). Само млазеви паре из уста сведочили су да су још живи. У следећем вагону иста слика... Шта је ово?! У ком смо веку?!

Ишао сам даље не гледајући на страну, и онако аутоматски, по ко зна који пут отварао врата хладних прелаза, стајао на мразу, сагнувши се опрезно, с муком отварао врата и упадао у следећи вагон, исто тако мрачан и хладан.

И одједном, на прелазу из вагона у вагон, начисто се заглавим: цимам, врата не попуштају, била су закључана, вероватно. Шкрипали су гвоздени штитници, завлачили се један под други и бежали испод ногу у страну. Хватала ме је језа, ноге су ми се ледиле. Цимао сам, цимао, а кренути натраг било би још страшније. Почнем снажно да ударам шакама. Најзад се иза стакла указа некаква прилика која загледана у таму поче одрично да маше. Забубњам поново.

– Шта хоћеш? – одшкринувши врата повика она.

– Је л' то ресторан? – продерем се и ја.

– Јесте. А шта ти треба?

– Како шта? – тргнем јаче врата. – Не схваташ, је ли?

– Забрањено је! – рече особа за коју се испоставило да је женско. – Стигла је контрола!

Овај повуче врата, ја некако подметнем руку, макар је згњечила!

– Каква контрола без гостију? – завапим ја.

Жена ме пажљиво погледа, овакав обрт није очекивала.

– Хајде улази! – рече и још мало одшкрину врата.

Упаднем унутра. Никада ни у један ресторан нисам улазио с таквом муком, па још и ризиком! Само ни овде није топло, мада, топлије је него на прелазима између вагона.

На моје велико изненађење, иза издвојеног малог стола у сусрет ми пође човек косе зализане на страну, у црном фраку с уштирканом крагном и плишаном машном.

– Добро дошли! – и елегантним покретом показа ми низ празних столића.

У недоумици седох. Није могуће да сам се још само пре неки минут клатио између вагона... А види сад овај дочек, мир...

– За тренутак ће стићи јеловник. У ресторану је инспекција, проверава квалитет услуга, сваку примедбу пријавите одмах мени!

– Да, да, подразумева се! – одговорим и ја у високом стилу.

Шеф сале се достојанствено удаљи и исто онако укочено седе за сто. Након двадесетак минута ето ти необријаног конобара.

– Гулаш – рече он, као да је побркао ко од нас двојице треба да поручи јело.

– Је л' то све? – изговорим реплику коју обично изговарају конобари.

– Хладан – појасни он.

– Али зашто? – упитам наивно.

– Шпорет не ради! – слегнувши раменима одговори овај.

Погледам у шефа сале. И даље је с истим непомичним, али озареним лицем штрчао изнад стола. Није гледао у мом правцу.

– Па добро – пристадох.

У ресторану је било мрачно и хладно. На тамним стаклима осликавао се купе.

Најзад се појави конобар и тресну тањир на мој сто. Шпагети у облику кратера, а у средини нигде ничег. Седео сам мало у шоку, а онда пожурим шефу са залеђеним осмехом.

– Је л' ово гулаш?! – викнем. – А где је месо?

Шеф погну главу с беспрекорним раздељком, прође у службени део, одакле се зачу паклена галама у којој се могао препознати његов и конобаров глас. Затим се врати с истим оним осмехом.

– Опростите! – И узне испред мене тањир. – Јело ће одмах бити замењено! Конобар тврди да га је неко напао у мрачном пролазу и отео му месо из гулаша!

– А што бих ја то морао да знам! – прогунђам и поново се скупим поред тамног прозора. Тек након четрдесетак минута пожелех да се померим.

– И шта би с конобаром?! – обратим се укоченом шефу сале.

Он поново учтиво погну главу с беспрекорним раздељком и замаче у службени део.

– Ваш конобар је ухапшен! – смешећи се весело, појасни он.

– Како ухапшен? – упитам.

– Заслужено! – строго, као да сам и ја у нешто умешан, рече. – Испоставило се да је сам вадио месо из гулаша!

– Да, да, све је јасно... – промрсих. – А шта ћемо сад?

– Е, сада ћемо... Одмах ћемо послати другог конобара! – рече љубазно шеф.

– Хвала! – викнем за њим.

Другог конобара који је примио поруџбину чекао сам више од сат – можда је овај и поштен, али што га нема?

– Ваш конобар је ухапшен! – не дочекавши питање, весело ми саопшти шеф.

– Како... и овај? – ноге ми се буквално одсекоше.

– Да, наравно! – рече он. – Испоставило се да су сви они чланови исте банде. Требало их је само открити, и ето, ушли смо им у траг.

– Баш лепо, немам речи... – промрмљах. – А шта је с гулашем?

Шеф сале ме презриво погледа: овде се догађају тако крупне ствари, а ја питам за глупости!

– Покушаћу да сазнам – хладно и не баш убедљиво рече он и оде у службени део. Након сат времена, пошто сам скроз изгубио стрпљење, завирих онамо.

– Где је шеф сале? – упитих човека у строгом оделу с траком на рукаву.

– Шеф сале је ухапшен! – с уморним, али задовољним уздахом саопшти овај. – Открило се да је вођа разбојничке банде која је ординирала по возу!

– Красно! – рекох. – А има ли... ишта за јело?

– Све је запечаћено! – строго рече контролор. – Али... ако баш хоћете да се уверите, изволите унутра.

– Не, хвала – одговорим.

Седео сам у службеној просторији. Доводили су и некуд одводили конобаре с лисицама на рукама, затим шефа сале... и даље елегантнoг... умирао сам од глади, али спомињати јело било би крајње неумесно!

Пођем назад из вагона у вагон.

„Бар нешто има... може ли се унутра?” – помислим очајан и гурнем врата тоалета.

– Закључано је! – рече сусед, промоливши се иза мојих леђа попут привиђења.

– Шта... сасвим? – упитам љутито. – А... онај? – покажем главом на други крај вагона.

– И онај.

– Побoгу... што?

– Конобари унутра држе кокошке!

– ...У тоалету?

– Па где да их држе?

– Али... зашто?

– Па... вероватно су мислили да их помало убацују у вагон ресторан, а тамо је, кажу, контрола. Ствар је безнадежна, као што видите!

– И шта ћемо сад?

– Ништа!

– Откуд знате да су унутра кокошке?

– Чују се – мрзовољно одговори овај. Онако очајан седнем у купе... и наравно, зачас се претворих у Снежану, треба се кретати, радити бар нешто! Пођем поново према купеу возовође. Кад, врата уз шкрипу се отворише и опет се појави онај у морнарској мајици, само сада без рукава, црвен као рак, с голим снажним рукама... Намигну ми враголасто, затим се окрену тамном залеђеном прозору и грубим усиљеним гласом запева:

– Збогом к-к-к-кршевите горе, н-н-на подвиге зове нас море!

Саслушам учтиво песму, затим повучем врата возовођиног купеа.

– Шта тражите? – подигавши главу од стола, упита возовођа.

У купеу хладно, задимљено, на столићу хрпа отпадака од славља. Зидови ушушкани ћебадима, једним ћебетом је био застрт и прозор.

– Ко је... главни у овом возу? – упитам једва померајући слепљене од студени усне.

– Ја сам. Има ли питања? – весело упита онај у пругастој мајици док је излазио из купеа.

– Питања, нема.

Вратим се у купе, попнем се на горњи лежај, поред њега прозор није био толико хладан; замотам се у ћебе (као и да нисам) и отпоче смрзавање. Некакве дивне слике југа запловише ми у глави... Тачно је што се каже да смрт од смрзавања није непријатна... И само једна узнемирујућа мисао (како се касније испоставило, и спасоносна) није ми дала да се препустим уживању...

Па ја сам изашао из ресторана и нисам платио! Додуше, јео сам само хлеб са сенфом! Откуд знам, можда ће им баш те моје копејке значити нешто?! Наравно, овде се поставља питање: треба ли с лопужима бити поштен, мада мислим да треба, искључиво себе ради!

Шкрипећи као Снешко Белић, спустим се с лежаја и поново кренем из вагона у вагон по завејаним клизавим штитницима.

На улазу у вагон-ресторан пресрете ме контролор контролора над контролорима, то се могло закључити по три траке на његовом рукаву.

Уђем у вагон. Сви седе око малих столова и певају. Контролори певају дисканте, контролори контролора баритоне, контролори над контролорима контролора басове. Звучи прилично складно. Ту одмах, плашљиво певушећи, седели су конобари с лисицама и шеф сале, пошто воз успут није стајао, сви су још били на броју.

– Шта вам треба? – брзо упита контролор над контролорима контролора дајући ми до знања да је пауза између строфа кратка, пожељно је уклопити се.

– Ево – извадим десет копејки – јео сам хлеб, сенф. Хоћу да платим!

– Ма, таквима као он – весело, прилично провидно рече шеф сале – за живота треба подићи споменик! – Он погледа у контролоре, очекујући да се ови одмах позабаве тако благородним послом.

– У реду. Споменик може... али овде у ресторану! – прогунђам и пођем назад.

Утом приметим да воз успорава – вагони се затресосе, почеше да ударају један о други, прелазак је постао још тежи...

Испред тоалета сретнем возовођу: у некаквим грозним ритамима, с цаком на леђима, скочи са степеница и нестане, вероватно оде да тражи храну за кокошке...

То ме се већ није тицало... дуг према човечанству испунио сам... могу мирно да легнем у свој саркофаг. Завучем се горе и савијем у клупко. Воз је стајао веома дуго. Ништа се није чуло. Моја ослобођена свест све више се разигравала. Па заиста, што ја то покушавам да заведем ред на железници, с којом се сусрећем једном годишње, када ми у сопственом животу влада потпуни хаос, када у рођеној кући не могу завести ни малкице реда?! Пре три године схватио сам да с оне стране зида мог стана постоји огромна празна просторија, почео сам одважно да тражим начина да освојим тај простор, да направим дневну и радну собу... Затим сам помислио, а колико ће то све да кошта. Почеше да стижу забране... Да ме је тих дана неко са стране посматрао, имао би пуно право да узвикне: „Који идиот!“ Срочио сам масу захтева: „Најљубазније вас молим да одбијете моју молбу!“ Написао гомилу анонимних писама против самог себе... да ми не одузму и ово мало што имам!..

Тонуо сам у сан... одједном сањам да сам у неком дворишту... опкољавају ме некакве тамне прилике... прилазе све ближе... сад ће да ударе! “Узалуд се труде – сину ми кроз главу – не знају лудаци да је то само сан!” Двориште нестаје. Сад сам у вагон-ресторану, а он због нечег препун цвећа, кроз прозоре се осећа врели југ. Појављује се мој пријатељ, шеф сале, у фраку белом као снег.

– Нема ништа за јело! – свечано изјави он.

Тренутак касније изађе у наранџастом фраку.

– На јело заборавите! – опет ће шеф.

– А има ли бар нешто? – упитах.

– Две кафе без шећера! – поручи одважно он, отварајући врата блиставе кухиње.

Одједном, потпуно блажен осетих да летим, опружих се на лежају колико сам дугачак и збацих ногама тешко ћебе... Није ваљда да је укључено грејање? Топло је, топло!

Мора да је возовођа, кад се оно сретосмо, ишао по угаљ, а не по храну за кокошке? Дивота! Боље да се и не будим, сада ће почети слатки снови!

У следећем сну нашао сам се у лепој продавници играчака у облику жабице коју су све јаче надували цевчицом.

...Све је неумољиво јасно!.. Треба устати!

Возовођа је седео испред врата на преврнутој кофи и блажено чкиљио у наранџасти пламен у ложишту.

– Шта кажеш? – спазивши ме, окрену се (после зурења у ватру, тешко да ме је препознао).

– Дивота! – узвикнух. – А кад је већ тако... могу ли успут и у тоалет?

– Како да не! – овај се одобровољио у топлом. – Само не дирај кокошке! – и пружи ми кључ.

– Што би их дирао?! – зачудим се искрено.

Угурам се у тоалет. Кокошке се најпре уплашише, затим смирише, поседаше и својим зрнцима бисера на искривљеним главицама загледаше се у мене. Занимљиво, на шта ли ја личим овим представницима, у суштини, ине цивилизације? Достојно ли представљам човечанство? Да их можда не повреди оно што намеравам да обавим? Није их повредило.

Сад већ потпуно срећан попнем се на лежај и испружим... Шта ли ћу да сањам?.. Сунце се диже изнад мора... ја летим на кокошки, све сам му ближе. Испоставља се да је то вели – ка пећ. А ево и возовође.

– Лоше грејати значи не поштовати своју галаксију! – строго рече он, царајући жарачем ватру.

ЈЕДИНА УТЕХА

Једном, док сам се враћао с аеродрома и док је таксиста, скренувши с разрованог Московског булевара, покушавао споредним улицама да стигне до центра, нашао сам се у скоро непознатој и из сећања избледелој улици с дугачким и уским зградама. Господе, па ја сам овде провео више од двадесет година, а како је брзо и лако све заборављено! Је ли могуће да није било ничег лепог? Ако је тако, ја сам за жалење! Више од двадесет година, цео „цвет младости”, „најлепше године” проживео сам овде!. И ничега се не сећам. Живот празан попут ових улица.

Ено га и мој прозор! Срце ми застаде... колико пута сам посматрао с њега! И шта сам видео?

Још за мрака, из свих станова чуло се зврндање будилника, трескање врата и у цик зоре иза угла понављала се увек иста слика. У ствари, није тамо ни било никаквог угла, јер још није било ни кућа. Стајао сам с осталим светом, зевао као нилски коњ, брисао грубом рукавицом сузе на ветру, сав најежен спуштао сам се у крагну капута како бих сачувао бар мало топлоте, увлачио се све дубље у гомилу, нека оне што стоје са стране шиба ветар!

У станчић чији прозори су гледали у празно, преселили смо се из центра, додуше, прилично наивно, мада, за оно време и то се могло сматрати срећом. Спустили смо ствари и малтене истог трена разишли се куд који. Мама отпутова у Москву да чува унучицу, ћерку моје сестре Оље, жена с нашом малецком пресели се матери у Петергоф, у релативно срећен живот. А ја остадох сам. На почетку су ме издале очи због сувише јаке светлости, подбуле су, покрвавиле. Нигде преграде између човека и неба. Подигох огледало с пода и с запрепашћењем и физичким болом загледах се у свој лик: вампир, прави правцати вампир!

С прозора се видела ледина слична површини Месеца. У даљини докле поглед сеже повремено су промицали вагони, теретни или путнички, с ове удаљености није се могло тачно разазнати. Звук је стизао са закашњењем. Овде човек брзо подивља. Бријао сам се, тачније стругао насуво браду. Пасте за бријање још није било, а сапун никако да пронађем у разбацаним завежљајима. На завежљајима сам, истина, и спавао. Намештај из наше велике собе у центру, овамо није могао да стане, а нови се у оно време није могао набавити. Срећа да су жена и ћерка отпутовале! Само ми је фалило да их тешим и да им се смешкам? Тако, малтене занесен, зароних у очајање, као у провалију, и убрзо сам се осећао у тој „провалији” као „морж”. Вечерима сам тумарао по околним пустарама. Петербург, Невски, Нева, све више су личили на мит... Постоје, вероватно, а можда и не постоје... Само овај мркли мрак око мене, е он је стваран!

Ујутро, пре свитања, поново би трескала врата, и поново бих стајао с осталима на углу и очајан чекао аутобус, ако буде среће можда и стигнем! – макар до железничке станице, а одатле шинобусом до предграђа. Радио сам на исто тако празном месту, прилично удаљеном, каквих је, изгледа, више но настањених. Лета се због нечег ни не сећам, прави правцати новембар. Људи стоје леђима окренути ветру и снегу, – с белим грбама на себи. С времена на време најодважнији, или најочајнији, окрећу се у смеру ветра и упућују поглед онамо, одакле би се слабашно светлуцајући могла појавити „кућица на точковима”. Ако ништа издалека није светллучало, хватао нас је очај! Пошто је видљивост била добра, значи аутобус још дуго неће стићи.

А ветар и снег шибају по леђима, грба расте. Губиш стрпљење, окрећеш се - ма сад би морао да се појави?! Ништа.

Ко је рекао да се о теби неко брине? Глупост! Брину ветар и снег, нико више. Једина утеха била је машта. Шта је дру-

го могло да утеши? Почео сам полако да примећујем, или да умишљам три аутобуса са различитим бројевима који овуда скоро никада нису саобраћали, осим у тренуцима крајњег очајања, а како се разликују по карактеру, различите су им и њушке. „Ма шта трабуњаш?! У чему се разликују, у чему?” – сав избезумљен, поскакивао сам на ветру. Ма, како у чему? Изазивају сасвим различита осећања. Спазивши напокон да нешто у даљини светли, сви заборављају на ред, на оно мало топлоте, окрећу се, пуштају снег да им се лепи по лицу, очајнички се загледају у светла која као да се приближавају. Које су боје? Које боје су светла – све од тога зависи! А ви причате нема разлике! Жуто и бело, број дванаест... то значи да невољама нема краја! Дванаестица, скроз загонетан број, број безнађа! Ко зна зашто, она је двадесет дугих година спајала две мрачне празнине, ниодакле и никуда! Сви покушаји локалног становништва да унесу бар мало разума, или бар нешто логично у ту загонетку, остали су без резултата, на сва писма од власти добијен је сличан и потпуно непреводив на језик логике одговор. Дванаестица! Најпре би се један, најпромућурнији очајник окренуо, а за њим и остали. Не, од живота се није могло ништа очекивати, понајмање на овом месту!

Црвено и зелено светло... Тридесет јединица! Напокон! Дочекана је са далеко више злобе, но астрална дванаестица. Мрзовољни путници, гурајући се унутра, сикћу на возача:

„Где си, побогу човече? Покочисмо се!” Бес се по правилу искаљује на оног који ради... Граја се лагано стишава, сви у аутобусу ослушкују сопствена осећања... као да је мало топлије? Дахтање, задах влажне коже...

Али најдивнија је деведесет петица, аутобус – дар с неба.

Изгледа да и не постоји, броја нема на путоказу што шкрипи на ветру. Пре ће бити да је то аутобус – мит, „летећи Холанђанин”. Веома ретко, сваки пут изненада и некако несташно израња из бескрајне бочне улице, која као да води у сам космос:

„Шта је? Нисте ме очекивали?!“ Заустави се на завоју испред станице, весело, као да има једно око жмирка светлом: „Сада ћу свратити до вас!“ Реакција на овај аутобус је најрадоснија: „Стиже! Ено га! А причало се да је избачен из саобраћаја! Ма откуд, ено видим га!“ Вожња у деведесет петици права је срећа, једина нада у овом монотонном животу, само она пружа радост. Омиљенија је од несретне ленштине, тридесет јединице, иако стиже ретко... Ајд, сад се снађи! Али овај „аутобуски колос“ је нешто што се прво појављује у свеколикој тами, прва Реч, од које све почиње. Реч која претвара нему гомилу у живу људску заједницу. „Ено је! Стиже!“ Општа радост, граја. Ако стигнеш деведесет петицом, и на послу је другачије расположење А питаш се како си могао да живиш у онаквој недођији! И те како си живео! Чак је и расположење, понављам, било другачије када бих стизао „летећим Холанђанином“: разговори у аутобусу прави другарски, све је спајала заједничка вожња и радост... Можда и ја, као сваки коаутор епа, помало све поједностављујем и увеличавам. Додуше, и то неко мора да ради, како би „еп“ био сачуван и како се не би разводнио у сивој свакодневици.

Након аутобуса и шинобуса, гурам се још и у тролејбус, те некако стижем до Александро-Невске лавре, места где сам тада радио. У она времена манастирске келије и трпезарије биле су затрпане свакојаким КБ, НИИ и сл. установама. Религијске тајне привремено су потиснуте другим, војним. Старина је јако деловала, притискала, тиштала: прелазиш шкрипавим дрвеним мостом преко тамне Манастирке са њеним стрмим обалама, па даље ниска тешка капија изнад које се издизала црква; а онда са свих страна крстови гробља.

Обично би у то време иза тамних купола почињала да пуца хладна, румена, зора. А у глави би кљуцала мисао: не, не треба овамо да долазиш, узалудно је, узалуд проваљујеш у ову манастирску, гробну зону, осветиће ти се она. Већ те дави, осећаш ли?

Совјетска власт је зато и нестала, што ништа слично није осећала, тврдоглаво је упадала у манастире и на гробља, градила на њима фабрике и метро, али људи су осећали и тихо нестајали.

Тешке, уске, спиралне степенице, мрачни засвођени ходник. Застајем пред вратима, отварам. Нема ништа страшније од празне собе, обасјане руменилом зимског свитања. Случајни и јадни изгледају сандуци с приборима сложени један на други. Тајанствене, страшне куполе, на небу пурпурно, дивље Светило, тешка маса гробница и крстова под прозором – то су прави господари овог простора!

Улазе сарадници, разговарају, испрва тихо, затим све гласније и полако почиње да се преплиће наш живот и страшна, древна сила, која се простире иза прозора, која као да узмиче, али итекако нас тишти у костима, не да нам мира. Само највећи дебелокошци могли су гласно да разговарају и да се смеју, као да ничега посебног око њих није било.

Такав дебелокожац био је и наш војни представник, т. ј. набављач, мајор Уханов. Истина, није тај долазио рано, него поподне, у време када већ наш совјетски, инжењерски живот попут завесе заклања онај други, спољашњи, манастирски.

Љубавне авантуре, вицеви, фудбал, хокеј; соколили смо један другог, кочоперили се, само да нас овај мрачни манастир над гробљем не задави свијом тежином.

У уској „елити” која се формирала још на факултету и коју је наша дивља држава бацила овамо, преношени су од руке до руке, истина тајно, стихови Ахматове, Пастернака. „Придобити љубав пространства...” Није, него - љубав овог пространства никада нећемо придобити!

„Сва елита, у манастир!” – говорио је наш главни шаливција, Сена Гарин.

Како сам се ја одлучио, како сам почео да се удаљавам од свега тога? Правилно сам тада поступио, иначе касније не бих!

Сви остали из наше „елите” вероватно и данас скачу на зверску рику будилника и клатећи се журе на станицу у неком дивљем, ненастањеном пределу. Откуд сам се баш ја решио да одем, скупио доста срџбе и одлучности, а не они? Било је у нашој „елити” и јаких песника и драмских писаца, ја сам у том низу био негде при крају. Ко зна зашто осећао сам се несрећније, неугодније од других. Свуда сам се осећао несрећно - то ме је и подстакло.

За време првог годишњег одмора, хладног, кишовитог јуна, живећи код таште у Петергофу са женом и малецком у једној соби, схватио сам да је очај достигао врхунац, да више нисам у стању да трпим и да морам нешто да предузmem. Мој најбољи „друг из елите”, мој вршњак Боб Боровски, отпутовао је отприлике у истом саставу (жена, ташта, синчић) рођацима на Ришко приморје. Писао ми је да је све мање-више подношљиво. Тако је и остало, тако вероватно и сада живи. Испоставило се да су моје нестрпљење и моје очајање запаљивије гориво. И у науци, како сам касније сазнао, Боб није ништа урадио, смирио се и није пао у очај. А ја јесам.

Одлазио сам од жене и таште одмах после доручка, могу да мислим како су размењивале значајне погледе, кад би се врата залупила. Какво хладно лето! Нисам ишао у доњи парк с фонтанама, где се шетало много света, већ поред разрушених старих зграда у Александрију, благо наднету над заливом, влажну, тужну, у којој није било ни живе душе. Е, тамо ми је било добро!

Једном за време шетње онако покислом и промрзлом, као птица из облака на светионик, на груди су ми слетеле влажне новине. И сад се сећам колико сам се уплашио прецизности поготка! Није ваљда да су чекале баш мене? Испада да је тако. Склоним се иза полусрушеног зида где је било малтене топло. Одлепим пажљиво новине с прса: шта су имале да ми саопште? Изгледа да јесу! Када очај достиже свој врхунац, жи-

вот се помало уплаши и рашири пред тобом све своје залихе: ајде сад, да видимо шта ти треба па да се смириш? Сви људи на једну страну, а ти? Шта тражиш? Можда баш ово?

Новине су се сасвим поквасиле и нису биле за читање: кроз мокру хартију слова друге стране, мешала су се са словима прве, ништа се није могло разумети. И само последњи посврнути угао који се није залепио, био је читљив. На њему је као поручен био оглас: „Институт за кинематографију у Москви... факултет сценографије... слати приче... може необјављене”. Управо такве сам имао у тајној фијоци, иако та тајна није интересовала никог, сем мене. И где чуда, новине мора да су нешто знале кад су издишући на киши дочекала баш мене. Отцепио сам лако и бешумно парче и ставио га на груди, под кошуљу, на топло, нек се суши. Затим сам кренуо кући, тачније таштиној кући. Сада је друга ствар, сада се може ћаскати и с таштом, и с женом, и с ћерком, која још и не зна да говори: гугу-гугу! И тако, напишем о хладном дану, о новинама, и пошаљем.

Одмор се срећно завршио. Ипак чудеса нам се понекад бацају на груди, треба се само истаћи нечим, макар и очајем како би био примећен. И догодило се оно о чему нисам ни сањао, буквално десетог дана стиже позив из Москве. Одговор на моју причу.

И ево, потпуно другачији московски живот, другачија путовања, другачије гомиле људи, прљавије и веселије.

Мама са мојом сестром Ољом и са сестричином.

Живели смо на периферији, али то је била московска периферија са стакленим „кулама” у којима се осликавало небо – таквима ти дође да кажеш: „Извините ме на тренутак”.

Мала кухиња и скоро заборављени, али сасвим оригинални мирис мамине чорбе. Тихи ужас у удобном станчићу: „Каква је то будалаштина? Напушташ посао и породицу?” – „Не, не... не напуштам! Навече ћу објаснити!” Посркавши чорбу, бежим.

Како је пријатно осетити мирис другачијег живота! Само у Москви још постоје зграде из педесетих које су дакако сачувале и онај мемљиви ваздух... Ништа бољи није био ни институт. Имена на сивој огласној табли поред степеништа... Ја! Како је чудно читати своје презиме тамо где никада ниси био, први пут ми се то дешава. Ради сулудог осећања људи су спремни свашта да ураде, ево и ја сам кренуо! Кандидати су поређани азбучним редом и то по двоје, према собама у интернату у којима ћемо живети за време испита. „Попов-Подужасни”. Вероватно сам се грохотом насмејао, или боље речено, изгубио сам сваку наду, осетивши већ знану језу, с посла, а и од живота. Што баш мене судбина тако удара по глави? Ваљда сам обележен? Али зашто? Судећи по списку, сви су добили нормалне цимере, само је мени допао Подужасни!

Можда би било боље мами под сукњу? Међутим, Подужасни ме је већ заинтригирао. Ко каже да ново мора бити и слђе? Најважније је само нек је ново! А теби ево живот спрема нешто посебно: схватио сам то веома рано, још када ми је у групи вршњака леденица пала на главу. Биће да сам дошао по нову леденицу!

Кроз московски густе саобраћај стигао сам некако до дома... Добро, дом је у реду! Подужасни, крупно лице с уским очима на малом телу, почео је одмах да кидише на мене: зашто сам овде? Зашто је он овде? Зашто баш њему таква неправда? Зато што је припадник мале народности, па му се могу подсмевати. Зашто су мене баш код њега увалили?. Моја туга и узбуђење пред толиким изливом беса одмах устукнуше.

– А шта би ти хтео? – промрљам. На исто слово смо!

– Слово твоје је другачије! – кроз оштре жуте зубиће прскала је слина. – Моје презиме је Бо-Ду-Жасни? Зашто ме зову Ужасни? Зашто су ме с тобом сместили? Ја сам главни у мом народу!

– Добро... одлазим!

– А одакле си? – одједном упиљи у ме, стиснувши и иначе уске очи. „Узимао ми је меру”. Нешто му се на мени ипак свидело, чега ни сам нисам био свестан.

Седосмо један поред другог на тесно збијене кревете и он с лудом снагом (а још се прича да су северни народи ослабили) поче да ме „бомбардује”: те он је најталентованији у њиховом националном округу, најпознатији песник, новинар, а ево сада и сценограф.

Нисам имао ништа против. Изгледа да се моја попустљивост одлично слагала с његовим лукавством: дозволио ми је да останем.

На првом испиту полагали смо књижевност, он је плашио испитивача, уморног интелектуалца: “Нас налод увледе не плас-т-а!”

Његов народ, мислио сам у себи, за то време мирно гања јелене и о оваквом заступнику нема појма.

Бодурожни је чинио чуда, спајао нетремице Њекрасова с Мајаковским под презименом Јесењин. Испитивач је само поскакивао. Затим је уздахнуо и уписао му петицу.

– Кадрови из редова националности веома су нам потребни! – кад Бодужасни изађе, рече ми професор.

Дати мени мању оцену није било могуће, пошто сам ја ипак знао да је „Рат и мир” и „Ускрснуће” написао један те исти човек.

Моја петица наљутила је Бодужасног: зар нас да пореде! Њега, најталентованијег и мене, просечног! Он је очито намерио да буде први не само у свом номадском насељу, већ уопште.

Нажалост, није ме то тада довољно уплашило – још сам могао побећи. Нисам још схватио да ме је изабрао као „жртвено јагње”. Тачније, није да се нисам плашио, мада веровао сам да ћемо се убрзо растати: уписали смо ванредне студије. Потценио сам га. На који начин ће ми дерати кожу, Бодужасни је тачно знао.

Након свечане прозивке и дивље пијанке која је затим уследила (због нечег те године у сценаристе су уписани углавном криминалци са подужим стажом, очито је пресудило њихово познавање живота) и након општег бурног опраштања, мени постаде јасно да падам с горњег лежаја у вагону који нагло кочи... Стигосмо ли?

Стропоштао сам се на колена, зажмурио, затим отворио очи и право пред носом угледао сјајно, попут масне палачинке, лице Бодужасног. Сићушне очи затворене, али трепавице подрхтавају. Не спава? А ја, надам се, сањам. С грозним осећањем, једва задржавајући да не повратим, буљио сам с малог растојања у суседа... Не! Ово је стварност! Али, каква? После пијанке путујем ли ово с Бодужасним на његов Север? Умало не повратих. Не, због очајања у које сам запао, моментално сам схватио: понекад емоције престижу мисли... Не путујем ја к њему! Био би то слadak сан!... Он путује к мени. И очигледно зна зашто. Мада ја нисам ни наслућивао. Он наравно види даље, мада су му очи затворене... Нек одспава! Има времена сазнаћу страшну истину.

– Па зар ти нисам лекао? – напoкон, прогледавши рече сусед – Писаћемо сенариј, о детињству!

– Јасна ствар. О твом? – проговорим с мржњом.

– Плилодно! – кратко се насмеши овај. – Мој налод хоће! И мој народ хоће, али, наравно, после његовог народа!

Кад смо изашли из аутобуса на углу, Будужасни, за ког се испоставило да је још нижи, но што ми се раније чинило, забацивао је узбуђено своју снажну тинтару на кржљавом телашцу, мљацкао језиком, жмиркао... на све начине испољавајући усхићење дивљег човека који је први пут угледао овако велики „номадски шатор”. „Опет нешто снује!” – сада већ очајан, закључим ја. Вероватно хоће својим одушевљењем да плати за хлеб и воду? Тако је и било.

Моја слабост према високој уметности није се завршила славно...

Преостала три дана одмора искористио сам да скокнем до таште, оставивши госта да газдује. По повратку, само што не излетех из сопственог стана, као чеп... Аууу, има шта да се види!

Моје путовање није испало баш најсрећније. Жена и ташта, видевши потврду моје глупости - студентску карту, дефинитивно су клонуле духом.

– Не могу овде више да живим! Хоћу кући! – шапутала ми је жена ноћу.

– Сада... није могуће – мрмљао сам. – Са мношћом је допутовао уредник.

Уледник – зачу се са стране. Окренули смо се и у чуду видели како наша једногодишња ћерка, држећи се за ограду, стоји у креветићу и весело нас гледа... Јел то она рекла? Прва реч и одмах „уледник“? Жена и ја се помирисмо захваљујући њој...

Леле, ала се „уледник“ нагаздовао!

Убрзо сам почео да сумњам, да ли сам правилно изабрао другу професију. Сценариста... Можда би било боље латити се нечег једноставнијег?

Сувише је тамо све, како да кажем, пуно идеологије.

У првој теми коју смо примили (у два примерка, значи и адресу моју „уледник“ је пријавио као своју) било је упутство како се пише „нема студија“, у ствари нацрт за прави сценарио; приложени су били примерци најбољих „немих студија“. Најбољи међу најбољима почињао је овако:

„На перону стоји човек с лицем незапосленог Американца...”

Ма, куда сам ја ово залутао! Бодужасни је сијао:

– Написаћемо ми бољи!

Како да не...

На послу сам дочекан апатично, као и увек. Распуст код таште. Шта ту може да буде весело? О појединостима нисам причао. Од целе наше „елите” шапнуо сам само Бобу како стоје ствари и добио сам одговор „продао си се совјетској власти”. Па где је онда новац? Чисти, наивни Боб мислио је да ако „прихватиш совјетску идеологију”, одмах добијеш гомилу пара. Није него. Идеологија је хировита женска. „Немим студијама” о америчком незапосленом за почетак не би да се позабавиш?

По свему судећи, Бодужасни је одмах пикирао на Лењинову награду, није прихватао никакве „неме скице”, већ је тражио да се напише прави, правцати сценарио о његовом народу, наравно. То јест, да ја напишем! Мада, није хтео да исприча никакав мит, ни легенду о њему.

– Мој народ је одбацио остатке прошлости!

А ни о себи није хтео ништа да ми каже, ни о мајци, ни оцу. Очито је у његовом конкретном животу било нечег што се није уклапало у Лењинову награду. А шта се уклапало?

– Мој народ је најмалобројнији народ на свету! – уображено рече он.

Како да кажем, то није довољно. До касно ноћу седео сам за писаћом машином, покушавајући бар телепатски да проникнем у тајну његовог народа. „А да није – поче да ме глође црв сумње – национална тема „мало лизична”, како би он рекао? Можда сам ја само жртва дружбе народа?”

Ујутро сам опет дрхтећи од студени цупкао на станици.

„Па шта, 'песник празнине'?” – Буљио сам у таму што ме обавијала. Много си ту нашао тема? Али где да их тражим? У тургењевске шумарке да се запутим? Устрелиће ме Иван Сергејевић, и право ће имати! Једино шта је могло да утешим... Заборавих шта!.. Да! Сетио сам се. Празнина се почела попуњавати. Притом не зградама, нових зграда, чак ни аутобуске настрешнице која би штитила од ветра, ни на помолу. Празнина се почела попуњавати нечим другим.

Као што се причало, наша улица док још нисам живео у њој, носила је некакво погрешно име, спомињати га данас било би опасно. Затим је име промењено, дуго се размишљало како назвати улицу, а да се не погреша по други пут, што би већ могло да личи на политилку диверзуију. На крају је смишљено толико необично име да му је тешко било наћи било какву замерку... Улица Беле Куна! Шта је то? Или, ко је тај? У неку руку назив је испао срећа да не може већа: први пут у општем вакуму дошло је до процвата народног стваралаштва, спојивши тако све што је до тада било неспојиво. Уосталом, људима је било сасвим свеједно ко је тај човек. Није се нико ни распитивао, јер се ништа добро није ни могло очекивати. По добром човеку никад се не зове улица, па још тако дугачка. Додуше, већ и само име је све надахњивало. И кренуло је, кренуло. Како је све нису звали. Дајте нам ноту, даље ћемо ми и сами запевати! Ограниченост, или равнодушност, или небрига власти које су дале главној улици великог и, како се прича, перспективног кварта толико загонетан назив, довела је до полета маште локалног становништва. Њима, гладним речи уопште, свака је одговарала. Нарочито, оваква. Како је само нису изговарали, сваки аутор имао је свој аргумент, своју необориву истину. Размимоилажења су постала малтене службена, на две суседне зграде могли су се прочитати различити називи. Како све није изговарана! Бела Куне, Беле Куна, Белекуна... Слобода стваралаштва, премда још увек у уским оквирима. И сама чињеница, све је опијала. Не пишем само ја, сви пишу! С таквим осећањем било је пријатно живети. Гле, и ми имамо еп. Улица Белих Коња (с отегнутим „о”), овако су је крстили сељаци, који су овде живели у великом броју; улица Бедокура, пјани еп пивница; појавио се предлог да се преименује у улицу Беле Кољице – предлог је очито интелектуално дисидентски и предухитрио је историјски ход за двадесетак година. Видите какви људи овде све не живе! Била је то слобода! Шетати ули-

цом са различитим називима на суседним зградама, било је више но занимљиво, народ се забављао, макар и у дозвољеним границама. Шта рећи, чак је и пол јунаку сваки час мењан, а овај је, како се причало, на Криму пиштољем убијао заробљенике. Једна страна улице Беле Куна била је мушка, а друга, Беле Куне, очито женска. Живети у таквом простору било је кудикамо забавније. Само ви нама дајте да запевамо, даље ћемо лако!

На крају улице испред моста неочекивано се појавио уређен мали круг, завејан снегом. Можда први знаци културе? Од оних упућенијих, ближих власти, „процурила је” информација. Овде ће по свој прилици бити споменик Бели Куноу. Или Беле Куне? Локални патриотизам на помолу, истина, са два лица, мушким и женским... Ми, из Беле Куна! Или, ми, из Беле Куне? Шетати двополном улицом, лако прелазећи с једног на други пол, било је више но занимљиво. Пут од куће до посла, од мрског сценарија о најмањем народу на свету до досадног радног места, био је једини привремени вентил, време када се могло размишљати о свом сопственом, нешто стварати, и заиста сам уживао. На крају улице аутобус се нагло пењао на дугачки мост изнад пружног чвора са збијеним крововима возова који су стајали или промицали. На месту укрштања шина налазила се кућица с балконом, малецка али громогласна: „Седми – на други колосек! Седми – на други! Четрнаести – на слепи!” И неочекивано у том пространству наишао сам на одзив. Док сам кроз замузгано стакло аутобуса гледао доле из оgrade моста, спазио сам буквално цитат из мојих апсурдних причаца написаних тих година. Под мост се великом брзином увлачио дугачки теретни воз, натоварен грађом, равним, лепим, малтене ружичастим боровим балванима. Зевајући поспаном, гледао сам у том правцу и одједном се тргох, умало не сломих вилицу. Испод моста у супротном правцу тутњи натоварен истим кладама, потпуно исти воз. Кладе лете у сусрет

једна другој аритметичком прогресијом. Насмејах се. Изгледа, живот и мене види! Или ја видим њега? Ура!

На посао сам стигао расположен, живахан, први пут от- како је укинут кобни деведесет пети аутобус. Додуше, Боб ме је дочекао прилично нерасположен: приближило се време да предамо први заједнички пројекат, микропојачало, врхунац нашег рада, наш понос. Старешине су наваљивале. Нарочито „персонални” – поручник Уханов, који је највише очекивао управо од нашег пројекта овејаног тајном. Најме, нас двојица нисмо ни хтели да знамо чему ће да служи појачало. Не говоре нам, и не морају. Технички услови, сигнал на улазу и излазу... и готово! Остало нек зна „скакавац”. „Скакавац”, како су називали сами себе војне старешине – због боје униформе и, очито још због нечег, а мноштво их је првало по манастирским ход- ницима. Додуше, нама је и Уханова било преко главе. Ништа нисмо хтели да сазнамо, али он је због нечег горео од жеље да подели с нама моралну, или аморалну одговорност, на све начине увлачећи нас у ужас, чак и по цену нарушавања тајне. Сећам се разговора у ћевабциници на Литејном булевару, вео- ма популарној међу „скакавцима”. Поред је био Бољшој Дом, преко пута Артирељјиска школа, мало даље војна апотека, па Дом официра, мало увучена, Војна академија... У вечерњим сатима, на порочним местима све се зеленело од униформи!

– Но! – Уханов би обично почињао здравицом. – Лепо је срести се у боју, један другог штитећи, али још боље је срести се у пивници, један другог частећи!

Слично је наздрављано и за осталим столовима. Затим би шеф почињао са својим садизмом.

– Да... наш производ ће ускоро да послужи друштву! Почињао би загонетно, приближавајући се полако оном најодвратнијем.

„Теби ће да послужи, а не друштву!” – злобно сам раз- мишљао, али нисам ништа рекао.

Нисмо прихватили разговор. Технички услови – и крај! Даље нас се не тиче! Војна тајна!

Али Уханов је горео од жеље да и ми „загриземо удицу”!

– Хоће ли горе? – Значајно сам подигао обрве онамо „где се простирао тих година свима омиљени космос.

– Не-е! Не та-мо-о! – садистички се смешио Уханов. Знате вероватно техничке услове?.. Радна температура је собна!

– Па чта ће у соби да појачава? – Боб унезверено упита.

– Има, има шта! – палио се Уханов. Не досећате се, не?

Нисмо се „досећали”.

– А зашто су габарити тако сићушни? Је ли?! – Уханов је готово викао.

– Прекини! Немам намеру да седим овде с тобом! – сиктао је Боб.

– Уграђујемо га у комарца! Да појачамо зујање! – Неустрашиви садиста Уханов церекао се све гласније. Његово лице у облику штуке бивало је све руменије, а усне све блеђе. Затим би прелазео на злослутни шапат, који се у општој галами заправо једини могао чути. – Уграђујемо комарцу!!! Непријатељском комарцу! Шта он тамо зуји против нас?!

– То су... престани да одајеш војне тајне! – Не издржах ја.

–... главица је противоклопна – чуло се иза суседног стола.

Какво би у Русији било пијанчење без „поверљивих тајни”? А код куће чекао ме је други садиста! Једино време када сам могао да будем сам са собом, био је пут од куће до посла и од посла до куће. Онда, после ђевабцинице, уместо да се вратим аутобусом, ишао сам пешке кроз пустаре, по студени и мраку. Одједном ме нешто гурну отпозади у ногу. Следих се. Шта је ово? Окренем се... Нигде ничег. Затим однекуд пројурри потпуно црн пас, као прегршт згуснуте таме. Какав је ово ђавољи пас? Зашто јурца овуда, далеко од људи, вероватно је луталица? Поново ме буквално дотаче челичним раменом, за-

тим јурну према голом, усамљеном малом дрвету и гле – уз гласно млатаране крилима и грактање узлете! Страшно! Срце да ми искочи. Значи, то није био пас, ако је полетео? Па ко је онда?

Стајао сам, скамењен, кад опет пролети ту поред, овај пут није узлетела. Ах!.. Полако сам долазио себи. Да, имати претерану машту, може бити и опасно. Пас је уплашио врану, а ја сам помислио...

Продужио сам, додуше не без страха.

Код светиљке се зауставих. Требало би записати. Ветар је цепао нотешчић и ја немајући куд ставим га поново у цеп. Шта да записујем? Зашто? И докле? Колико још? Назаписивао сам се! „Пас и врана“? Чак ни за „нему скицу“ не може да послужи!

Код куће ме је чекао строги ледактор.

– Прочитао сам оно што си написао... о мом налоду: чиста поезија! А где је ту кино? Чему те на факултету уче?

– А чему тебе уче?

Вероватно, није требало размахати се одмах до епа, већ најпре писати како захтевају „неме скице“. Међутим, то би значило да треба урадити две „неме скице“, за себе и за њега.

Те ноћи стајао сам у кухињи, поред прозора. Шкогрљао је топли млаз воде у купатилу. Није ваљда, бар мало радости? Прозор се замаглио, брисао сам га дланом. Преко пута се налазила дугачка зграда, иста као моја. Попут коцкица укрштенице, још је светлело неколико прозора. Једноме, тачно наспрам мог, изненада приђе млада жена, скоро гола, и исто као и ја, тужно загледана кроз прозор. Вероватно и она мене види? Застидевши се мало, не знам због чега, подигао сам руку тешку као да је од глине и махнуо јој. Стајала је непомично, очито изненађена, затим и она мени махну. Одважна је! Сјајно! Случајно подигнем поглед спрат више кад и тамо поред прозора стоји жена и маше ми! Невероватно! Спазила ме је и помислила да машем баш њој! А ја у исто време двома! У једној секунди

преварио сам две! А ако додамо још и жену, онда три! Сада то могу да радим сваки дан, или сваку ноћ, не померајући се с места, за само неколико секунди!.. У ствари, све је ово само моја машта, ни више, ни мање...

Не, за „нему скицу” неће проћи. Једину праву радост могла би да ми пружи топла вода! Узмем из фрижидера јаје и пођем у купатило. Седнем у каду, јаје ставим на полицу, уздахнем. Да, лоше стоје ствари. Чак ни најмањи на свету народ нисам задовољио! На „мало веће” и не помишљај! Насапуњао сам главу, зажмурио, и затворених очију дуго тражио јаје... Аха! Због проблема протеклих година почео сам нагло да ћелавим. Додуше, за срећнијих дана процес би се заустављао, а онда поново почињао. И свако чешљање после купања доносило је разочарање. По Бобовом савету за време прања утрљавао сам у теме свеже јаје. Тако и сада, принео сам га темену и почео да лупам. Шта је ово? Ништа не цури! Ударим бесно још јаче. Не цури! Све је јасно! Зар опет?!

Стегао сам шаку и, осетивши под љуском нешто тврдо, бацио све у лавабо.

Бодужасни, не само да је правио свакојакe штете, већ је био и дозлабога лаком, кад сам почео да туцам јаја о главу, он то није могао да гледа. И док сам био на послу, кувао је сва јаја натврдо. Након последњег скандала, смешећи се похлепно, обећао је да се то неће поновити. И ево, опет! Сада сигурно прислушкује оним ловачки оштрим ухом... Бојим се да он и није баш најбољи представник свога народа.

Већ дуже време алудирам како би требало отпутовати у његову малу домовину, дотаћи се изворних принципа, а успут и кајмака. Али он буквално ни да чује. Избацити га једноставно на улицу, нисам имао срца, можда је он био једини доказ да нисам скроз померио памећу, већ да се бавим нечим конкретним.

Млакоњо један! – прекоревао сам самог себе. Ујутро сам опет стајао на станици и бела грба је расла на леђима. Сви аутобуси, добри и лоши, вероватно су отказани. Очај је прелазио у одлучност. Не, са епом треба престати! А што чинити? Наоколо се није видео прст пред оком. Једино што је могло да утеши било је поређење с Христом. Некад давно и Он је почињао у оваквој тами.

ИГОР ДАНИЛОВ-ИВУШКИН

ТРЕЋИ СИН

Мати ме је најурила.

– Доста је излежавања на пећи – рече једном. Могао би до града да скокнеш, ујака да посетиш.

Те пођох. Узем живог гусана и кренух на пут.

Све је било добро, док се нисам обрео у главном граду. Тачније, док нисам ушао у метро. Само што сам стао на покретне степенице, кад мој гусан се узнемири. Поче да лупка у цаку и на свом језику нешто гаче.

Турам према њему руку, хватам га за главу:

– Тише! Што си се разгакао?

Такво обраћање гусану се не свиде и он ме шчепа за па-лац. Вриснем, тргнем руку и заједно с њом, неочекивано, извучем и гусана.

Осетивши слободу, овај прхну право на леђа капетана прекоморске пловидбе, чини ми се, и добро га одалами по по-тиљаку.

А овај држаше у рукама дечју кадицу. Очито се неко родио. И тако само што га гусан удари, капетан поче да маше рукама и, изгубивши равнотежу, тресну у то исто корито. А даље је тек настао циркус. Седећи, капетан појури низбрдо. Онако смешан. Седи у официрској капи и увређено нешто путници-ма виче. Типа: „А-а-а, О-о-о!”

А изнад њега лети гусан.

Тек доле капетан је успео да заустави своју посуду.

Ударивши о бетонски под, она зарипа и заустави се. Капетан хтеде да искочи, али гусан поново налете на њега. Ја пожурих у помоћ. Акробатски се бацих у ваздух да ухватим птицу, но нисам добро проценио и стропоштах се и ја на капетана.

Не знам како би се све завршило, да не дође електровоз. Врата се размакоше и гусан, не сачекавши ни трен, улеће унутра. Јако уплаши путнике. А ови се управо спремали да изађу.

Утом и ја стигох. Навалих на њих да их гурам натраг. У ствари, јурио сам за гусаном.

Ето ти враже! И шта сам се уопште с њим петљао. Боље да сам понео колача с шаргарепом.

А гусан се за то време узварао на нечију главу, затресао репом и, премештајући се својим жутим опнастим ногама, оде даље. Успут уштину неку дамицу, другу тргну за ухо, неком одважном чичици стрже перику с главе и овоме засија гола лобања, а затим... Ма шта да се прича! Свакојакe штете начини тај лудак.

Уз грохот електровоза који је јурио пробијао сам се за њим. У вагону невероватна бука. Сад овамо, сад онамо стварале су се групе. Људи су се кретали као муве, ударали у прозоре, молили за спас. Ма какав спас! Док не ухватим гусана, нема спаса. Само да некеме око не ископа. Па ти плаћај. Боже, какав је?.. Полудео је, што ли!.. Погледајте како јури.

Утом се електровоз заустави, врата се отворише и сви путници као на убрзаним снимцима – фију! Из вагона. Само гусан и ја остадосмо.

Електровоз опет крену, а ми се, тешко дишући, загледасмо један у другог.

Ја се пажљиво померих напред, како бих ухватио мрску птицу за главу, кад спазих на поду... дебели новчаник!.. Јао!... Ма није само новчаник!.. Сад овде, сад тамо свега је било разбацано: златне минђуше, брошеви, нечији ланчић, нотешчић, па опет новчаник. А ено и нечија два сата. Чак је и кофер неко оставио.

Подигох с пода дебели новчаник, завирих унутра, и у образе ми удари ватра. Био је набијен новцем!

Тупо се загледах у гусана, не знајући шта да радим, кад догоди се нешто... нешто... у шта је тешко поверовати... Мој гусан одједном проговори људским гласом!!!

– Шта је, будалетино, јеси ли задовољан? Брже купи те трице па да бежимо. Неки говоре, нема љубави. Бајаги, све су само измишљотине. А ја кажем, има!.. О, то је дивно осећање! Вреди се с вољеном и посвађати, па макар целу ноћ не спавао.

ДУГМЕНЦЕ

Жена моја била је најлепша на целом свету. И љубав нам је била као у роману. Неки у кући своје жене називају кравама, а код мене је најружнија реч била „дугменце моје”. Зато што је она стварно на њега подсећала. „Усне као машинице, два угљена очи. Срце ми је одмах хтело да искочи...” Ето видите! Чак се и речи саме римују.

Негде око пет година живели смо као два голуба. А онда се догодило да су нам годишње одморе раздвојили. Њој су предложили лети, а мени, зими. Већ сам почео да меркам, где да изнајмим викендицу, како бисмо могли сваки дан оданде да путујемо на посао, кад ми она предложи:

– Не треба, Димице! Што да новац трошимо. А поред тога теби треба да се шије одело... А мене су на послу у одмаралиште предложили. Можда је то боља варијанта.

Код речи „одмаралиште” тргао сам се и почео да устајем са столице. Сувише је много прича везано за ту установу. Али жена се насмеши и умиљато загледа у моје стиснуте очи.

– Лудице моја – каже ми. – Знам, знам на шта мислиш. Само за мене, Димо, не треба да бринеш. Нисам ја од оних. Никада нећеш морати да црвениш. У то ти се могу заклети.

Тешка срца сложих се.

– Путуј – рекох. – Само зови ме што чешће. Жена је била ван себе. Загрлила ме и почела као мачка да се умиљава. Уме она то. И тако умиљате речи да ми шапуће, да сам се ја начисто разнежио.

Након неколико дана она отпутова. И реч је одржала. Сваки дан се јављала. Сваки, сваки... Понекад, чак и двапут на дан. Видите како ме је волела! Све се бринула да ли сам код куће.

А мени мило. Волим кад је љубоморна.

Као бескрајне године вукли су се дани без моје женице. Не једном сам се замислио: ко је све то измислио? Да код људи постоји и туга, и радост, и љубомора. Невероватно. Живео бих као птица-ткач, испрограмирано гнезда правио, кад јест ђавола. Човеку је намењено нешто више. И тај животни код је на целој планети и код свих људи исти.

Мада, философију н страну. Попричајмо радије о мом „дугменцету”...

И на крају, дочекао сам. Коначно сутра стиже. Начисто сам треперио од ишчекивања.

Навече после посла свратих у продавницу и купих тарту, шампањац. А сутра ћу пре доласка воза да купим цвеће. Мојој црноокој.

Идем с намирницама срећан кад сретох старог познаника. Давно се нисмо видели.

Обојица смо се обрадовали, позовем га да сврати. Тим пре што сам становао сасвим близу.

На брзину, као нежењ, поставим сто и ми се запричасмо. Када смо испричали један другоме, како се ко снашао, пређосмо, као што приличи мушкарцима, на разговор о жена-

ма. Тим пре што се моме познанику ова тема веома свидела. Он се сав претворио у осмех и весело ме погледа.

– Ех – каже – мој стари! Кад би само знао, како сам се ја овог пута одморио! Признаћу ти, било је тамо и жена! Зреле, онако преплануле. Никада још нисам толико лепих жена видео на једном месту. Цело крдо. Да ослепиш од лепоте.

И слатко се смешећи, он извади из ташне цео штос фотографија. И као пасијанс поче по столу да их слаже.

– За успомену су ми по примерак оставиле. Све су се оне код мене фотографисале... Ево гледај! Коју год узмеш неће бити гора од холивудске звезде. Јел' тачно?.. Начисто да помериш памећу.

Ја знатижељно погледах фотографије. Да, стварно нису лоше.

Мој познаник, показујући прстом, поче да коментарише.

– Ево ова – каже – све време је шврљала по јагоде с једним Грузином... а ова... Хе, боље се загледај, загледај! Баш та, знаш у кога се затрескала?

– У кога?

– Никад не би погодио. У грбоњу. У онако малецког, а нос му ко тиква. Чиста патологија.

У чуду загледах се и ја.

– Да – рекох – стварно је необично. Таква лепотица...

Расејано прелетих очима даље, кад одједном све се у мени преокрену. Са стране у левом углу разбацаних фотографија, на мене се смешила... моја жена!!! Да, да, она!!! И, наравно, као и увек лепа, лепа.

Први пут сам осетио како ми се на глави зањиха коса. Раније сам мислио да то људи због својих емоција просто измишљају, а сад се сам уверих. На сопственом примеру.

Вероватно сам почео да стењем, јер мој познаник заћута и поче забринуто да ме загледа.

– Теби као да није добро?

– Не, не – кажем. – Сад ће проћи. Зуб ме нешто тишти. Да, стварно, тамо код вас се цео харем окупио. Посебно ми се свиђа ова.

Познаник узео фотографију моје жене и поче да се смеје.

– А, знаш ти шта ваља. Жена је заиста права.

Ја несвесно прогутах кнедлу.

– Шта, и она је с неким ишла у јагоде?

На лицу мог пријатеља први пут се појави огорченост.

– Е, да знаш, стари, ова је од свих била најпоштенија.

Ох. Мени као да се камен са срца свали. Али испоставило се да га нисам до краја саслушао.

– Како је – каже он – с мужем допутовала, тако је с њим и отпутовала.

ЂАВО

За свој рођени, поштено зарађени новац, плус нешто од мамине уштеђевине, саградила сам у околини града мању кућу. На шест ари плаца. Као што многи сада раде. И ево данас онамо путујем. На викенд.

Изашла сам из електровоза, погледала у даљину и ништа ми није било јасно. Из мог димњака, који је с леве стране шумарка, видим шири се дим. А не би требало да се шири јер у кући нема никога. Мужа нема, син је у армији, а кључ имам само ја.

Не верујући својим очима, зажмурим, још једном зажмурим, но дим и даље куља. Приђем ближе, видим светло у кући.

Господе! Што даље све горе!.. Ништа не разумем... Стојим испред сопствене куће сва укочена, као привезана луда. Мада, на хладноћи па још ван града, не може се дуго стајати.

Испоставило се да су врата закључана изнутра, плашљиво покуцам, спремна да сваки час вриснем... Покуцам још једном, још једном, кад на прагу појави се неки мушкарац, у мојој кућној хаљини, сав бео од брашна, као Снешко Белић. Коврцав онако, необријан, а с леве стране му... Јој, мајко мила!.. Модрица испод ока.

Гледам га, лепотана онаквог, и осећам да ћу опет морати на електровоз.

А он, колико му је дозвољавала физиономија, љубазно се насмеши, поклони и рече:

– Бонжур, мадам. Не плашите се... Како ми се чини, ви сте власница ове куће?

– А ко сте ви? И уопште, шта радите овде? Човек се склони у страну и предложи ми да уђем у кућу. Али ја не хтедох.

– Мадам – каже – мадам, ви имате посла са скитницом! Али не с обичном скитницом, већ с бившим мађионичарем. Да-да... Тако је судба удесила. А то што сам ушао, размишљао сам на следећи начин... Пошто ви имате две куће: једну овде, а другу у граду, а ја како и сами схватате, уопште немам кућу, те реших да вас мало стесним. Али ово није експропријација, не, не бојте се. То је привремени боравак. До лета, не даље. А дотле ћемо живети заједно.

Ја коракнух назад.

– Како мислите живети?! Заједно!.. Шта ви себи дозвољавате? А он безобразан онако, бестидан. Никог се не боји.

– Бадава тако говорите, бадава. Сада куће, ако нисте знали, често горе. Од хулигана, муња, од безобразлука. А милицију баш брига. Добићете само осигурање. А с њим ћете још да се помучите. Обмањују. Према томе, бољег чувара од мене, госпођо, нигде нећете наћи. Што се тиче плате, могу компенzirати намирницама. И опомињем вас, без икаквог инаћења.

Осетила сам да је ово била лоше скривена претња, а мени се буквално стегло срце.

„Не дај, Боже – мислим у себи – стварно би могао да запали, јарац један... Не, само то не!”

И пошто се још нисам одважила да уђем у кућу, поче ме опет звати.

Кривећи усне у ироничан смешак, опрезно уђох у своју кућу. Уђох и рекох:

– Хвала.

– Нема на чему – рече он.

Јој, како је преке нарави.

– Скините се – каже.

Опет кренем према вратима. Он љутито заклима главом.

– Баш сте плашљиви. Све наопако схватате. Ма ја вас прстом нећу такнути.

Попреко га погледам, прођем у собу. Скидам капут, шал, а он све то галантно прихвата и на вешалицу ставља.

Опрезно као да сам у музеју, ходам по шкрипавом поду, пролазим у кухињу и видим да је плински шпорет укључен, а на њему у шерпи кува се месо. На другој рингли видим пеку се палачинке.

– Где сте месо – питам – купили?

– У илегали – каже. Хоћу боршч да скувам за сутра.

– Јасно – кажем. – А брашно сте вероватно у столу нашли?

Сва замишљена враћам се у собу. Куд год да погледаш, свуда је ред. Ни опушака на поду, ни празних флаша и уопште ни једне мрвице... Чудно, баш чудно.

А он ће:

– Мадам, вама је потребан чувар. Ено, код суседа су пре два дана прозоре извалили. А код другог, преко пута, грађу су покрали... Шта вам је, мадам? Не знате у које време живите! Убију и нико не одговара.

Код речи „убију” ја слабо вриснух.

– Седите, немојте да се стидите.

– Хвала – кажем.

– Наздравље – каже. – Ви сте с пута, огладнели сте вероватно? Сад ћу ја палачинке донети. А сутра кад устанемо угостићу вас боршчем.

Код речи „сутра устанемо” ја опет одскочих у страну. Пролазећи он ме нежмо штипну са два прста.

Не брините се – каже он. – Нисте по мом укусу. Сама кост и кожа.

А ја се бесно померих напред.

– Шта значи „нисам по вашем укусу”? И шта значи „кост и кожа”? На мене још младићи бацају поглед... А шта под тим мислите – по мом укусу? Боље би било да своју физиономију погледате. Да вас се човек уплаши.

Док сам јела палачинке са топљеним, мало пресољеним маслацем, он, видим извлачи из угла телевизор, који сам пре месец дана довезла овамо и поче нешто да чачка. Чачкао је седам до десет минута, не више, после чега овај проради. Часна реч, проради! Не као у неком сервису, где по месец дана држе, већ стварно кроз десет минута поче да ради... Не, стварно је мађионичар!

Затим покупи са стола посуђе. Оде у кухињу и поче да пере. А ја замишљено седох да гледам поправљени телевизор. Затим, видим, вратио се и тихо, попут паука, сместо се иза мене.

Седим и не знам како даље да се понашам. Сва сам у неком шоку. Па још у сопственој кући.

„Нећу ваљда – размишљам – стварно морати да ноћим с њим? А с друге стране, не могу се вратити назад у град. Мркла је ноћ”.

Како сам се увалила!.. А уопште узев, забаван је. Нисам таквог никад имала.

Окренем се назад и само што не падох са столице. Он седи, заваљен у маминој фотељи и мртав ладан, онако до-

мађински, од вуне што сам пре недељу дана донела овамо... плете чарапу.

Господе! Пресвета мајко Богородице! Што даље, све горе. Ма све се некако загонетно дешава.

Не, таквих ја никада нисам имала! И да нема оне модрице под оком, био би сасвим на месту. Баш симпатичан мушкарац.

Исто онако хладнокрвно, домаћински он ме погледа и рече:

– Сада на телевизији само будалаштине приказују. Програм је више но досадан. Кад би давали више хумора, мађионичарских трикова. А овако од некултуре, од простаклука и деца су нам постала немилосрдна. Ено, у возовима сва су седишта изрезана. И то је све од несавршености друштва. Болесно, веома нам је болесно е друштво.

Са нескривеним интересом и у исто време некако посебно настављам да га испитујем.

– А ви – питам га – волите хумор?

– А ко га не воли?

– И мађионичарске трикове знате?

– Колико хоћете – каже он

– Покажите, бар један – кажем му.

– Само не овде – одговара он.

Тргнем се и опет окренем према телевизору.

– Нећете веровати – кажем – али ја се уопште не сећам када сам се последњи пут смејала.

А он:

– Ако хоћете, сада ћемо се смејати?

– Како то?.. Бар мало. Пробајте.

Код ових речи ја чврсто-пречврсто, као затварачем, стиснух усне, а он ће:

– Ево сада ћу вам нешто показати и ви ћете се одмах засмејати.

Из мојих груди само што се не оте крик за помоћ.

– Немојте – кажем му – да се нисте усудили! И уопште шта ви себи све дозвољавате?

Али испоставило се да га опет нисам правилно схватила.

– Кажипрст – каже он – показаћу вам. Ево, гледајте... Бројим до три и насмејаћете се. Јесте ли разумели?

После ових речи он ми стварно показа кажипрст и мамећи ме њиме, поче да броји до три. Код броја „три”... Види ђавола!.. Ја се стварно засмејах. Мада сам се одмах почела правдати.

– То је све од ваше глупости.

А он ће:

– Наравно. И од ваше памети.

Не, он уопште не личи на скитницу. И палачинке пећи уме, чорбу скувати зна. О таквом мушкарцу, ако ћемо право, може само да се машта.

И дрва су исцепана, видела сам... Који ђаво!.. И заправо да није оне модрице под оком...

Утом ме он начисто презноји. Одложи плетиво на страну, приђе ближе и рече:

– Слушај, а да се удаш за мене. Шта кажеш?

Од ових речи само што поново не падох са столице.

– Шта, шта? Шта сте рекли?

Он ми приђе сасвим близу и клекну. Затим ми пољуби руку и рече:

– Ако одбијеш убићу. И никаква милиција те неће наћи. Одмах овде ћу закопати. У крајњем случају пустићу гласине и мораћеш цео живот да се правдаш... Тако да прихватај... Бројим до три... Један... Два... Ако кажеш „не” нећеш сунца више видети.

А мени, знате, одједном постаде не страшно, већ топло. Уз то нешто несхватљиво, страствено узбурка се у мојој души.

И када се, попут метка, зачу „три”, ја нехотице устадох и брзо привих његову главу уза се.

– Не знам – рекох – размислићу. А дотле останите као чувар.

СУДБИНА

Журило ми се. Набацих на леђа капут и утом спазих да једно дугме виси. Отпашће, па ти онда нађи исто такво.

Тргнем се, нађем иглу, почнем брзо да пришивам. Погледах на сат - дођавола! У шкрипцу сам с временом. Добро, у аутобусу ћу некако да довршим.

Нисам откидао конач. Само сам завукао иглу под дугме. И тако истрчао на улицу.

На аутобуској станици људи су се, као увек, свађали око места под настрешницом и ја сам се с муком угурао до оградe. Нисам се нарочито тискао. Само сам се мало наслонио. Одједном зачу се крик. Затим опет неко крикну. Ма као да се на шило набо.

Шило, шило... Кад ја се сетим. Јој. Па ја њих иглом боцкам! Јао која невоља!.. Зато сам се у аутобус угурао... А уосталом дугме треба пришити. Народа је много, могу га и откинути.

Напипао сам руком иглу и почео неприметно од путника да пришивам. Истина, неки човек се заинтересовао шта ја тамо радим? Брзо га умирих.

– Ћут! – кажем. – И да дисање твоје не чујем.

Тако ето пришивао сам, пришивао оно дугме, и како се касније испоставило, заједно с њим зашио сам уза се... неку

дамицу, што је стајала поред. Пришио у буквалном смислу речи – концем!

Испрва то не приметих. Стојим, па стојим. Но кад се она почела померати према вратима и кад је повукла мене за собом, ту вам ја почнем да негодујем.

– Куда ме ви то – кажем – вучете за собом?

Жена плану, кад је схватила да је за капут држим.

– Понашајте се пристojно.

– Шта значи – питам – пристojно? Ви мене за собом вучете. Боље да ми оставите свој телефон. Назвао бих вас.

Жена завапи.

– Простак!

– Шта, шта!.. Зар сам ја простак?

Хтео сам се од те хистерије одмаћи, али нешто је сметало... ништа не схватајући, нагнух се, тек онда видим да сам пришивен уз њу. Ау, како ми је то пошло за руком!

Луђачки се церећи почех да се оправдавам.

– Ради бога, извините – кажем. – Пришио сам вас.

На то се жена скамени. Она је схватила да сам рекао да ћу да је убијем

– Ма не бојте се – кажем. – Пришио сам вас концем. Уза се.

Жена је престала да се помера и избезумљено се загледала у ме.

– Како то... концем?

– А тако – кажем. – Почео сам не гледајући пришивати откинуто дугме и случајно приших вас. Догодило се. Извините.

Не верујући мушкарцима-преварантима, жена је покушала да се сама увери, али ја сам строго викнуо на њу.

– Не вртите се! И меса ћете ми отргнути! Мој капут двесто кошта. А ваш?..

– Жена није одговорила, спустила је руку, почела да пипа.

И тек онда је схватила да се не шалим.

– П... па, знате – каже.

– Тридесет година сам проживела, а тако... тако нешто ми се први пут догодило.

– А ја – кажем – четрдесет три године проживех и такође сам пви пут некога пришио. Шта да се ради?.. Зато је мој карактер добар. Не као ваш.

Путници који су стајали поред почеше да се подсмехују.

А жену је била срамота, да није знала, шта да ради.

– Ајде, смислите нешто, човече! Нећу ваљда цео живот да будем у вас на узици!

Ја бесно погледах у њу.

– Шта да смислим? Просудите сами!.. Знате како сам вас пришио?.. Дебелим концем. Па још дуплим.

У то време смех у аутобусу је прерастао у хихотање. Људи су шапутали и цео аутобус нас је гледао. Чак је дошло и до возача. Погледајте, муктарош, седи, цери се. Гледај напред, немој да налетиш на нешто.

Пошто је положај заиста био безнадежан, ја замолих.

– Људи! – кажем. – Има ли неко ножић?

Али мушкарци су били мирни и нису носили уза се хладно оружје. Само се у неког хулигана нађе ножић.

– Ево – каже – држите!

И пружи нам такав мач, који се у кловна у циркусу може видети. Чиме нас је веома уплашио. Па ми и не узесмо тај нож.

Овде ме жена одједном ухвати под руку, и тесно се приљубивши, повуче ка излазу. А тамо, скок-скок и на станици заједно искочисмо.

– Идемо к мени! Код куће имам маказе.

Спетљах се, што, бајаги, касним на посао, а онда схватих да немам куд. Пођох к њој. И... Остадох... Заувек.

ЉУБАВНИЦА

Ко зна који пут се чудим природи и не могу да схватим, где се налази механизам који тако прецизно регулише живот?.. Можда, негде на небу?.. У океану?.. Или у самој земљи, у њеној унутрашњости?.. Јер све, све се живо понаша испрограмирано.

Узмимо макар једну карику из човековог живота. То је однос између мушкарца и жене. Једна карика, обична ситница.

Ма где био, на скверу, у трамвају, или у електровозу, мушки род, ако намерава да седне, не седа било где, а обавезно преко пута неке згодне жене. Како би је целу могао видети и дивити јој се. Не дај Боже, ако код ње још и колена севају, онда ће ту велики број мушкараца да се нацрта.

Зашто сам повео овај разговор? Ма зато што ни ја нисам монах и у овој ствари нисам изузетак.

А кад је већ тако, путујем ја у метроу и прилично отворено дивим се једној жени што је преко пута мене седела. И не само да сам се дивио, већ сам даље правио будалаштине, у свакој згодној прилици намигивао сам јој. Срећа па је у вагону било мало света.

Лудирајући се даље пошаљем јој и пољубац. Кад видим намешта се поред мене неки човек. Исто као и ја, преко пута те жене. Пре тога, приметио сам, разгледао је шему на зиду метроа.

Седе, добронамерно погледа жену, накашља се и говори ми задовољно:

– Ништа не кажеш, како је добра, баш згодна женица. Слажеш се?

Нагнем се према њему. Осећам да хоће да поприча са мном, да размени мишљење. Постоји такав тип људи. Често се среће... Чујем опет пита:

– Познаница, што ли?.. А приметио сам, пољупце шаљеш, намигујеш.

Ја га опет погледам.

– А што се то тебе тиче?

Видим, није се наљутио.

– Ма не – каже – само онако. Лепа је до бола. Вода ми иде на уста од зависти. Њу неко вероватно мази, Је л’ тако?

Одједном хтедох да се пред њим направим важан. Бива то. Шта да се каже! Не само ја, ма сви мушкарци на свету тако су створени. Ретко који не воли да се похвали победом над женом

Зато, заваливши се на наслон, што је могуће немарније кажем:

– Ево овако, можете ли да замислите – она је моја љубавница. Рекох то и опет јој послах пољубац. Приметила је, климнула главом и опет се уз осмех, окренула.

Не верујући својим очима, човек је збуњено гледао сад у мене, сад у њу, па опет у мене. Хркну од зависти и рече:

– Алал вера! Браво! Јуначина си, нема шта! Видиш, зато те поштујем... Јер да би такву лепотицу задржао, за то је много потребно, ох, још како много!

– Много, много – кажем – и имам. Три године смо се састајали.

Видим још више се запрепастио.

– Је ли могуће?

– Да, три године смо били у љубави. А онда ми је досадила. Једва сам се је решио.

Човек се примаче још ближе.

– А што ви – каже – не путујете заједно?

Лице ми се искриви у страдалничку гримасу.

– Ма зато што – кажем му – случајно смо се овде срели.

– Па, што ти не седнеш поред ње?

Ја се опет намрштим.

Аха – кажем – па да све опет крене испочетка, је ли?.. Не, доста је било,

напроводио сам се. Сада нека се с другима проводи. Немам ништа против. Тим пре што јој је муж најгори млакоња.

А он мени болећиво:

– А имао си прилику да се с њим сретнеш?

– Зашто – кажем – да се срећемо?.. Сама је о њему причала. Чак је хтела због мене да се разведе. И страшно се смешећи, поново јој пошаљем пољубац.

– Сада – кажем – ха-ха... контактирамо само на даљину.

Неко време путовали смо ћутке. Мозгајући о нечему, човек је с завишћу наставио да гледа на њену страну. Ја сам, пак, наставио да се куражим, развијао сам започету тему даље. С горчином сам уздахнуо и рекох му:

– Ма, није имала среће с мужем. Није, па није.

Човек се загледа у моје лице.

– Зато – каже – с тобом је имала среће. То такође понешто значи за жену. Три године се виђати, није шала.

– Што је истина, истина – кажем – много сам јој пружио.

Човек лењо зевну, и поглади дланом свој тврди, као гранит, подбрадак.

– А муж јој је симпатичан?

Ја погледах у њега као у лудака.

– Ма шта ти је! – кажем. – Ђубре!.. највеће ђубре!.. Несретњаковић! Магарац!.. Сибирски сељак!

Све сам то рекао ватрено, брзалицом, и то је, осећам на њега оставило утисак. Видим, чак му се чељуст обесила од изненађења.

Стварно – каже – није имала среће јадна жена. И то ти је она сама рекла?

Ја га прекорно погледам.

– Ниси ваљда ти! – кажем. – Ја њега – понављам, очи у очи нисам видео. И, не дај Боже да га икад видим.

Овде се човек подиже, због нечег пребаци у десну руку мрежу с кокошјим јајима, што је носио са собом, затим ме левом неочекивано разјарено ухвати за грло. Ухвати и, црвенећи се, заурла бесно да га чује цео вагон:

– Кажеш – у очи га ниси видео, вуцибатино једна!.. Онда на, погледај! Одавно сам маштао да се сретнем с тобом!

Даље га нисам могао чути, јер су се с моје главе попут бурног потока сливала излупана јаја.

ВАЛЕРИЈ РОЊШИН

ЈЕПИФАНОВ И ЖЕНЕ

Јепифанову се жене ни у младости нису нарочито допадале, а тек под старост, потпуно су му се смучиле. Стално узнемирене, због ситница изнервиране, ма исто као пси (да се пси не наљуте). Није хтео више ни да разговара с њима, то јест, да баца речи у ветар, а још мање да их слуша, унапред знајући све шта ће да кажу. Тим пре Јепифанов није имао намеру да троши новац на жене. Сав новац, намењен у животу женама, Јепифанов је већ одавно потрошио. А желео је створење слично жени, које би долазило ниодале и одлазило никуда. Ма не, чак ни то није хтео. Јер претпоставимо, ако створење које личи на жену, навече дође ниодале, онда пропаде цело вече, а за њим и цела ноћ мачку о реп. Ма, и јутро пропаде: док се оно, створење, спреми и напокон оде у своје никуда. Јепифанову би идеално одговарала бајковита варијанта: „Завиори као лист у гори”. А онда, када би Јепифанов задовољио своју телесну потребу, жена, то јест, створење које личи на жену – цмок! – и распрши се као мехур од сапунице... Али женама овакав јепифановски, чисто утилитарни прилаз љубави није нимало одговарао. Жене имају потребу да муче својом љубављу и да буду мучене, да прождиру и буду прождрте, да растворе и буду растворене... Па ако још додамо оплођавање и размножавање. Јер жени је мало себе саме, она стално хоће да се удвоји, утроји, па чак и учетвери... При том жене потпуно губе из вида једноставну друштвену чињеницу да оне, жене, не понављају себе саме као такве, већ стварају потпуно другачије људе. Одатле и

све женске цаке. Жени је тешко да изађе на крај сама са собом, камоли да се расправља још с потпуно туђим људима, само зато што су они, ти туђи, дошли на свет, не кроз врата, већ кроз ону ствар. И тако мора бити. Јер натраг се не може родити. Клопка се затворила, а осећање дужности и осећање одговорности, са своје стране, хипертрофирали су до невероватних, могло би се рећи, непристојних размера... Укратко, женску способност размножавања Јепифанов је највише презирао. На његовој скали животних вредности деца су била равна бубашвабама, пужевицама, пијавицама, што му је изазивало посебан осећај одвратности. И још Јепифанов није подносио када жене из крпе за под исцеде цело море, а то море, као по правилу, морају да кусају мушкарци. Објективности ради, треба приметити, да мушкарце Јепифанов такође није много жалио. Јер мушкарци у суштини и нису ништа друго, до те исте жене, само док су жене вечито нервозне и вечито забринуте, онда су мушкарци исто само наопачке – вечито забринуте и вечито нервозне, па уз то, још и вечито пијани. Али мушкарци барем не причају увек једно те исто пред Јепифановом, то јест, о својим осећањима и не турају му под нос своју децу. Према мушкарцима Јепифанов је био попустљивији – добра од њих никаква не очекуј, али ни посебног зла, ако их баш не дираш... У светлу горе изложеног не изненађује чињеница да Природа Јепифанова није могла да смисли. Јер Природи појединачне индивидуе нису потребне. Природа се брине само о одржању врсте. Али, будући да размножавање зависи управо од индивидуе, онда Природа и против своје воље ипак храни ту индивидуу. До одређеног времена. У младости, или говорећи језиком науке, у репродуктивном добу, не можеш да спаваш двадесет часова одједном, и ником ништа, двадесет километара не можеш да претрчиш, и опет ником ништа. Преждеравај се док ти на уши не крене, опијај се док ти из носа не потече, пуши на кутије, весели се до изнемоглости... – све може да прође.

Важно је да се размножаваш, узимај семена што више и бацај га што даље... Али чим семе никне, Природа ти одмах даје до знања: „време је мој друже, време је”. И ево ти ујутро – у телу тромост, у глави – терет... Што даље, то горе. Срце пробада – предзнак инфаркта, потиљак тишти – предзнак инсульта... Уопште узев, како је давно рекао неки Јаго: „Мавр је одрадио своје, Мавр може да умре”. И Маври послушно умиру, а на смену им долазе други Маври, да би одрадили своје и такође, послушно умрли. Такав је закон Природе. Додуше, у Природи, као и у породици, не може без кукоља. Срећу се у њој посебни одметници, попут Јепифанова, за које овај закон није писан. Они не желе ни да се размножавају, ни да умиру. Једном речју, јавно испољавају своју антиприродну суштину. Ето такви „јепифанови” у Природи и изазивају свакојаке недаће. Ти си за здрав начин живота, трчиш у парку – ево ти квргава дрво да сломиш ногу. Храниш се само овсеном кашицом – ево ти каменчић у кашу, да зуб сломиш. А ако и трчиш пажљиво и жваћеш опрезно – е онда, ево ти пијан возач, ево ти избоцкан наркоман, ево ти цигла на главу... А ако си толико промућуран да све то избегнеш, а уз то још и не пушиш и не пијеш? Е онда ћеш једноставно здрав да умреш. Ни од овог, ни од оног. Буквално ни од чега. Што се, у ствари, Јепифанову и догодило. Ево како је то било.

Пробудио се он једно јутро, хладан као лед, као да није целу ноћ лежао у постељи, већ у фрижидеру. И морао је да оде до лекара. Лекаре, искрено говорећи, Јепифанов такође није нарочито волео, па и што бисмо их волели, ако они на пацијенте гледају само као на клијенте. Дође Јепифанов доктору као пацијент. Овај га погледа као клијента и рече: „Уплатите петсто рубљица за преглед”. Јепифанов плати. „На што се жалите?” – пита лекар. Јепифанов му каже. „Лезите”. Јепифанов легне. Лекар му послуша срце, опипа пулс, посветли лампицом у очи. „Сада ћу вам – каже лекар – написати упут”. – „За

куда? – интересује се Јепифанов. – За болницу?” – „Не, – одговори лекар – за гробље”. „Шалите се, докторе?” – запрепасти се Јепифанов. „Каква шала – рече лекар, пишући упут. – Срце вам се не чује, пулс не осећа, зенице на светлост не реагују. Ви сте типични леш. И крај приче”. А само што није почело дивно лето. Јепифанов је намеравао да уплати летовање на мору, кад ево ти га на: уместо путовања на море, упут за гробље. „Ево, изволите – пружа му лекар упут. – Веома лепо гробље. Чисто, комфорно, биће вам тамо удобно. Али за удобност, вероватно схватате, мора да се плати. Двадесет хиљада еврића”. – „Али ја немам толики новац” – каже Јепифанов. „Онда ћу вам написати други упут, за друго гробље. Бесплатно. Оно, истина, мало је прљаво, неудобно, и прво време мораћете мало да лежите у заједничкој гробници док се не ослободи засебна”. – „А хоће ли се брзо ослободити?” – пита даље Јепифанов. „Е, нема цабе ни у старе бабе” – поучно одговара лекар, исписујући упут за друго гробље. – Ево, изволите. Одавде иде дванаести трамвај. Ви ћете до последње, као што знате”. Изађе Јепифанов на улици, седне у трамвај број дванаест и крене у правцу гробља... Пролеће је било у пуном јеку. На трамвајском прозору муве су се лепиле једна на другу; а улицом, обилазећи трамвај, промицале су свадбене поворке; по тротоарима, у стопу за ждрепцима, јуриле су „кучке што им се сок слива”, како се сликовито изразио песник (за оне, што не знају који, Сергеј Јесењин); мачци су уши пробијали дозивајући мачке, ништа мање гласно цвркултали су врапци, призивајући своје женке, треперило је цвеће свим својим прашњацима и тучцима... Уопште узев, све около је звонило... жуборило... брујало... шушкало... звиждало... лајало... мјаукало... цмакало... Укратко, Природа је ликовала и унапред уживала у свеопштем оплођавању и размножавању. И само Јепифанов, који се и није размножио, путоваше у правцу гробља и посматрајући све оне пролећне баханалије, размишљаше: „Ипак је добро што нисам уплатио летовање и

топле ципеле за зиму што нисам купио. И још је добро што нисам стигао да платим стан, ни струју...” Тако да се слободно може рећи да је Јепифанов имао среће, ништа својом смрћу није изгубио. Сем живота.

О ПРАВИМ ПИСЦИМА

Има оних што пишу, њих је тушта и тма. А има и прaviх писаца. Њих на прсте да избројиш. Разликовати правог од неправог писца просто је као пасуљ. Прави увек пише крвљу. Није важно чијом. Прави писац, по правилу, не мора да буде и добар човек, јер добре књиге не пишу добри људи, већ добри писци. Животни циљ правог писца је пронаћи прави израз. Није важно где, макар и на сметлишту. Најважније је да фраза легне. Због духовите фразе прави писац неће поштедети ни оца, ни мајку. Прави писац, ама, на све гледа као на материјал за своја будућа дела. За правог писца смрт жене или детета није ништа друго до „сиже за краћу причу”. Прави писац пише за децу исто као и за одрасле, а за одрасле исто као за децу. За правог писца нема ничег горег од дечјих колица у предсобљу. Прави писац спреман је да убије свакога ко шушне док он пише. За правог писца написати право дело је посао, а продати га, права уметност. За правог писца не постоји реч „плагијат”, него само „стваралачка позајмица”. Прави писац жури да што пре проживи дан, па да га навече запише у свој дневник. Прави писац не мази своју музу, већ јој ставља ам и удара ли је удара корбачем. Прави писац се стално плаши да ће умрети, не завршивши започето дело. Умире прави писац, по правилу, веома рано. Али ако из неких разлога не умре рано, онда

живи доста дуго. Када прави писац умире, други прави писци, хоћеш-нећеш, осећају дубоко задовољство. После смрти прави писац једном годишње излази из гроба и јури у књижару да види продају ли се још његове књиге. Прави писац не пише за читаоце (тим пре што већина читалаца не чита праве писце). Прави писац не пише ни за Бога (Богу је ионако све јасно и познато). Прави писац не пише ни због новца (паре за своју писанију видеће кад на врби роди грожђе). Прави писац пише искључиво зато да би се осећао правим писцем. За правог писца на целом свету не постоји ништа вредније од сопственог рукописа; међутим, ако му за тај рукопис понуде неку цркavicу, продаће га и за цркavicу. А ако му не понуде ништа, даће и бадава. Шта више, прави писац пристаје да га објављују и на тоалет-папиру, само нека се штампа. Јер, ако се прави писац не штампа, он се не осећа као прави писац...

Ето, такав ти је прави писац. Он је два у један – и заго-нетка и одгонетка. Цео живот кришом загледа, прислушкује, записује. Ко је он? Прави писац.

ЈУРИК

Јурик није имао среће у животу. И то од самог рођења. Боље речено, његове невоље почеле су још пре рођења. Неко-лико тренутака пре доласка на свет, у породилишту нестале струје. Тако да се родио у потпуној тами. Што даље, то грђе. Крену Јурик у школу. И мада је учио за чисте петице, настав-ници су му давали само јединице. „Па ја учим за петице – са сузама у очима доказивао је свима мали Јурик. – А наставни-ци ми дају јединице”. Невоље нису престајале ни када је по-

растао. Стигла је прва љубав по имену Ленка. Поче Јурик да је зивка да закаже састанак. И ево шта се догодило. Телефонира Јурик Ленки у понедељак, а она му каже: „Не, данас не могу. Мама ми је пала под трамвај”. Зове Јурик у среду. „Не, данас такође не могу. Данас се тата стрмоглавио с балкона . А у петак Ленкина рођена тетка отровала се гљивама... У недељу Ленкина рођена бака удави се рибљом коском... Следеће недеље татиног брата од стрица сместише у реанимацију... А након седам дана рођени деда у милицију заглави... Кад је Јурик следећи пут назвао Ленку, слушалицу подиже комшиница и рече да је Ленка одвезена у болницу с јаким нападом слепог црева. Тек тада Јурик схвати да није једини који у животу нема среће. Због њега не иде ни људима с којима је у било каквом контакту. И да ово провери у пракси, Јурик замоли родитеље да му уплате путовање у бању, у Швајцарску. Ако ћемо право, и с породицом Јурик није имао среће. Могли су му родитељи бити богати, пребогати, а не сиромашни, пресиромашни. Додуше, пут су му уплатили (истина, морали су да распродају сав намештај). Седе Јурик у авион и полете у бању. А авион се пуном брзином закуца у Алпе. Срећа да ниједан путник није страдао. Мада, није свеједно: летети у бању или стићи на онај свет. Врати се Јурик кући, седе на једину преосталу столицу и замисли се како даље да живи овако несрећан. Кад нога од столице из чиста мира пуче. Тресну несрећни Јурик на под те сломи обе руке, обе ноге и још кичму приде. И лежи тако срећковић у кревету у болничкој соби, сав завијен, презавијен, и одједном види да се светлосни стуб пружа од таванице до пода. Низ стуб се спушта – погодите ко? – Главом Царица Небеска. Спушта се и говори: „Све твоје невоље, Јурик, биле су од Бога. Господ те је на тај начин искушавао. И издржао си искушења. Стога ти Бог шаље мали дар. Од сада, увек и у свему имаћеш среће”. Како је речено, тако се и збило. И крену Јурику у животу. И буквално срећа за срећом пратиле су га у стопу. Тек што је от-

пуштен из болнице, терористи му минираше кућу. Тако Јурикови родитељи добише нови стан, у центру Москве. А Јурик по завршетку школовања доби златну медаљу за одлични успех. Продаде он медаљу, а добијени новац уложи у бизнис. Бизнис му крену добро да не може боље. Кад тамо још један успех! Заљуби се у Јурика ћерка тајкуна. Убрзо се венчаше и почеше да живе, да уживају, имаће да теку. Толики иметак стекоше да и сам Јурик постаде тајкун. Речју, у Јуриковом животу успех је пратио успех и успех јурио. Заврши се његов живот такође веома срећно. Могао је да умре стар и болестан, а умро је млад и здрав. А тек како је имао среће после смрти, да не поверујеш. Више но сви упокојени житељи Земље заједно. Јурикова жена, тачније удовица, купи космички брод и лансира урну с његовим прахом, те уместо да чами у гробу, Јурик весело кружи око Земље... Све у свему, посрећило се момку. Као никоме.

ДВА ЖИВОТА БОРИСА ИВАНИЧА

Никада се не зна иза ког ћошка вас вреба *велика* срећа... Путовао тако Борис Иванич својим новим ципом и био је по све срећан. Барем му се тако чинило. Жена лепотица, пре би се рекло ћерка; ћерка паметница, пре би се рекло унука; новац у страним банкама; вила у елитном насељу; огроман стан у престижном кварту; па и кренуо је Борис Иванич не макар куд, већ у свој сопствени офис... „Да, имао сам среће – задовољно је размишљао. – Упала ми кашика у мед”.

Али реалност понекад бива варљива.

Мислиш да ти кашика у мед упаде,

А, у ствари, ти у говно стаде...

Уосталом, није реч о томе (о томе ћемо касније). Сада возач Борисоивановичевог ципа отмено скреће тим истим ципом десно, кад тамо...

Кад тамо, иза ћошка, Бориса Иванича чека *права* срећа.

Док је ишао у офис, његовом срцу приближавао се тромб. И мада се тромб пењао, а цип јурио, тромб, према теорији Зенона, стиже брже од ципа.

Опште је позната она народна: „Ко умре, неће остати несахрањен”. Тако се и догодило. Положише Бориса Иванича у луксузни сандук, закопаше у престижну раку на елитном гробљу. А душа Бориса Иванича, као што бива с душама, одлете у небо.

Тог истог трена у царству Цињ, у граду Ињ, роди се дечак, као две капи воде сличан Борису Иваничу. Додуше, ту чудима још није крај. Пре би се рекло да су тек почела. Можда и пре, јер новорођенче не дође на свет пробијајући се главом, како то чине новорођенчад, и не гурајући ногама напред – „не знајући да гази” – како то чине друга деца. Већ изађе бочно, што је говорило о његовој урођеној предострожности.

Слушајте, слушајте шта је даље било...

Кад изађе из мајчине утробе, он не заплака, опет за разлику од остале деце, већ се закикота, окрену се и рече: “Свет постоји, али није реалан”.

Након таквог, најблаже речено, необичног доласка на свет, дечака прозваше Бо Вањ, што значи „Необичан”.

И надаље, правдајући добијено на рођењу име, Бо Вањ се понашао веома чудно. Тако, на пример, у дане поста није хтео ни да окуси мајчино млеко, да се не би омрсио. Прве кораке није направио по земљи, већ по води, прешавши с једне на другу обалу широке реке Веј, до чије средине је само ретка риба могла да доплива.

Са три године дечак је научио да аплаудира једним дланом, а са пет да прескаче провалију у два скока. А када је ни-

хов дом посетио најмудрији Кун Цју и донео на поклон на-
рамак књига мудрости, седмогодишњи Бо Вањ одби поклон,
рекавши: „Немам рашта да их читам кад ионако знам шта у
њима пише”. И тако доведе непоколебљивог Кун Цјуа у нез-
годну ситуацију.

Ускоро затим Бо Вањ, након што је натакао капу пунолет-
ства, упути се у даоски манастир. И тамо поче да чини истин-
ска чуда. На пример, једној жени која му се пожалила да јој
се муж не трезни ни дању ни ноћу, рекао је: „Не тугуј, иди до
Буде, па муж више неће узети ни кап у уста”. И како је рекао
Бо Вањ, тако се и збило. Јер у старој народној песми стоји:

Ако ти је суђено умрети,
У уста ни кап нећеш узети.

Попут хартије бачене у ватру, глас о невиђеној светости
и нечувеној мудрости Бо Вања брзином птице разлете се по
целоме царству Цињ и стиже до ушију цара Уња. Цар позва Бо
Вања у дворцац, поведе га у Одаје Мудрости и зададе му своја
три чувена питања.

Прво питање гласило је: „У животу, као што је познато,
постоје само два Пута, трећег нема. Којим Путем треба ићи?”

– Трећим - не трепнувши одговори Бо Вањ – оним, кога
нема.

– Како то да схватим? – чуди се цар.

– Лепо схвати. То је зен. Или већ схваташ, или нећеш ни-
када схватити, и никаква објашњења ту не помажу.

Друго царско питање беше: „Која је вероватноћа да ћеш
кад изађеш из дворца срести Буду?”

Цар Уњ потајно се надао како ће Бо Вањ пасти у дубо-
ко размишљање и како ће почети да рачуна вероватноћу до
0,0000000000000000... Међутим, Бо Вањ, не трепнувши, опет
одговори:

– Фифти-фифти.

– Је ли и то зен? – не схватајући, поново пита Бо Вања радознали цар.

– То је још једноставније: можда ћу срести, а можда и нећу.

Погођен у само срце мудрошћу Бо Вања, цар Уњ није ни поставио треће питање, већ му одмах понуди положај Левог Министра који је сматран најпрестижнијим у Скрајнутој царевини јер је то положај уз самог цара. Уместо одговора, лак смешак заигра на уснама Бо Вања. Тада му цар понуди непроцењиво благо. Поново уместо одговора од Бо Вања доби летимичан смешак. Онда цар, разјаривши се, понуди цело своје Скрајнуто царство где ће он, цар, служити код њега, Бо Вања, као послани. Уместо одговора зачу се звонки смех Бо Вања.

– Шта ће мени твоје Скрајнуто царство кад ја поседујем Бескрајну Васељену?..

И рекавши то, Бо Вањ се удаљи у планине Цзјулишан (западни део провинције Чжецзјан) да победи непобедиво, оно чему ни каријера ни богатство ни власт нису до колена. Име том многоликом, многоруком и многоногом чудовишту беше пожуда.

Зна се да ни свети Сун Чењ није одолео. Досегнувши светост, почео је да се узноси у небо, међутим, пошто спази одозго праљу, загледа се у њене обнажене ноге и на трен остаде без светости, сруши се на земљу и разби у парампарчад.

Свако, коме се посрећило да стигне до половине земног пута, знаде да је срце дубоки бунар и да је способно да воли не питајући за године, али мало ко зна да није свака љубав права. У животу човеку се догађају само три заиста праве љубави.

Када се Бо Вању догодила прва права љубав, он одсече себи прст. Када се појавила друга, одсече други. И трећи прст, с појавом треће праве љубави, доживи исту судбину.

И тако, када је открио у свом срцу бескрајну снагу равнодушности, Бо Вањ, следећи у стопу древног песника, с правом закључи:

Празно срце куца равномерно...

Од тог дана земљиној тежи постаде све теже да привлачи Бо Вања, док га је снага неба одвлачила све више. И нема ту никакве филозофије: ако дуго гледаш у небо, оно почиње да гледа у тебе.

Тако једном, десетог дана деветог месеца, Бо Вањ је седео у тишини покрај старог рибњака и замишљено гледао... не у небо, већ у жабу која је седела поред истог рибњака и, такође, гледала у Бо Вања. И некеме од њих, није важно коме, јер сви имају право на истину, падоше на ум стихови:

Стари рибњак.

Скочи у воду жаба, бућну и нестаде у тишини.

Жаби није преостало ништа друго, већ да демонстрира наведене стихове. Што ова учини, скочи у воду и стаде да се спушта. А Бо Вањ, са своје стране, поче лагано да се подиже у небо. Жаба се спушташе све ниже, а Бо Вањ се успињаше све више... И тако, жаба се изгуби у зеленој дубини, а Бо Вањ у небеском плаветнилу.

На овом месту завршавамо причу о два живота Бориса Иванича. Наиме, ко мало говори њега није досадно слушати.

Уосталом, шта има више да се каже.

СЕРГЕЈ АРНО

ВОЉЕНА МОЈА МОСКВА
(Сатирична фанџазмаџорија)

Нисам ни сањао да ћу једнога дана почети да пишем дневник. По мени, дневнике пишу обично они којима је веома добро, или сасвим лоше. А мени је, ето, добро. Веома добро! И зато хоћу да испричам о Главном. О ономе што ми не да мира.

Изашао сам јутрос из куће. Сунце сија, травњаци покошени, дечица се играју у песку, млади људи, леви, весели, смеју се на сав глас... И таква ме је срећа обузела па и ја пођем улицом и смешим се пролазницима. Свима редом, и они се мени смеше! На први поглед се види да су као и ја срећни. Просто човека обузима занос!

И дошетам се тако до центра града, до Црвеног трга, а од моје куће до тамо има да се иде ох-хо-хо. И ни трунке се нисам уморио, као да ми није седамдесет, већ само тридесет година, такав сам осећај имао.

На улицама све чисто, у очима пролазника радост, смиреност... Ма, кад бих бар један незадовољан или зао поглед срео, макар један! И паде ми на памет: а можда све ово ја гледам последњи пут, и вредело би запамтити, можда записати све онако како сам данас видео, својим данашњим очима. Треба записати! А сутра је среда, сутра ћу отпутовати, можда, заувек... Спаковаћу се и ухватићу маглу. Како је говорио дисидент Семјон Мојсејевич пре но што је и сам отпутовао.

А иза њега остаде само ова бронзана скулптурица, што представља сову која седи на књигама. Ево је преда мном.

Семјон Мојсејевич ми је поклатио пред одлазак. И још је причао нешто о хватању магле...

Не! Нећу о томе да размишљама, а још мање да пишема. Нисам зато почео дневник, не о лошем, већ о добром.

Како ја ипак волима своју земљу, своју Велику земљу, која се одједном подигла из блата и потпуне пропасти, која раније није знала за светле тренутке. Револуција, стаљинизам, застој, перестројка, распад велике државе и, на крају, Демократија – слобода и срећа, не свима подједнака, већ онолика, колику би ко хтео! Колико може да понесе! Ко је могао да сања да ћу дочекати овај дан? Ја нисам. Но дошао је на власт мудар председник, мудар градоначелник, и ево ми смо у Рају – управо тако странци називају нашу земљу.

По свој прилици, оволике љубави према Отаџбини, оволиког патриотизма земља није знала од времена Стаљина, али, онда је патриотизам био поданички, онда је патриотизам био ропски, ово сада је патриотизам слободаних људи демократске државе.

Срећна лица, свуда се виоре руске заставе, свира музика, улицама јуре реке блиставих нових аутомобила... у самом центру Црвеног трга, око Ростралног стуба, као и увек, окупила се омладина. Дрндају на гитарама, певају... Како им завидим, данашњој омладини. Слободној. Срећној. У свом том благостању и раскоши само једном ми је задрхтало, само једном ми се стегло срце...

Већ сам се приближавао својој згради, скренуо сам у двориште, кад одједном, очи у очи сретох се с подземалцем¹. Они због нечега имају очи као пси луталице. Раније док су по граду јурили пси, сећам се, имали су такве очи. Утом изненада у двориште уђе фургон с плавим крстом и подземалац побеже. Како одмах осете онај фургон!

¹ Према: ванземалац; неологизам у значењу бескућник, човек који живи у канализацији. (Прим. прев)

Хтео бих да напишем о теми која ме нарочито забрињава. Православна црква службено је признала да је одређени број људи (сада се расправља о процентима) ипак постао од мајмуна. Напокон, вишевековни спор је завршен. Испоставило се да је Русија онај мудри миротворац који је нашао решење проблема. У току многих миленијума потомци Адама и Еве толико су се измешали с потомцима мајмуна, те их је данас немогуће разликовати. И заиста! Ако боље погледаш, у једном човеку је мајмунског, а у другом, адамског. Сада осталим религиозним конфесијама ништа друго не преостаје, но да следе пример православне цркве. Појавиле су се фирме што мерењем лобање помоћу штангенциркулара, мере проценат мајмунског у човеку. Ова тема у последње време постала је актуелнија од последица „психичке експлозије”, која је потресла земљу пре десетак година, када се испоставило да је у телевизијску рекламу убациван психички код, који су новинари прозвали „психо-вирус”. Обелодањен је, као и обично, касно, већ су се почела рађати психички болесна деца, а здраве људе је нападало лудило. То је узело толико маха, те се говорило о потпуном изумирању народа, али, на срећу, прошло је. Замислите, емисије су кодиране од хиљаду деветсто деведесет осме године! Психички кодови коришћени су у рекламама пред изборе председника и делегата. Уосталом, ова тема је већ заборављена. Сада на улицама не можеш срести ниједног лудака, ниједног дауна... држава је брзо решила проблем. Истина, Семјон Мојсејевич, ђаво би га знао, свашта је говорио тим поводом! Пих! Нећу ни да се сећам.

Није био лош човек, иако много млађи од мене, дружили смо се десетак година и да му нису дали инвалидску, живео би и даље у Москви. У овом предивном граду!

Ето, данас сам се шетао Москвом и од срца сам се радовао: колико је код нас на улицама лепих девојака! Иако ми је скоро осамдесет, ипак ми нешто унутра трепери. Ех, да ми је

да скинем неколико деценија! Показао бих ја њима. Пре но што ће отпутовати, Семјон Мојсејевич ми исприча да се лепотице извозе из земље, због поправљања генофонда, али нисам му баш много веровао. А ево данас сам се загледао, и стварно, веома много девојака је лепих, и помислио сам, можда заиста постоји некаква служба за такве ствари. Боље је и то, но поправљање генофонда на рачун покојника које се изводи већ десетак година.

Више се не зна које ово први започео, причало се да је Садам Хусеин, био је такав председник у Ираку, његова тајна служба поткрадала је хелије великих научника и мислилаца, те су клонирањем створане верне копије. Ако је од живих научника украсти хелије тешко, јер су сувише добро чувани, за покојнике је вођена озбиљна борба. Новинари су наше време назвали „веком мртваца”. Сада су се тела умрлих морала спаљивати, а пепео распршивати по пољима. Приноси од овог једноставног поступка три пута су увећани. А да ловци на хелије не би раскопавали гробове, било је потребно сравнити са земљом сва гробља на планети. Добро је ипак што у Русији сви велики умови, сви истакнути људи, живе у Москви: овде их је лакше сачувати.

Несхватљиво је, како је било могуће сумњати у неопходност границе, која је постављена око Москве пре петнаест година?! Сасвим је несхватљиво! Како је било могуће иступати „против”?! Око те границе водили су се цели ратови у штампима и на телевизији. Након пола године најжешћи противници сложили су се да је она – велика срећа. На шта је личила Москва до постављања границе?! Разбојништво, трговина наркотицима, убиства и експлозије, тероризам... И одједном, тишина и благостање. За пола године град је очишћен од бандита, затвори и психијатријске болнице премештени су изван града. Становници срца Русије одахнули су. Изгледало је да се за тако кратко време неће моћи обуздати преступништво. И

ево, изволите! У прво време могли су се чути незадовољни гласови, бајаги, то није демократски. Онда је предложено: „Ако вам се не свиђа – одлазите”. Одмах су сви ућутали. А сутра ће се у нашој демократској думи разматрати питање, да се у циљу штедње средстава региона, председник бира директно у престоници. Јер познато је да је Москва мајка градова руских. Уосталом, сви који желе из било ког краја земље могу да допутују и да учествују у изборима. По мени, то је праведно. То вам је истинска демократија! Само, штета што сутра одлазим, јер сутра је среда, а средом одлази ешалон... Даћу петама крила, и-и...

У древној Русији, по казивању Семјона Мојсејевича, рођаци нису имали обичај да сачекају да стар човек умре својом смрћу, већ су га по цичи зими смештали на санке и... ф-и-ј-у-у-у! – испраћали „на онај свет”, ноћу с брда у провалију. Од тог времена и потиче изрека „санке наоштрити”². Сада 2030. ту функцију обавља ешалон, који креће сваке среде с Лењинградске железничке станице. И одвози неизлечиво болесне, остареле, слепе... право преко границе у широка пространства Домовине. Истина, тако се поступа само с онима што немају блиске родбине. Ма, то је логично, неће се ваљда по Москви сиротишта градити! У шта би се град претворио?! Прича се да се и тамо, иза московских пограничних стубова, такође може живети. Ето и Семјон Мојсејевич је пре пола године киднуо, само је птица бронзана иза њега остала. Чим је добио инвалидску, одмах је нестао. Истина, назад се још нико није вратио. У сваком случају, ја нисам чуо.

Али не! Нећу више о томе. То ће се догодити сутра, тек сутра.

А како се пролепшала Москва-мајчица! Данас ми је посебно запело за око. Ево, на пример, поред моје зграде већ су

² Изрека: На српском у значењу: Ухватити маглу. Дати петама крила. (Прим. Прев)

скоро завршили здање Ермитажа. Нимало се не разликује од трошне петербуршке. Како погледам кроз прозор, одмах је видим, и тако ми је лепо и лако на срцу: на крају ће највреднија ермиташка колекција наћи свој дом. Сlike Руског музеја размештене су у Третјаковској галерији, за њих је одлучено да се не гради посебна зграда. С премештањем музејских експоната из Петербурга, Новгорода, Пскова нема посебних проблема, далеко је теже са зградама које представљају велику вредност! О премештању Исакијевског сабора, Петропавловске тврђаве у најближе Подмосковље прича се већ одавно, чак је и место одабрано, али извести ово није баш једноставно. Није то што и превозити кућицу Петра I, свинге, Нарвску капију или Рострални стуб. Ништа зато, мислим да ће и с тим задатком изаћи накрај наши генијални инжењери! Јер ако не спасемо ове уникатне споменике, могли би ускоро да пропадну, покрашће их, разорити и уништити... Јер власти „културне станице” како се деведесетих прошлог века згодно нашалио неки председник који није био у стању да обузда преступништво, наравно, имао је у виду станицу као лоповско гнездо, уточиште, банду, разбојничку дружину. Мора да су, градоначелници које они бирају, неталентовани и нису ни за шта...

Са постављањем границе, појавили су се проблеми – љукери. Љукери су се завукли у све отворе, као бубашвабе из цеви за смеће. Шта се све није предузимало да се искорене! Оформљена је специјална служба. Фургони с плавим крстовима дан и ноћ кружили су градом, хватали оне што су нелегално прешли границу. Гађани су специјалним капсулама за успављивање, хватани у мреже... у државној думи једно време расправљало се о њиховом физичком уништењу, јер чим би их отерли преко границе, налазили су начина да се поново врате у Москву. Како су то изводили, остаће загонетка! Па граница се чува најсавременијим средствима заштите... Семјон Мојсејевич је причао да су свуда околу минска поља. А онда,

када је закључено да су љукери безазлени, па чак и корисни, ствар се стишала.

Нешто размишљам, зашто тамо иза кордона људи не живе као ми овде. Ма цене су и десет пута ниже – влада чини све да им олакша положај. Ово ме брине зато што сутра одлазим. Било би, вероватно, правилније отпутовати и на лицу места све сазнати! Али ја хоћу да сазнам сада и овде, због нечег ми се чини да сутра можда неће ни доћи... Мада све су ово глупости! Не бих о њима да размишљам.

Док сам писао дневник, спустила се ноћ. Моја последња ноћ у Москви. У мом вољеном граду. Ноћу овде живот не престаје. Раде ресторани, концертне сале... И скоро све је бесплатно. Све врсте задовољства. Знам да ноћу ради чак и пијаца с подземалцима. Једном сам шетајући набасао на њу. Мада није законито, додуше влада на ово затвара очи, као што је раније затварала на јавне куће. На пијаци се може купити подземалац сасвим јефтино. Продају се здрави мушкарци, који су прошли лекарске прегледе, и жене за све потребе. Понекад се нађу и деца, али за њима је мала потражња. Једно време је ушло у моду имати поред себе подземалца, чак сам и сам хтео да купим једног за помоћ у домаћинству, онда сам одустао. Непотребно замајавање.

Ма што ја пишем све о нечем другом. Није то то! Хтео сам да напишем нешто важно, а пишем баналности, свима познате. Главно ми бежи, губи се. Ајд' ухвати га! Чини ми се да сам тек напипао... Али, не! Опет побеже. Можда су за све криве моје година?..

А можда је Најважније управо то, што ћу и сам ухватити маглу и сутра отпутовати у исту земљу, али у други свет. Уосталом, брзо ћу, веома брзо све сазнати и записати у свој дневник.

2030. године, 13. јуна, рано ујутро.

„Прошли смо пограничне стубове. Иза прозора промичу куће, дрвеће... Како брзо путујемо...

Како брзо путујемо!

Боже мој!! Како брзо-о-о-о путујемо!!!...”

АНДРЕЈ МУРАЈ

ИЗЛОЖБА ФЛАМАНСКОГ СЛИКАРСТВА

Шеф и ја одавно радимо заједно. Могло би се рећи да смо пријатељи, мада шеф има једану озбиљану ману. Не пије. Све остало је на месту. Способан човек, промућуран. Истичем га свима за пример, говорећи: „Угледајте се на Виктора!”. Чак сам и сину свом у Виткину част дао име Дмитриј. Шеф се према мени односи лепо, не затрпава ме непотребним задацима, ево недавно ме је позвао и каже: „Примећујеш ли, напољу је већ лето?”

– Како не бих приметио – одговарам. Која жега!

– Лето је – продужи шеф – време одмора. Ено, у одељењу информација скоро сви су на одморима, а овде, као у инат, у Ермитажу отворена изложба фламанског сликарства и за понедељак мора да се уради материјал. А пошто ти, благо говорећи, ниси баш преоптерећен, скокни тамо за викенд. Осећам шта хоћеш да питаш, хонорар се подразумева.

Да ово последње шеф не рече, почео бих да се нећкам. А овако, мислим: „Што да га љутим? Тим пре паметан је и радан руководилац”.

У суботу сам био спреман за договорени посао, кад буквално испред лифта као да ме погоди гром! „шеф не рече, где се налази тај Ермитаж !” Ау, покварењак један! А овамо га хвалим. Па ко још задаје овакве задатке?! „Иди тамо, не знам камо” тако испада. Срећа што имам доброг пајташа, Аркадија Спичку. Аркаша све зна. Чак и овакве ствари. Те се вратих да га назовем.

И ево, напoкoн стигoх. Кaкo сaм сe сa тaмoшњим жeнe-тинaмa свaђao, кaкo сaм мoрao дa нaвлaчим пaпучe, нeћу нa дa пишeм. Тo јe пoсeбнa причa. Пoчeћу oдмaх oд улaскa у вe-лику сaлу. Хaлeтину, мoжe сe рeћи. Ућoх, зинух! Кaо дa сaм упao дирeктнo нa хoкeј. Тaкo јe прoстрaнo, прoхлaднo и, пoштo сaм биo у пaпучaмa, приличнo клизaвo. Кaд мe првa збуњeнoст прoђe, видим нaрoд сe тискa узa зидoвe. Рaзмишљaм, дa видим, штa oни тaмo рaзглeдaју. Прићoх, и прилeпих сe, пoштo углeдaх њу, своју слику! Прaвa дивoтa. Рeчимa сe, нaрaвнo, нe мoжe oписaти. Aјдe дa пoкушaм.

О крaстaвчићимa, парaдaјзићимa, штo су пo стoљњaку рaзбaцaни, нeмa штa дa сe пишe, сaми у тим дoбримa нe oску-дeвaмo. Кaд у дeснoм гoрњeм углу излoжeнa јe прaвa прaвцaтa лeпoтa, дa ти дaх зaстaнe. Ону флaшeтину, бeз oбзирa нa слaбo oсвeтлeњe, oдмaх примeтих. Силнa. Тaквe ни у мaркeтимa нисaм виђao. Глeдaм јe, уживaм, и, вeћ прeтпoстaвљaтe, oсeћaм крoз вeкoвe дa сe у тoј флaши нe нaлaзи сoк oд парaдaјзa, вeћ нeштo врeднијe. Ех, види врaгa, кaкo су људи рaнијe живe-ли-јeли-пили! Нe кaо ми, срaмoтa мe дa сe сeћaм. Сaдa у вeзи с „јeлoм”. Мeзe нимaлo нијe зaoстaјaлo, нaпрoтив, чaк јe билo вeoмa хaрмoничнo. Вeликo пaрчe шункe нa срeдини, свe сијa, мeкo ружичaстo, кaо oнa птицa флaмингo, o кoјoј сe у пeсми пeвa. Joј, кaкo ми јe билo тeшкo дa сe oдмaкнeм oд сликe. Ипaк oдoх. Истинa, нe зa дугo. Уплaшиo сaм сe дa ћe шункe нeстaти, тe сe вратих. Дa стрaжaрим...

Нaвeчe сe oпeт oд рaстрoјствa пoсвaђaх с бaбaмa, кaд су мe избaцивaлe, нaрaвнo... Схвaтaтe. Нису свaки дaн oвoликa узбуђeњa.

Ујутрo устaјeм, глaвa тeшкa, жeнa вришти: „Пиши, нe-срeћo!” Излaнуo сaм сe o хoнoрaру. Сeo сaм и рaзмишљaм: «А штa дa пишeм?» Oпeт Аркaшкy нaзoвeм. Он сaвeтујe: Првo и првo, примeти oбиљe бoјa, експрeсију, срeћaн рaспoрeд прeд-мeтa. И дoдaј, кaкo Флaмaнци имaју убeдљивo дoбaр стил сли-

кања” Ту се ја за Фламанце веома обрадујем, зато што, колико се из младости сећам, увек сам лоше сликао.

То је отприлике све. Како су ме саветовали, тако сам написао. Однесох шефу, чисте савести и мирне душе, јер ако сам негде погрешно, шеф ће да поправи. У фламанско сликарство разуме се, отприлике, колико и ја.

ПИСМЕНИ САСТАВ

Ирина Игоревна седела је у необавезној, удобној пози, пребацивши једну лепу ногу преко друге. Ништа мање лепе. Млада негована жена сконцентрисано је турпијала нокте на левој руци. Нокте и није требало турпијати, њихов облик био је иначе идеалан, али сем турпијања није се имала чиме забавити. А шта да се каже о ученицама специјалне гимназије са одвојеном наставом. Оне су брзо писале. Професорка, очито напредних идеја, калиграфским рукописом написала је на табли тему:

МОЈ ПРВИ ОРГАЗАМ

Ирина Игоревна завршивши с левом руком, пређе на десну, па зевну и баци поглед на таблу. Хтеде да се присети како је то код ње било, смири мисли и покуша да се сети детаља... Међутим, због учесталих односа, онај први није јој долазио на памет. А девојчице су памтиле.

У првој клупи у десном реду седела је гордо усамљена професорска унука Викторија Вербина: „... имала сам много

среће са првим сексуалним партнером. Виталиј Борисобич, стари пријатељ мога деде, био је искусан и добар методичар. За време дугог петинга он је тачно одредио моје ерогене зоне, енергично их узбудио, за пример многим младим људима, није му лењо било да изведе кунилингус, и сам полни акт извео је сјајно, на доброј амплитуди, за своју узрасну категорију. Ја сам до дана данашњег захвална мом првом мушкарцу, благодарјећи његовом умећу и искуству мој први оргазам испао је обиман, дуг и истовремен...”

Одмах иза Викторије, сакривши се ниско у клупу, писала је Светлана Богунцова, спортискиња, понос гимназије: „... а догодило се све због моје блесаве жудње за шампионима. Тај маратонац стајао је на горњој степеници пиједестала. Чичица из организационог комитета обесио му је медаљу, ја сам уручила букет и насмешила се, глупача. Затим ми је пришао мушкарац у спортској опреми, представио се да је тренер и рекао да маратонац хоће да слуша музику са мнош, а пошто је златну медаљу већ примио, нека тај ждребац слуша музику док се не онесвести. Не знам зашто сам пристала. У ствари, нисам се ни сложила. Једноставно тренер ме је подвео маратонцу, сели смо у жигули и кренули. Живео је у једнособном стану. Мислила сам да ће да пусти музику, а он одмах поче да ме љуби и да ми скида одећу. А затим... болело ме је, наравно, но није то оно најгоре... Испоставило се да он није маратонац у свему, никако није могао да сврши, гњавио ме је, гњавио, гњавио, ужас један. А најпонижније је што сам ја идиоткиња мислила да тако треба... Негде након сат времена десио се оргазам. Само захваљујући трењу. Тако су, вероватно, првобитни људи долазили до ватре..!”

Тамнокоса, лепушкаста Галина Воронцова писала је брзо, сваки час поправљајући непослушне шишке: „... баш због ње, Зинке, све се и догодило. Свако вече, до дубоко у ноћ, ова је звала, звала и китила све о једном те истом, како се виђа

с ожењеним мушкарцем, те како је код њих све дивно, како ће он ускоро да напусти жену и да поведе њу у далеке земље, на далеке обале... Затим се испоставило да тај мушкарац није ни постојао. Ова га је измислила. Простакуша, требало би да пише романе, до које мере је сликовито лагала. Утвила ми је у главу тог мушкарца, све време сам размишљала: 'Види, молим те, Зинка страшило једно шта чини, а ја, што би рекао мој тата, не могу ме се два ока нагледати...' Лежала сам с таквим мислима на каучу. Време летње, топло. Отац, у викендици, мати на пијацу отишла. Тад се и појавио онај водоинсталатер. Дочекала сам га у чему сам била. А била сам у кућној хаљини. Под хаљином да ли је шта било или није... Не сећам се. Водоинсталатер отвори кухињска врата и погледа славину: „Е-е-е, у овој рупи немам намеру да чачкам!” Затим ми приђе, рашири кућну: „О-хо-хо! А ти ми се свиђаш!” Подигао ме је на руке и однео у собу, на онај кауч, где сам до малопре као девојчица лежала. Брзо се све завршило. Тако брзо, да се и не сећам, беше ли гром, беше ли муња... Али тачно се сећам када се вратила с пијаце мама, био је и гром и муња... Никада не бих помислила да водоинсталатери тако брзо трче...”

Мршава и бледуњава Јевдокија Стјашкина, ћерка познатог музичара, писала је, звиждучући Глука: ... и то беше моје последње искуство. „Доста је, Дуња! – рекла сам себи. – Љубав је мелодија. А каква може бити мелодија са овим знојавим, савијеним попут виолинслог кључа похотљивим ждрепцем?...” Измолила сам од мајке новац, купила вибратор и дала му име Васја. С њим сам и доживела мој први оргазам....”

Клаву Тјомноземцеву, девојку из проблематичне породице, мајка је једва успела да упише у нову модерну гимназију... Клава је писала пажљиво, трудећи се да не заостаје за својим напреднијим школским другарицама: „...а када смо Маша и ја ушле, унутра је било пуно дима и јако мрачно. Сви су пили из чаша, а један разбарушени дрндао је на гитари. Маша и ја

седосмо у ћошак. Чупави ме спази, остави гитару, нешто шмркну. Затим двапут кину и рече: „Време је за акцију”. Приђе ми, узе за руку и поведе у суседну просторију. Тамо сем старог отомана ничег није било. Чупави ме обухвати, мало зарежа и поче да ме руши на отоман. Мало зарежим и почнем и ја њега да рушим. Прво смо пали на отоман, затим на под. Мало ми се у глави завртело. На поду чупави поче да скаче на мене, једном, двапут... Затим се омлитави и рече: „Ја сам готов... а ти?” Кад смо се вратиле, ја одмах испричам Маши како ми се вртело у глави. Маша рече: „То је оргазам. Не сумњај Клаво, прави оргазам...”

У сред разреда заузела је импозантну позу победница многих школских олимпијада, снажна Анастасија Полистиркина „... беше он толико слаб, те ја до данас сумњам да ли је уопште био или није? И јесте и није. Како је дивно што је то далека прошлост. Данас кад сам усвоила целу Кама сутру, знам о правилном току енергије Ињ-Јан, доста дуго практикујем тантру, култивишем целу гаму осећања у Г-тачки, моји оргазми личе на снажне водопаде, али никако на онај слаби изворчић, који се плашљиво појавио и одмах нестало.

Риђокоса лепотица Виолета Вокалова, по свему судећи, већ је завршавала. Очи су јој сијале, образи горели, ноздрве се шириле: „Беше то нешто незаборавно! Нешто величанствено! Сад ме је подизао увис, сад бацао у провалију, сад подизао, сад бацао... Какво је чудо онај Вахтанг! Или то беше Самвел?! А уосталом, каква је разлика. Најважније да је то било нешто невероватно, нешто незаборавно!!!”

У последњој клупи седела је Дарја Смирнова. Скромница и одликашица. Испрва се скривала иза леђа другарица, гризла усне и једва се суздржавала да не заплаче. Од стида. Била је девица.

АЛЕКСАНДАР ЦИПКИН

ПЕТРОГРАДСКИ КОД

Петрограђани свој град обожавају. Мада сам он житеље своје тешко подноси, што је видљиво и без добрих наочара. Можете ли да замислите Париз без људи? Шта видите? Сивожуте ходнике напуштеног замка. Рим без људи: археолошка налазишта с којих су побегли археолози. Дубаи без људи: град будућности после атомске катастрофе. Празно, тихо и страшно. А у које доба дана Петербург изгледа најлепше? Тако је. За време „белих ноћи”, око шест ујутро. Напољу нигде никога, али нема осећаја усамљености, град ипак изгледа пун и жив. Наш град је прелеп и без нас. Његов однос према грађанима је као однос мачке с педигреом према газди: „Храни, чисти и не дирај. Допуштам ти да будеш поред и да уживаш у мојој лепоти. Ако се будеш лоше понашао, послаћу те у Москву”. Но, без обзира на социопатију, град успева да привуче на своје улице најинтересантније људе. Они га или бирају за место рођења, или (ако имају мање среће) стижу овамо након доласка на свет. Кад се мало осврнеш, можеш да сретнеш оне што носе у себи „код Петрограђанина”. И није важно стоји ли пред вама генијални писац или обично пискарало с Лиговског проспекта. Код се промаља на челу.

О СРЕЋИ

Сећам се једног од првих разговора с канадским послодавцем на тему мајских празника. Деведесете. Радим као преводац, организатор, секретар, фотокопир, конобар, шофер... Шест у један. Организујем конференцију, шта да вам кажем.

– Саша, а у чију част су ти ваши надолазећи празници?

– Дан рада.

– Дан чега???

Био сам поносан, ето, први пут ми се указала прилика те наступих у привлачној улози „упућеног”. То је увек први корак до катастрофе.

– Дан рада.

– Обележавате дан рада слободним данима?

– Четири слободна дана.

– И шта радите?

– Углавном пијемо и беспослично, раније смо шетали по тргу, али сада нас некако... мрзи.

– И све то у част рада? Четири дана?

– Па да...

Мало сам се замислио.

– Онако, за свој рачун? То је нека традиција? Узимате одмор?

– Не-е, то су државни празници, плус нерадни дани.

– То јест, држава свесно даје четири дана за пијанчење и нерад, како би се обележила важност рада. То много шта објашњава од онога што примећујем.

Мајске празнике проведох на послу, као и остали студенти, који су тражили јефтине доларе на поменутом пројекту.

– Ципкине, гаде један, културолог јеб... обично блебета-ло, ко те је за језик вукао да о Дану рада причаш Мајклу? Све си нас насамарио, идиоте!

Најавише бојкот и ја ускоро напустих фирму. Почех да радим за Швеђане. Нормални момци. Први мај нерадни дан. А Мајкл се преселио у Русију и начисто пропио.

РУКА

Година је 2005. Сасвим случајно затекао сам се у Аустрији. У то време бавио сам се бељењем ужасно црних казина. Дружина нам је била весела, лудирали смо се максимално. И тако ми се лудирамо. Купили смо острво у Тихом океану и тобоже изигравамо рулет.

Предложили смо гостима ресторана остриге unlimited и Николај Валујев појео је 62 комада оборивши све наше предрачуне. На крају смо решили да производимо своје вино.

Ја сам убедио некаквог аустријског виноградача да размотримо тај пројекат и мене заједно с управником ресторана послаше у алпску земљу ради упознавања са асортиманом.

Као винопија био сам професионалац само у једном: убедљиво сам могао разликовати бело од црног. У осталом, потпун фијаско. Али пошто сам ја заврбовао другара и мене су „убацили” у групу.

Од Беча путовали смо још сат колима и стигли у савршену рупу негде у планинама. Село, виногради и ништа више. Домаћа тајна је у томе што бобице остављају да се замрзну, како би се добило фантастично хладно вино. Слатко, пунокрвно вино, које обара с ногу после прве две чаше.

Сви дегустирају, ја се тупо напијам. Они испљуну, промућкавши у устима, ја наравно, не, те након два сата личим на снег. Леп, но на земљи.

Јутро. Разгледамо околину. Главна разлика између Русије и Европе, управо је у селима. Код њих се она не разликују много од престонице. И ствар није у престоници, већ у селу.

Виноградар нас позива у неку кућу. Дочекује нас цела породица, Руси се не могу сваки дан видети, чак ни свако десетљеће.

Последња излази веома стара дама.

Знате, већ после тридесете по жени се може видети да ли ће постати баба или старија дама. И управо по том обележју мудри старији људи саветовали су бирати жене.

И тако представљају ми ту Аустријанку у поодмаклим годинама. Пришла је. Поздравила се. Узела ме за руку. Тако је био меко-груб бакицин длан. Дуго ме је држала и гледала у лице. И ништа нарочито, само у очима њеним као да се колач хлади. Сећате се детињства: дотрчиш кући с мрза, руке ти ледене, дуго сте се грудвали. А у кухињи гужва. Навече се очекују гости, сви, укључујући и мачка, спремају. Кад из рерне извадише колач. Парче одрезати не дају, али можеш на пешкирићу, којим је прекривен, руке спустити, грејати се и удисати мирис теста. Не знам да ли сам успео да опишем њен поглед, али трудио сам се.

Одједном рече:

– Топао си... Ви Руси сте топли...

И изађе.

Касније ми је наш виноградар испричао њену причу. Мислим да је истинита.

За време рата у село су ушле совјетске јединице. Неколико дана су остале. Упознала је нашег момчића. Јунак, са ордењем, још сасвим млад. Једне ноћи је чак остао да спава. Кажу, ништа између њих није било, обоје скромни, сеоска деца, само су се љубили. Ујутро је пошла да га испрати, кад његово возило наша артиљерија скроз разнесе, пред њеним очима. Судбина.

Ја сам био други Рус, кога је за руку држала.

Ништа у овом животу из срца не можеш избрисати. Само замрзнути на неко време. И хвала Богу.

ДИЈАГНОЗА

Рубрика „Шта ти Бог да” (има се у виду, сам нећеш ништа боље смислити).

Ето, моју познаницу заболела глава. Не у смислу да јој је пофалило брачне дужности, већ је стварно почела да је боли, чак и у време обављања оног. Руски људи деле се на две категорије. Први иду лекару пре но што треба, други, након што треба. На време, не иде нико, одатле сви проблеми. Након месец дана узимања лекова против болова девојка закључи да цитрамон не помаже.

Израбра престижну клинику. Прегледа је малтене главна лекарка, све по реду, и предложи јој да се одмах премести у мртвачницу, урадиће још, наравно, да буде мирна, магнетну резонанцу. Бајаги, јасно је да је тумор. Помоћи нема, зато се припремајте. Али ако вам новца није жао, могу вас послати на још нека испитивања да будете сигурни.

Без обзира на административни ресурс, резонанца је показала да тумора нема. Тестамент око кога се рођаци већ посвађаше и сви одреда зарадише чир свечано је спаљен.

Схвативши да је неопходно лечење, гуру исписа упуте за све кабинете клинике, осим за Ендокринологију и Компјутерски центар.

Након три месеца анализа, прегледа и таблета, одлазака на прегледе и сеансе, списак лекова, неопходних за готово сваки час лечења, није више могао да стане у outlook-календар, а

коначан рачун за ову вртешку нарастао је до тристо хиљада, мада и бедних, али ипак рубаља.

На крају, колектив клинике, укључујући и администратора, дошао је до неутешног закључка. Дијагнозе нема. Резултата нема. А болесник, још увек жив.

Прича се завршила у кабинету у коме је и започета.

Прелиставши резултате свега и свачега, жена, производње средине прошлог века, са научним и административним одликовањима који су изазивали дрхтавицу у целом кварту, навукавши Гогољеву посмртну маску, изјави следеће.

– Знам ја шта је вама.

Главобоља од знатижеље престаде, а пацијенткиња се претвори у једно велико ухо.

– Ма шта је?

– Ви само сувише озбиљно схватате моје речи.

До овог неординарног закључка познаница се, наравно, односила према свему неозбиљно.

– Размишљала сам, размишљала, и знате шта...

– У очекивању катарзе чак је и снег на улици престао да пада и наћулио се.

– Вас су урекли!

П.С. Глава је ускоро престала да боли.

П.П.С. Мислим да је и с рубљом иста невоља. Урекли су је.

ЗАБРИЊАВАЈУЋЕ-БОРДЕЛСКА СТУДИЈА

Биџи фин не значи бираџи речи, већ бираџи време за речи.

Дакле, ко не зна, у младости сам изучавао петроградске јавне куће (не пожуде ради, већ вољом главног уредника који ме је тамо слао). Девојке су необичног посетиоца примале добро, плаћао сам за трабуњање као за љубав, и оне су детаљно причале интересантне сторије из своје сложене радне делатности. Далеко сам од романтизације дотичног начина живота, драма је тамо било и превише, али и весели, чак бих рекао светли случајеви, догађали су се редовно.

Један од сталних клијената јавне куће у улици Марата био је познати научни радник. Претпоставимо да се звао Арсеније Михајлович. Научник је имао око седамдесет, симпатични декица сматрао је да је испод његовог реномеа да заводи студенткиње, а испуњавати брачне обавезе према својој љубави из младости, која је постала жена пре четрдесет година, било је изнад његових могућности, па и њених такође. Тим прешто је супругу волео свим срцем, о чему је цео борделски синдикат знао, уосталом био јој је веран, и више од тога, чак и у јавној кући ступио је у разврат само с једном девојком. Звала се Алиса, у приватном животу Антонина, из Луге. Одлазио је декица Алиси као на седницу катедре, једном у две недеље, стекао је право да је зове правим именом, доносио је свима бонбоне и имао је у поменутој соби и своје папуче. Арсеније Михајлович чувао је у њиховом бару и јерменски коњак, који су девојке сматрале јефтиним пићем, а кад би професор спомињао Черчила, спредале би се.

Поред научних радова Арсеније Михајлович је нешто петљао за време Перестројке и, уопштено говорећи, није оскудевао, а матични факултет давао му је и возача. Као што сам

већ рекао, наш научник волео је своју жену и питању конспирације прилазио је са свом научном строгошћу, тако да се с разлогом бојао да ово швалерисање старомодна жена не би преживела, ни опростила. Возача је отпуштао два кварта раније, периодично мењајући смер кретања. Пошто је у Маратовљевој улици било неколико установа које су имале везе с његовим послом, путовања нису изазивала сумњу. Пажљиво се професор односио и према другим детелима: прегледао је одећу да се не задржи случајно нека женска длака, детаљно се туширао, одлазећи проверавао је стање свих ствари и строго се придржавао распореда.

Једне јесени Арсеније Михајлович стиже у уобичајено време, одмах га спроведоше у собу, седе на кревет и затражи свој коњак. Алиса-Антонина се запричала с другим девојкама и вратила се након пет минута.

Професор је спавао.

Пробала је да га пробуди, али из поштовања према заслугама клијента чинила је то крајње пажљиво. Арсеније Михајлович се на тренутак пробуди:

– Тоњечка, мало ћу да одспавам, немој ме будити, ја ћу за све платити, једноставно јутрос сам устао веома рано...

Извади из панталона које није ни скидао суму за два часа, даде Алиси и поново заспа. Девојка из Луге била је доброг срца, свукла је дедицу, покрила ћебетом и замолила раднице из суседних соба да стењу полугласно.

Арсеније Михајлович, не будећи се, одрадио је два термина, и полако се спустило вече.

Око девет на рецепцији бордела зазвони телефон:

– Девојко, добро вече. Кажите да ли је Арсеније Михајлович још увек код вас? Ја сам његова жена и некако сам почела да бринем, прошао је пети час. Немојте спуштати слушалицу, све знам, он к вама долази сваке друге среде. Данас је у сивом оделу, црвеној кравати и на њему су беле на зелене штрафте

гаће, тако да сам ја заиста његова жена. Једноставно, схватите правилно – човек је старији и обично од вас излази након сат времена, а сада је заглавио. Возач покушава да се попне к вама, звони, пита „шта да се ради?“, а никоме не треба скандал? Да ли је с њим све уреду?”

Управница бордела, која се у свом веку свашта нагледала, на тренутак је изгубила дар говора и заувек стекла поштовање према институцији брака.

– Схватате... он спава... Каже, уморио се, али ми смо пре пола часа проверавали – с њим је све у реду.

Алиса која је седела преко пута почела је очајно да гестикулира, покушавајући да пресече телефонски кабел погледом.

– Јесте ли сигурни? А да ли је већ одрадио то због чега је дошао, или још није? – смиреним гласом упита професорова жена, као да се ради о библиотеци.

Изгубивши свако осећање за реалност управница бордела гласом директора библиотеке одговори:

– Још није. Он је одмах легао и замолио да му не сметамо, ми се чак веома тихо понашамо. А да га пробудимо?

– Добро. Кроз пола сата будите га, иначе ће сасвим да заглави, почеће да се нервира и измишља свакојакe глупости, а тако лоше лаже да не могу да гледам како се мучи. Пошто је до овог разговора већ дошло, кажите... као мушкарац да ли је здрав, јел све у реду? Ви схватате, ако иде к вама, још ће поживети – у гласу професорове жене није било плачљиве сентименталности, ни лицемерја. Она се једноставно распитивала о здрављу супруга.

– Па, код нас су такве мајсторице да сваки оздрави – нашалила се преко жице „директорка библиотеке”. – Али ваш супруг је још у пуној снази, тако да му предстоји дуг живот!

– Хвала богу. Само тренутак. Ако хоћете да Арсеније Михајлович и даље долази управо к вама, о нашем разговору њему ни речи. Довиђења. Свако добро.

Након неколико минута тишине обе девојке су полако почеле да долазе себи.

– Кад би неко нас волео као она њега...

– Откуд нама таква памет... – одговори Антонина.

У заказано време Арсеније Михајлович је био пробуђен. Погледавши на часовник, почео је да рачуна и млатара рукама, покушавајући да смисли објашњење за жену и након десет минута „превремено је ејакулирао” из собе бордела. До љубави није ни дошло.

Та иста управница бордела испричала ми је ову причу пола године након што се догодила. Алиса је већ напустила посао, исплативши последњу годину студија. У ствари, професионалке овог заната тврде да не успевају баш све да се спасу, искочити из клопке могуће је, ако ниси провео у њој више од годину дана. Даље већ настају неповратне промене у души и погледима на свет. Арсеније Михајлович је мало туговао, али као истински џентлмен замену Алиси у тој кући није тражио.

За успомену на дивну причу (која није испричана само мени, и коју нисам ширио даље само ја), у бару је остао његов коњак. Отпих мало и споречках се с Л. Н. Толстојем. Све породице су и несрећне различито, и срећне на свој начин.

СВАДБЕНО НАСИЉЕ

„Ципкине, ја сам готов. Ноћас сам ударио Катју, не сећам се зашто и како, мада то сада није важно. Она плаче и каже да не може изаћи из собе са шљивом на оку. Убиће ме њен тата, па видео си га”.

Ето какав сам позив добио из хотелске собе, у којој је мој друг проводио прву брачну ноћ. Јутро после свадбе и иначе је

тешко искушење, а овде је био прави кошмар. Али о свему по реду.

Гена није имао намеру да се жени, ни с Катјом, ни иначе.

Био је из интелектуалне петербуршке породице. Сви научници, неки су и у енциклопедије ушли. Бака, разуме се, Јеврејка. Нису богати.

Катја се преселила у Петербург из Рјазања. У породици су сви војна лица, чак и кућни љубимци. Тата је, подразумева се, служио у десантским јединицама. Богати су.

Гена је видео фотографију оца ујутро, после, како да кажем, незаштићеног односа и одмах је све схватио. Бака је учила Гену да гледа у родослов пре првог састанка, јер никад се не зна, чиме све може да се заврши, али Гена баку није слушао.

И на крају Катја затрудни. Девојка је имала среће с породицом дететовог оца, били су то људи веома часни, па су Гену приморали да се жени, истина Катју у равноправне чланове породице нису одмах примили. Таква дихотомија, уосталом, довела је до развода не један неравноправни пар, јер осећати се женом другог реда, која се изненада свалила на обожавањег сина, или унука, сумњиво је задовољство, посебно ако си стигла из золошког врта и према теби се односе отприлике као према женки леопарда. А ако још постоји разлика и у материјалном статусу и представници интелигенције су знатно сиромашнији, онда положај девојке постаје посве неиздржљив. Она је крива и што није довољно префињена и што је сувише богата.

Све су ово били могући детаљи будућности. Сада је било неопходно решавати питања са свадбе. По броју гостију испоставило се да су снаге прилично неравноправне. Интелигенција је истурила на поље дванаест људи, углавном траумираних и с ниском мотивацијом. Пролетеријат с трговачким слојем чак педесет и девет, скупљених из целе земље, од којих двадесет четворо Катја никад није видела, а двадесет троје не би

ни желела да види. Сви су се гурали у бој, тачније у Петербург на свадбу „наше Катењке” са човеком чији деда је споменут у Великој совјетској енциклопедији. Генини рођаци, разуме се, никога нису хтели да виде, а поготово да слушају.

Расходе за овај другарски меч узео је на себе гостујући тим.

Свадба се може описати једном речју: сахрана. Ова реч је одражавала изразе лица младожењиног тима, самог младожење и младе. Такође могли су да сахране шефа оркестра и шефа кухиње. О самом поводу заборавили су тако брзо, као што се на даћи заборавља на покојника, када на дан жалости почињу малтене пјане песме са обе стране ковчега. Два сата после почетка меча, судија је изгубио контролу над игром и удаљен је с терена. Почела је руска свадба бесконачна и бесмислена.

Невестин ујак, који је стигао из Ростова на Дону, почео је да пије још у Ростову на Дону и тако се налио да је заборавио на своју жену, мада заборавити тако обиман терет није било лако и он покуша да позове на плес Генину маму, која није могла да поднесе ни столицу, но ујака то није збунило и он је подиже заједно са столицом. Уз бурне аплаузе кубанских козака столица поче да кружи по сали с полумртвом професорком Филозофског факултета и обоје се сручише практично у тарту.

Надметање је било толико глупо и апсурдно, чак и неразмажени гости из околине Рјазања (било их је из Рјазања и из околине Рјазања) почели су да звижде и предложише свима да почну да носе своје сапутнице заједно са столицама по примеру ростовског друга. Звоњава, крици и поломљен намештај.

Катјина мама, жена проста но добра и необично васпитана, преместила се за сто Гениних родитеља и охрабрила их: „Притрпите се мало, молим вас, ја све разумем”.

Затим је кренула погребна процесија с непотребним поклонима и потребним ковертама, па онда реквијем, пих, плес

уз песму „Зато што не треба на свету бити тако лепа” и на крају бацање венца у групу потенцијалних удавача.

Увређена поступцима мужа, жена ростовског плесача рече да ће и она да хвата венац и, пригњечивши неколико неударних девојака, улови пропусницу у следећи брак.

Један од гостију пришао је Гениној баки с некаквим непримереним комплиментима и завршио је сав усхићен: „Па постоје и међу Јеврејима добри људи”

После чега ми је бака пришла с речима: „Ех, женити се то је пола невоље, важно је како се касније развести, а овде, бојим се, ако се догоди, неће проћи без невоље”.

Пријатељи Катјиног оца сместили су ме с младожењом за сто и стали сипати вотку у наша слабашна тела, у исто време учећи младожењу лукавствима породичног живота. „Генка, најважније је да жену не распустиш! И запамти, од доброг лесковог прута још нико није умро, не, наравно тући жену се не сме, али кроз лесков пропустити се може!” – учио је животу мог друга човек чија шака је била величине Генине главе.

Свадба је грмела чуло се по целом хотелу, ја сам покушавао да увучем у раније резервисану собу усамљену невестину другарицу, али испоставило се да је ова девојка с принципима, и увући сам успео само флашу вотке. С њом сам и зспао.

Ујутро ме је разбудило већ спомињани телефонски позив.

„Сања, шта да радим, шта? Најважније је, не схватам, зашто сам је ударио, одмах смо заспали, чим сам стигао? Ти ме знаш, ја муву не бих згазио, А Катка, она је тако нежна. Господе, како сам могао...”

„А Катја се не сећа?”

„Ма она за сада само мрмља, савила се попут салате, мада, када је у огледало погледала, мало се истрезнила. Када сам је ударио, не сећа се, само говори, отац ће ме убити и да она није веровала да сам ја, у принципу, спреман да дигнем руку на жену. И сам нисам веровао”.

Морам да приметим да је Генка од свих нас био најпристојнији. Према свима, чак и према сасвим успутним познацима односио се као према најбољим другарицама, увек их је пратио кући, искрено се бринуо, говорио је о девојачким проблемима сатима, ако су то од њега тражили. Уопште узев, ми смо се стидели у светлу Генине честитости. Кад он удари жену. Мада, једном сам видео када је био ван себе, тада је био страшан. Морам да приметим да се и тај случај догодио у присуству алкохола.

Тим пре проблем је требало решавати. Глава ми је пуцала и ја замолим рум-сервис да ми донесу боцу пива. Конобар што ми донесе, упита:

„Је ли млада жива? Изгледа да је извукла дебљи крај...”

Ја се загрцнух.

„У ком смислу?”

Испоставило се да је моја жеђ за пивом спасила ћелију друштва и лично новопеченог мужа. Гена с Катјом, тачније с Катјиним телом, кренуо је на спавање у своју собу. У то време конобар рум-сервиса носио је поруџбину у суседну собу и видео је следећу слику. Млада, која је више личила на савијен тепих, била је наслоњена на зид, а Гена је покушавао да стави картицу у отвор браве. Када му је пошло за руком, врата се отворише, он узне Катју на руке, како обично ради предивни принц и покуша да је унесе у кућу. Младине ноге млатиле су о леви рагастол врата, а беживотна глава, о десни. Гена је био тако пијан, да је могао да процени само једану ствар: Катја кроз врата није могла да прође, а зашто се то догађа није схватао и зато је покушавао на тај начин три пута да је унесе (последњи из залета), док га конобар није зауставио. Гена га је послао попреко, али послушао је и увукао младу бочно.

Назовем Гену и све му испричам, затим зграбим конобара и пођем да тражим Катјиног оца. Нашли смо га на доручку, трезног, крепког и свеже обријаног. Само је у мом присуству

бивши официер попио скоро 0,7. Да. За окрепљење. Саслушавши трагичну причу, он укратко и без сувишних емоција све стави на своје место: „Ићи ће недељу дана са сунчаним наочарима, биће све у реду, а муж је сјајан, хтео је да сачува традицију”.

Навече младенци одлетеше на брачно путовање, на свим фотографијама Катја је била са огромним сунчаним наочарима, а о насиљу у породици нико ништа није сазнао. У ствари, нису се развели, шта више, бака је узела на себе улогу професора и након годину дана нова породица није се могла препознати. Спријатељили су се и очеви, са изузетком једног неслагања. Брижљиви Генин отац моли да се унук пошаље у рјазанску Вишу војну школу, а припадник десантских јединица, лобира санпетербуршку Војну академију. Сваки лечи своје комплексе на детету како уме.

П. С. И још мало о Гениној породици. У тренутку свадбе Катја није била трудна, није се задржало овог пута, нажалост. Она се бринула, бојећи се да јој не поверују, помисле да је, у принципу, све измислила, или да ће младожења отказати просидбу, али васпитање је васпитање. Када је Гена саопштио својима о проблему, бака је мирно рекла:

– Верујем да то неће утицати на твоје планове у вези са свадбом. Не предложити брак трудној девојци, то је кукавичлук, а отказати девојци која је изгубила дете, е то је већ издаја. Данте је оставио за такве последњи круг. Ја ти не саветујем.

– Бако, и без Дантеа схватам шта треба, а шта не треба.

НОВОГОДИШЊИ БРАК

Каг је реч о осећањима, интуиција нас никад не вара. Увек настојимо да јој не верујемо. Ми верујемо у „само што није“.

Судбина није рулет, већ програмски код. Никаквих случајности. Погрешни смс никада се случајно не шаљу, (ово је први од низа случајева са поменутиим сужеом). И тако, негде почетком века мој досадни друг Аркаша стао је на трновит пут моногамије. Ходао је по њему са девојком Ањом.

Ања је имала лепе руке, трунку привлачности. И, то је све. Лепоте на њој никакве није било, ни магије, такође.

Без обзира на све, Аркаша је за девојку био везан и чак је правео с њом неке планове:

– Нешто размишљам да јој можда након неколико година споменем да постоји могућност свадбе. Али даље у те могућности младожења није улазио. Увек је забавно гледати мушкарце како мисле да су они господари времена.

Стигао је 31. децембар. Окупила се већа компанија, планирали смо ставити бенгалске ватре у уљанице и заспати лицем у магији коју је спремила моја тетка Вера. За припрему тог сакралног догађаја отишао сам у Аркашин стан одмах ујутро. Да мешам алкохол са соком и харингу са цвеклом. Домаћин стана дочека ме са следећим прес садржајем:

– Сања, ево у чему је ствар... ти мене познајеш, ја баш нисам неки женскаррош, али јуче сам срео на улици Киру Азарову. Сећаш се, из моје групе? Уопште узев, ако ја њој сада напишем, она ће дању доћи да честита, мислим разумеш.

– Аркаша ја се ње веома добро сећам, али ти си веран као цигле маузолеја, ми се тобом сви поносимо! Шта те је сада одједном спопало.

– Знаш, понекад гледаш девојци у очи, и одједном схваташ да не владаш собом. То се ретко догађа. Али како да се

зауставим... незгодна тема, Аркаша је био такав гњаватор, да је прочитао сву околосексуалну литературу.

Херој је типкао нешто по телефону, те задовољан одједном изјави:

– Ципкине, иди кући до пет, минимум, коцка је бачена, како рече Наполеон.

– А у ствари, Цезар. И шта си ти њој послао?

– Читај.

Почео сам да читам поруку:

„Кира, чекам Вас у два сата, да романтично проведемо Нову годину. Не обећавам да ћу се суздржати, јер сувише сте Ви прелепи за мој досадни живот.”

Аркаша је седео и пушио. Срећан, свечано расположен, са погледом Цезара, који улази право у Њујорк.

Све је било прекрасно у тој поруци. Стил, садржај, лаконичност и нарочито адреса. Аркаша је послао поруку Ањи.

Погледао сам у свог друга и зачудио се материјалности мисли.

– Аркаша... ти си је послао својој Ањи.

Рећи да се мој друг прекрио ињем, то је као не рећи ништа. Тог момента, када сам обелоданио своје откриће, он је слатко испуштао дим цигарете. После мојих речи дим му је још око две минуте излазио из отворених уста, као пара из укљученог чајника. Ја полако извадих цигарету из његовиг укочених руку.

Кроз минут он хладним гласом рече:

– Истог часа сам је убио.

– А Кира – може бити и мушко име, можда ће некако проћи? – Неспретно сам покушао да нађем решење.

Чини ми се да ме није чуо:

– Ствар није у томе, што сам ја животиња, и што ће ме она оставити. Ања није нарочито лепа и сама је тога свесна. А фотографију Ирину је видела. Не треба ударати у најболније место. Не треба.

Аркаша је био у праву. И стварно, ако већ скрећеш с пута, онда немој с оним ко ће твој партнеру набити још веће комплексе. У том моменту сетио сам се бабинијих речи: „Интелектуалац чини исте нискости, као и обичан човек, при том он веома проживљава”. С те тачке гледишта ја сам прави интелектуалац.

– Назови је, чини ми се да речи могу да помогну.

Аркаша оде у другу собу, убрзо се врати.

– Ајде овако: напиши јој да сам ја случајно послао с твог телефона, ми имамо једнаке „нокије”. А ја ћу рећи да су оне код тебе у телефону записане једна поред друге.

Веома је логично што Ања и Кира иду једна поред друге. Па Кира је Азарова, можда ће, стварно, упалити...

Порука са објашњењима је отишла. Одговор није уследио.

Аркаша узме телефон и поче методично некога да бира.

– Свестан сам све своје мале лажи, рече, између мене и Кире ништа није било, већ то је била једноставно поплава и замолио ме да му опростим...

Звони телефон. Онај што тоне у блато тако брзо се не хвата за сламку, како је Аркаша појурио према слушалици... Али подићи је није хтео.

– То је Кира. Сања, одговори да сам ја умро, или да су ме вањземаљци купили, или да ми је жена допутовала.

Занимљиво како брзо пролази беспомоћност и све оно „нисам сам свој...”

– Кад су у питању жене, смешно је.

Аркаша се замисли и одједном пресече:

– Знаш шта, одох да је запросим!

– Шта ти је? Ти си сада просто неурачунљив и једноставно хоћеш да решиш проблем!

– Ти си ме често у оваквом стању виђао?

Слажем се. Неурачунљивост је дар Божји, не даје се свакоме.

Након сат ћутања нашли смо се пред Ањиним вратима. То да је она код куће, Аркаша је знао, јер су се још ујутро договорили да ће је покупити заједно са некаквом салатом.

Обично флегматичан, Аркаша је нервозно поправљао косу, откопчавао и закопчавао јакну, завиривао мени у очи, као да је очекивао одговор од мене, а не од Ање.

„Његов его се укочио” – с завишћу сам помислио.

Позвонио сам. Кључ се окрену. По Ањином лицу све је било јасно.

– Момци, извините бога ради, ја сам се успавала... Тек сам сада видела пропуштене позиве и још гомилу порука. А ви сте се, вероватно, бринули...

Аркаша је одмах био спреман за музеј мадам Тисо. Његова душа није могла да издржи још један толики ударац.

Док ствар није дошла до дезерта, решио сам да избавим Ању од задовољства да прочита „гомилу порука”.

– Ања дај ми свој телефон, молим те, мој се испразнио.

Узео сам мобилни и отишао у кухињу. Чишћење компромитујућих порука потрајало је неколико минута.

– Аркаша тебе некаква Ира тражи! – чуло се из дневне собе.

Уђох, зграбих телефон и рекох: „То она мене тражи, мој се испразнио, дао сам Аркашин број”.

Учинило ми се да се у очима друга чак појавила љубомора.

П. С. Заљубио сам се у Киру до ушију, заборавио на савцинизам, пузао у блату, љубио јој пертле, писао тужна писма, тражио пажњу, јадиковао да сам на све спреман, претворио се у хистеричну личност и што се могло очекивати, након три месеца послала ме је попреко. Још три месеца трајала је рехабилитација. Могу да замислим шта би она са Аркашком урадила! Осећао би трауму пола живота.

П. С. С. То вече Аркаша Ању није испросио. И правилно. Љубав је осећање оних што слободно бирају, а не оних који се у датом моменту на смрт плаше да неког не изгубе, или које мучи осећање кривице. Можда грешим, али емоције рођене под притиском споља, нису праве. Нестане притиска, нестане и емоција. Како је говорила једна моја мудра познаница: „Ништа тако не убија неузвраћену љубав, као година непрестане љубави”.

СЦЕНАРИО ЗА ПОРНО БЕЗ НЕРУ-ЕНДА

Прича о снази женској духа

Некад давно у три деветом царству живео сам ја. И живео сам не сам, а с прелепом принцезом. И све је било дивно и красно, са изуетком... недостајао је ормар.

Решио сам да узмем проблем у своје криве руке и пошли смо у салон ексклузивног намештаја Ик..., који се налазио у живописном месту. Салон веома посећен и популаран.

Тамо сам и сазнао да не излази сваки ормар из радње у монтираном стању. На зиду поред улаза у продавницу поздравио ме је сјајан рекламни текст, чија суштина се сводила на следеће: „Бедниче, слушај ме пажљиво! Ти си овде јер сматраш себе најпаментнијим? Не! Најпаментнији сам овде ја. Зато ћеш уплатити новац за ормар, склопићеш га и радоваћеш се што си уштедео. Извини, али ја сматрам да си ти толико неталентован да ниси у стању купљени намештај да саставиш, нема проблема, за тебе ћемо и то урадити ми. Ако читаш овај оглас и око тебе се мувају хиљаде истих таквих мрава, значи да ја не заузимавам узалуд место у Форбсовом часопису, а ти у њему ниси ни као рекламодавалац”.

У чему се разликује Петрограђанин од житеља других градова? Он тачно зна дубину задњице у којој се налази. Шта га још издваја? Њега апсолутно није брига што је у тој задњици најкултурнији! Тако да ме прочитани садржај није изнервирао.

С висине посматрајући остале „мраве” и сачекавши сат времена уз подгрејане фрикаделе, напоскон куписмо ормар! Били смо срећни што смо купили брзо и само ормар. Са још веће „висине” пратио сам младе ћелије друштва, како са искривљеним лицима упропаштавају свој медени месец на разне ситнице попут абажура или тепихића за купатило. Одмах ми је пао на памет животни циклус „сусрет, љубав, брак, ремонт, развод”. Да се не удаљимо од теме: једном у одељењу душека чуо сам како је позамашна жена истресла на свог слабуњавог мужа убитачну фразу: „Вова, кресати се хоћеш?! Товари тај огребани кревет и не гунђај!”

Вратимо се ормару. Плативши картицом ХХХ банке „с одложеним плаћањем” (заборавићеш на кредит и затим ћеш платити милион процената годишње камате) и још једном осетивши под ногама дно питерског гламура, одједном сам сазрео за бунт и револуцију, окренуо сам се принцези и изјавио „монтажа није потребна, сам ћу”. Девојка ме је волела и поштовала па је одговорила учтиво: – Самоуки мајсторе, бог с тобом! Ти сијалицу заврћеш месец дана уз помић инструкциије и консултаната, и шта рећи, опет не светли. Знаш ли ти шта је то вечност? Онда помножи са два и добићеш време састављања ормара твојим мајсторским рукама.

Била је то сушта истина. Ја сам практично оваплоћење новог Марфијевог закона. „Ако се нешто није сломило, дајте Ципкину, он ће сигурно да сломи”. На часовима практичне наставе мене су држали у гвозденом кавезу у лудачкој кошуљи. Једноставно наставник није хтео да седи у затвору. Али у Ик... лупнуо сам ципелом и, спустивши глас до промуклости саопштио, у кући сам мушко Ја.

Поштено признајем, „мушко” се брзо предало. Довезао сам, све раширио и капитулирао. Тешило ме је једно, што моје самољубље није ни кврцнуло. Сведоку бруке изјавио сам да је моје време скупље, а да признају пораз способни су само велики људи. И почео сам да тражим телефон фирме за склапање намештаја.

Долазак гуруа шрафцигера заказан је за суботње јутро. Требало је решити, ко ће да седи са монтажером. (У кући човека који купује ормар под хипотеку, веома је много вредности. И ја, природно, нисам могао ни да помислим да оставим страшно лице без надзора у том музеју.

– Може нешто да украде! – грмео је мој глас на свих 30 метара пентхауса.

– А мени не пада на памет да останем сама са знојавим мушкарцем – грмео је женски глас.

Дарежљивост и великодушност увек су биле моје најјаче стране.

– Нема проблема, ја ћу посетити, а ти иди у биоскоп.

О, ти тренуци захвалности руске жене...

Дошла је субота. Монтер је обећао да ће доћи тачно у једанаест. Принцеза је стајала у предсобљу, леђима окренута улазним вратима и лицем огледалу. Маскара се брзо хватала на њене трепавице. Звоно. Отворио сам врата и... На прагу је стајала лепа млада девојка у кратком шортсу, с грудима, позајмљеним од Памеле Андерсен, папирном врећицом и торбицом са инструментима.

– Је ли вама треба да се монтира ормар?

– Нама! – уздахнуо сам и, тихо умирући од смеха, приљубио се уза зид. Моја принцеза са укоченом руком и погледом окрену се за 180 степени и погледа „ознојаног мушкарца” с којим сам ја требало да „останем”. Увреда, изненађење, усхићеност и проклетство смењивали су се на њеном лицу. Увукао сам се између вешалица.

– Добро јутро! Изволите, уђите. Извините на питању. Јесте ли ви једина девојка-монтер у вашем салону? – црвено попут живе излетело је питање из уста моје вољене.

Схватајући сву драматику ситуације, монтерка се трудила да сакрије осмех и груди, које су једва стале у наше предсобље.

Онда се хаубица окренула мени и испалила:

– Ципкине (сикћући), објасни, а зашто је у целом (сикћући) петомилионском граду девојка-монтер дошла (сикћући) баш теби?!

Паљбу је прекинуло љубазно питање:

– А где бих могла да се пресвучем?

Њене речи спасиле су мој бесмислени, али блистави живот.

Искочивши између вешалица и обишавши хаубицу, провео сам гошћу до купатила. Док је трајао процес преображавања, разговетно сам чуо следеће:

– Ако си макар и помислио на нешто, а тачно знам на шта, онда имај на уму: то ће да буде последњи секс у твом развратном животу. Сахранићемо те у монтираном ормару, али без неких делова тела.

Прогутао сам кнедлу и двапут жмирнуо. Звучало је убедљиво.

Нимфа изађе из купатила у плавом радном комбинезону, дрес је заменила мајица са доста великим изрезом.

– Где ћемо склапати? – упитао је изрез на мајици, гледајући ми у очи.

– Саша ће вам све показати – одговорила је принцеза и изашла из стана.

Ако очекујете бурне сцене љубави, морам вас разочарати. Нисам тражио, мада мислим, не би ми ни дали. У том младом узрасту био сам тако „бруталан лепотан”, те ми је дати било могуће само из веома велике љубави која као што је познато, није добра, већ редовна.

Али како је она склапала! На коленима, с ПРАВИЛНО извијеним леђима (а то је, у ствари, уметност!), самоуверено заврћући шраф за шрафом.

Углавном, како да кажем, „нефритни стожер” није мировао. Али и изрез није расхлађивао моју, ако се не варам, „узнемирену плот”.

Сем пожуде мучила ме је и знатижеља. Та комбинација, у ствари, и довела ме је на крају до многих животних успеха. Али сада ствар није у томе.

– Опростите, а шта је био разлог да прихватите тако мушку професију?—улагивачким гласом заинтересовах се ја.

– Новац – хладним гласом одговори она. – Све је једноставно. Радила сам као менаџер у продаји и зарађивала тридесет хиљада, за изнајмљен стан и помоћ мами није било доста. Данас само бакшиша месечно добијам око сто хиљада плус неколико позива у ресторане, два на одмор и један предлог за брак. Ормар је готов. Дужни сте... (не сећам се колико, али платио сам један и по пута више). Цео посао је трајао 40 минута. Нимфа се пресвукла, насмешила, мало застала, насмешила се с подтекстом, погледала ми у очи, захвалила за кусур и изашла.

А ето ја баш и не бих могао да пређем из менаџера у монтере намештаја. Понос ми не би дозволио, а и не бих имао храбрости да признам пријатељима.

ЕПИСТОЛАРНО-БОРДЕЛСКА СТУДИЈА

У јавним кућама такође се слави Међународни дан жена. Неки клијенати свраћају само да честитају. Цвеће, поклони, пригодне речи и никаквог секса. Нема се времена. Али пред-

вече, наравно, окупља се мања група доказаних ниткова, а по дану све је као код секретарице директора: колона бесмислена и бесконачна.

Навече око пет свратио је код једне виле њен нередовни клијент. Рекло би се породичан човек (долази једном недељно), а уз то тешко предвидљив подлац и гад. Те једну недељу га не можеш избацити, онда цело лето ни трага ни гласа. Не можеш ништа испланирати. И овај пут је упао не позвонивши, на глави му снег, у глави промаја. Чак му је и име просто. Васја.

– А ја пролазио поред. Дај, да честитам, ред је, твоја је смена, а Нову годину сам пропустио.

– Пре бих рекла, упрскао.

– Ма нисам стигао. Некуд смо хитно летели, зато сам сада као осмомартовски Деда Мраз.

Човек је довукао некакав непримерен козметички комплет, сертификат за салон лепоте и торту.

– Ма ја ћу уз вас дијабетес да зарадим или ће ми изаћи бубуљице. А најгоре још и цвеће. Шта да радим са том целом аранжеријом. Да је барем новац – код девојке се накупило већ десетак букета.

Гост је, како сам већ рекао, био ретко смотан и хаотичан, те је одмах предложио следеће:

– А да их ја откупим? Целој армији треба данас да поклањам цвеће, а у цвећарама се чека по сат времена.

Послић су опослили без нотара, о цени се нису расправљали. Следећег дана креативни дародавац појавио се са шампањцем и испричао им зашто је напрасно оседео.

Излазећи из бордела, Васја је самом себи обећао да ће жени ипак купити цвеће у нормалној цвећари. Веома се трудио да обећање испуни, чак је одлучио у који киоск ће да сврати, али није имао довољно новца. А картицу не примају. Да се даље ломата одједном му је било лењо, и божанствено осећање победи разум и савест. Маестро реши да не честита сестри. Је-

дан букет му је остао и он крену право кући. Букет је, мора се признати, био прелеп. Много бољи, но што је могла да добије боља половина нашега јунака, ако би га он бирао сам. Жена је била одушевљена и одмах је пошла да прави од букета икебану, нешто да реже, чисти, тура у тегле, као печурке, како би цвеће стајало у вази три године, минимум. Тај женски феномен је необјашњив. Треба га једноставно прихватити.

Васја се пресвукао у тренерку, сео условно речено за празнични сто, наточио вина, кад види жена улази у собу са сузама у очима и цедуљицом у руци.

Како се обично дешава у сличним ситуацијама, мушко лице само од себе поприма израз радосног лудака и не скида га док по њему не почну да ударају. Док се Васјина лева полутка клела у све богове да ће одржати реч, коју је додуше дао себи самом, десна је покушавала да погоди шта је на цедуљци и он састави план одбране. Али шта се пише проституткама за Осми март момак није знао, а време за одговор се стрмоглаво завршавало.

Жена је села с друге стране, подигла чашу и наздрвила:
– Најпре ћемо за тебе, за најбољег од свих мужева.

Најбољи муж је схватио да је ситуација много гора, но што се може претпоставити. Ако би на њега сад почели да вичу или чак му опалили шамар, то би значило да је увреда тешка, но излечива. Овакав сарказам је наговештавао потпун фијаско.

Лице још увек није могло ништа да проговори, његов газда аутоматски се куцнуо, прогутавши вино заједно с чашом.

– Ако ћемо искрено, иако си будала, написао си најбоље што си могао. Свака жена о тако нечем машта и што је најважније још си и сакрио цедуљче. Случајно сам нашла. И откуцао си на машини, мада с твојим рукописом потпуно те разумем.

Док је муж жвакао чашу, обе полутке полако, но тачно су схватиле да неће бити расечене секиром, а цедуљица у букету садржи нешто пријатно и универзално. Али питање је шта.

– Је ли то стварно? – умиљатост у жениним очима није престајала.

Истину Васја није знао.

– Наравно!

– И немој да размишљаш о новцу. Па колико можеш, толико и зарађујеш, фала богу ја не спавам с тобом због новца.

СНАГА УМЕТНОСТИ

Летим у Петербург. Моје место је у средини. Прилазим. Путник који седи до пролаза већ је спустио столић, ставио компјутер и нервозно удара по типкама. Мислим: Који глупан! Шта се раширио, ако ни моје, ни место до прозора, није заузето?!

Овај брзо све склони, пропусти ме и поново рашири. Куца. Авион је пун, и место до прозора неће остати празно.

Не издржах, упитах га:

– Извештај гори?

– Не, рима ми надошла.

Гледам у екран, стихови... нису лоши.

ДИПЛОМАТА

„Кад смо први пута изашли, почео је да ми прича каква кучка је била његова бивша. Одговорих му да је мој бивши био предиван човек и одличан љубавник. Никада више о својим бившим није ни речи прословио”.

ОПТИМИСТА

Ресторан „Мансарда” у Питеру. Седим са доста старијим пријатељима који, имајући у виду тему о којој смо расправљали, поручише вотку и кавијар.

Након четврт литре, кавијара нестане. Конобарица збуњено-кокетно и помало с осећајем кривице:

– Кавијара више нема, али могу да вас обрадујем нечим другим.

Сва тројица, чак и ја, углас:

– Чиме?!

– Вотке ће бити...

ОДАКЛЕ СЕ ЗНАМО?

Био сам раније усамљен и убеђен у сопствену непривлачност. Често сам добијао корпе. И тако, давно, у мој инвентар дође девојка која је лицем и стасом превазилазила сва моја маштања. Одмах сам постао куражнији.

Пита ме:

– Веома ми је познато ваше лице, одакле?

Навлачим маску дрског заводника и одрапим:

– Па не знам, можда смо спавали.

Очекујем црвено лице и пуну победу.

Она ме погледа као мишленовски шеф кухиње совјетску кокошку:

– Могуће. Додуше, вас је лако заборавити.

НИЈЕ СУЂЕНО

Улазим у аеро-експрес који лети за Москву. На седишту, спутивши главу на торбу, спава човек. Чак се и по његовој пози види да је последњих неколико часова, а можда и дана, жестоко пио. Размишљам, одакле је овај долетео тако удешен и како су га уопште пустили у авион? Стижемо у Москву. Др-мам га, он подиже потпуно мутне очи и пита:

– Где смо?

– У Москви.

– Ауууу... Још нисмо ни полетели? Па добро.

И стропошта се да спава. Схватио сам да се „поспани грађанин” одавно овако возика. Као одговор на моје покушаје да га поново пробудим, он је само мрмљао и псовао.

Значи, овај никуд не лети. Нека се наспава као човек.

ВОЉА ЗА ЖИВОТОМ

Симпатичан пар, држе се за руке, то је тако дивно, тако искрено. Гледајући их добијаш вољу да живиш! Нажалост, на мушкој руци сија бурма, а на женској... не.

ДАМА СКИТНИЦА

Невски проспект. Око два сата ноћи. Ишао сам пешке од Устаничког трга. Негде у рејону Фонтанке поред мене се као из ведре неба створи дама, скитница. Описати њену одећу је немогућа мисија, али одмах схваташ да је скитница и дама у једном лику. Код ње је било све прелепо: од ципела до шеширића. Старост да се одреди, било би тешко, али мислим, мора да се сећа Устаничког трга док још није био поплочан. По смеру кретања и погледу било је јасно да ја привлачим њену пажњу. Изигравати бандеру с поквареном сијалицом није било могуће у односу према дами и бесмислено у односу према скитници. На крају крајева био сам присиљен да саслушам следеће:

– Младићу, ја данас имам веома низак притисак, у вези с тим, би ли могли да ми купите шољу кафе?

– Да обавим куповину нисам спреман, радије ћу да финансирам.

Тачку на разговор ставила је дама:

– Немам ништа против – рече достојанствено.

ИНТЕЛЕКТУАЛНА РАСПРАВА

Новогодишњи празници. Јутро. Људи се деле на оне који су већ пијани, и оне који су још пијани. Пресецам мали трг у Мањежној улици, тамо где су споменици чувеним архитектама. Није топло, мада, није ни хладно. На клупи се шћућурио пар. Воле да попију и једно друго. По свему судећи, оба осећања су дугогодишња и узајамна. Године неодређене, исто

као и врста посла, а још мање, место становања. Издалека видим да је дискусија озбиљна, у повишеним тоновима и са активном гестикулацијом. Упркос свему лица им сијају, значи, спор је филозофски. Моја појава на тргу није могла да прође непримећена, јер сем споменика и голубова, других посматрача пар није имао.

Одмах су заћутали, фокусирајући поглед на мене. Тап-као сам самоуверено снег. Изненада на лицу мушкарца заигра мисао и он, изабравши најкраћи пут, доклиза се до мене с полукриком-полушапатом:

– Еј Ви! Ви! Одмах се види, да сте образован човек, објасните јој – целим телом окрену се према другарици – да Петропавловски сабор није саградио Кваренги!

У сјајним избуљеним од алкохола очима видео сам праведну наду. Не оправдати очекивања таквог човека била би свињарија. Од изненађења заборавио сам, ко је саградио сабор и шта је саградио Кваренги. Познавалац архитектуре гледао ме је с молбом, његова сапутница почела је да ликује. Иначе сићушан, мушкарац се буквално смањио.

И ту ја из широких панталона извадим шејтан-справицу друга Џобса. Док су се очи мог новог друга враћале назад, интернет је саопштио да је Петропавловски сабор саградио Трезини. Испричах то жељном истине. Човек је порастао за главу и буквално као тенк ИС-2 јурнуо назад. Пришавши својој изабраници, јасно јој саопшти: „Па ја сам ти говорио...” затим се окрену мени и поклони се.

ОСРЕДЊИ СЕКС

Реч је о младости, времену усамљеног боравка у културној престоници. Оба ова фактора нису ми остављала излаз и није ми преостало ништа друго, већ да водим развратан начин живота. Понекад сам се задовољавао једнократним филмосексом. Зовеш госпођицу кући да гледате документарни филм, а онда како испадне.

У вези с темом. Сећам се моје познанице у зрелом узрасту, како се жалила на новопеченог удварача: Позвао ме кући да гледамо филм и кучка једна, заиста је почео да гледа филм.

Дакле. Следећи одлазак на касу биоскопа, то јест позив у шетњу са наредним кућним „гледањем”. Најтеже је пристојном човеку који на првом састанку покушава да поступи непристојно. Да само тако позове у госте, ништа мање пристојну девојку која очекује исто што и он, а да притом остане чиста пред својом савешћу. Игра се одвија до краја по Станиславском. И тако, шетамо ми парком, тражим zgodnu полутаму за главни предлог, кад изненада у мене првог опалише.

– Хладно је, хајдемо мојој кући да погледамо филм. Накуповала сам нових дискова.

Само што нисам поновио оно што сам често слушао: „Али заиста само филм и ја ћу кући”. Суздржао сам се. Једноставно сам лењо прогунђао:

– А шта ћемо гледати?

– „Том и Џери”.

СТИЖЕМО. У кући нема чак ни телевизора. Почињем узнемирено да наслућујем. И ту ме уништи жеља за истином. Не сећам се тачно израза, али смисао је био следећи:

– А чиме је изазвано тако отворено интересовање за моју персону?

– Добила сам препоруку.

У то време на телевизији је приказивана досадна реклама: „Савети најбољих узгајивача паса”. Осећао сам се као пудлица.

Али није то било најгоре. Као добар пионир почео сам да се презнојавам у вези са оправдањем много очекиваних надања. Ко ме је препоручио, нисам знао, али врло непријатно за мушкарца осећање „само да се не обрукам” спустило се тамо, где тек што су почели да првају похотни инсекти. И са сваким минутом лептирића је бивало све мање, а страха све више.

Опет у вези с темом. У детињству сам, као и остали, повремено морао да стојим на хоклици и рецитујем стихове. Било је подношљиво док једном мама не рече: „Данас ћемо имати госте, треба се боље потрудити”. Све сам заборавио, расплакао се директно на сцени и карте гледаоцима требало је да се врате. Од туге и стида завукао сам се под празнични сто, где је тата решио да отвори флашу шампањца, како чеп не би погодио госте. Погодио је мене онако уплаканог, у задњицу. До дана данашњег жалим себе, није требало оглашавати мој успех.

Истини за вољу, стихове сам онда одрецитовао боље, но што сам наступио у својству љубавника у горе поменутих околностима.

Мост се подигао, али не сасвим, покушавао сам да га подигнем пре времена и, на крају, срушио се. Сви покушаји поновног подизања водили су до слике: „Необрано грожђе”. У таквим околностима преостало ми је само да се шалим, а то, на срећу, умем, независно од ситуације. Распалио сам као никада. Госпођица се зацењивала. Неколико часова ремек-дела, то јест подизања, донекле спасише ситуацију. На крају сам се спремао кући и, излазећи, извиних се:

– Опрости, препоруку нисам оправдао.

– Напротив, оправдао си сто посто!

Почео сам да личим на црвену лампу рендгенолога.

– У ком смислу?

– Тако ми је и речено, секс осредњи, али биће весело. А ја сам тако тужна у последње време... у депресији сам већ пола године. Нико ме није могао извући, а ти си успео, стварно.

Испоставило се да ме тата опет погодио шампањцем у задњицу.

Само, мучила ме је вишесложност речи „осредњи секс”.

Код куће сам до зоре гледао филмове.

Па ипак усрећио сам девојку! Никада не знаш, шта се од тебе очекује, за што те воле и како заправо можеш да спасиш блиску особу.

РУС У ДУШИ

Дубаи. Бифе. Вино на точење. Пијем. Наручио сам туру вина, некакав ме страх спопао. Прилази конобар, Бангладешанин. Једва успева да точи.

Шапатом (превод је дослован):

– „Мистер Александар у 16 часова они бездушни људи престају да точе вино. Да вам напуним три-четири чаше за резерву?”

Наш Чуваш. Рус у души.

СКУПЕ СТВАРИ

Пријатељица је уградила силиконе. Муж је изјавио да је први пут схватио како је могуће купити срећу за новац. Истина, није рекао чију срећу је имао у виду. Али није у томе ствар.

Венеру су вајали у Немачкој, скулптор се потрудио, буџет је видљив из далека. Прелази она границу на повратку кући. Поспани цариник скочи као опарен да лови шверцере:

- Девојко, имате ли недеklarисаних скупочених ствари?
- Имам.
- Покажите, молим вас.
- Ви у њих стално гледате.

О ПУТИНУ

Обилазим на улици двоје бескућника, чујем разговор. Она њему не баш трезним гласом: „Сваки народ има своју судбину и Путин с тим нема везе”.

ЛЕЊИНГРАДСКА УЧИТЕЉИЦА

– Имаш добру главу, Ципкине, али задњицу, извини за недолучну реч, немаш! А, да би нешто постигао у животу, потребна је задњица!

- Извините, а зашто?
- Извини, да би седео на њој и штребао!

ПУШКИН

Једанаестогодишња Маша стоји поред Пушкиновог споменика и чека маму која много касни. Није издржала и назвала је:

– Мама, дођи брзо. Једини трезан човек поред мене је Пушкин. И њему ће ускоро почети да точе.

ЈЕЖИЋИ

Звони телефон. Одмах по збуњеном гласу схватам, грађанка на оном крају жице је млада и узбуђена.

– Александре, добар дан, ја се зovem... Хтела бих да знам да ли вас можемо позвати да читате ваше приче и држите предавања у град тај и тај.

– Добар дан. Може.

– А, са вама да уговарам цену?

– Боље са продуцентом, даћу вам податке.

– Аха, а смештај?

– Уобичајен.

– Не, шта је мора да буде у соби, или некакву дијету желите?

И ту мени проради машта.

– Да, у соби треба да буду два јежа.

Тишина. Глас је задрхтао још јаче.

– Ко, извините?

– Два јежа.

– Какви јежеви?

– Обични, живи, из шуме. То је заиста важно – а глас ми максимално озбиљан чак и тужан.

– Колико ја схватам, ви са собом возите јежеве?

– Не, ви сте дужни да ми доставите у собу после концерта два јежа, затим их однесите.

– Аха... Не знам... Мислим, решићемо то питање. Извините...Ммм... А обавезно два?

– Обавезно два.

Буквално падам са столице.

– Уз то два мушка јежића, то је веома важно.

–...Ммм... ви то озбиљно?

– А што, је л' личи да се шалим? Немојте да помислите ништа лоше, једноставно када јежићи јуре по соби, лупкају шапама, доводи ме до умирујућег трансa. Али један јеж неће да трчкара, њему је обавезно потребан друг. Женка такође јурцати неће, како су показала истраживања. Шта, ви нисте чули за језетерапију? То је сада веома модерно у Москви, лече депресију. Наравно, домаћи јежеви нису сасвим одговарајући, бољи су немачки, али њих због санкција не можемо да увозимо.

–А они се разликују?

– Разуме се, оштрина иглица, тежина, величина шапа – све то утиче на топот. Ви заиста нисте чули за тај метод? Код нас пола Москве живи с јежевима, шетају с њима, у ресторане их воде. Нарочито у пролеће, код многих су погоршања .

– Нисам знала. Није важно... До нас мода, вероватно, још није стигла... Хвала много, све ћу да утаначим и да пошаљем вашем продуценту. Драго ми је што смо се упознали.

– Што се тиче јежева, шалио сам се.

–..... кад дођете, убићу вас.

САВЕТ

У једној од цркава поред Волге овдашња бака тек запаљене свеће гасила је и слагала у кутију да се што брже претопе. У другој цркви скоро догореле свеће бака пажљиво премешта у средину како би за нове било места, успут пазећи да старе догоре до краја... Те слике илуструју, не може боље, моје утиске с пута на ком сам видео и много жалосног, углавном материјалног и доста радосног, углавном духовног. Свима који долазе саветовао бих да погледају нашу земљу не кроз прозор московског ресторана, већ кроз отвор на вратима цркве негде у унутрашњости, или очима теткице што продаје шумске јагоде на пристаништу у граду Мишкину.

БЕЛЕШКЕ О АУТОРИМА

МИХАИЛ ВЕЛЕР рођен је 1948. године у Каменец-Подољском. Прозаик, публициста и писац многобројних филозофских студија. Пише романе, приповести, а најпознатије су му књиге хумористичких прича: *Лејенде Невској њросјекша*, *Сјоменик Даншесу*, *Осјрво за беле*, *Касандра*, *Лејенде Арбаша* и друге. Оснивач је првог у Русији јеврејског књижевног часописа *Јерихон*. Превођен је на многе језике.

ДМИТРИЈ ГОРЧЕВ (1963–2010) модерни писац кратке приче. Посебну популарност постиже објављујући у електронском *Живом часопису*. Издао је једанаест збирки прича, а најпознатије су: *Лейоша*, *Вуцибашина*, *Живој у шерји*, *Полицјски шанјо*, *Живој без Карла и др*.

ЈЕВГЕНИЈ ЛУКИН песник, прозни писац, филозоф, есеиста и преводилац, рођен је 1956. у Новгородској области. Препевао је на савремени руски језик *Слово о њолку Ијореву*, *Задоншчину* и *Пројасј руске земље*. Објавио је две књиге поетско-филозофских песама у прози: *Сол Ориенс и Лусјтаршјен, шјо јесј ѡрад за царски ѡровод*; збирке филозофских есеја *Ширина руске душе*, *Филозофија кайешана Лебјашкина*; краће романе *Сјоменик*, *Тенкови за Москву* и роман поему *Поноћним небом анђео је лешео*, за који је добио Гогољеву награду. Лукин је познат и по многобројним монографијама о великим личностима руске историје: *Александру Невском*, *Серјеју Радоњешком* и другима.

СЕРГЕЈ НОСОВ рођен је 1957. у Лењинграду. Завршио је факултет авиотехнике као и књижевни факултет. Пише приче, приповести, драме и романе. Аутор је више књига прича: *Доле њод звездама*, *Сјоменик кривцу за све*, *Госјодарица историје*, и романа *Члан груштва или љадне јодине*, *Дајте ми мајмуна* и других.

ВАЛЕРИЈ ПОПОВ, класик руске савремене прозе, рођен је 1939. у Казању. Пише приче и романе. Објављује од 1969. године. До сада му је изашло више од двадесет књига за одрасле и десет за децу. Најпознатије су му књиге дужих прича и приповедака: *Јужније но раније*, *Нормалан ход*, *Живој је усјео*, *Два њушовања у Москву*, *Нова Шехерезада*, *У трагу Ју*. Најпознатији романи: *Свакодневица харема*, *Разбојница*, *Масшљави анђео*, *Чудесна забиш*, *Јеванђеље њо Мајдалени*.

ИГОР ДАНИЛОВ-ИВУШКИН, познати петербуршки писац-хумориста, професор, академик, добитник сребрне и златне медаље за изузетан допринос руској култури. Његове књиге су прави бисери књижевности трећег миленијума. Ивушкина-Данилова можемо с правом назвати мајстором смеха. Написао је на стотине хумористичких прича и десетине романа. Познат је такође и по својим филозофско-уметничким књигама *Закучасши манускрипши*; *Керуша у марами*; *Бумерані небеске канцеларије*; *До ѡројасши у два скока*.

ВАЛЕРИЈ РОЊШИН рођен је 1958. године у граду Лиски код Вороњежа. Пише романе, приче, бајке, поезију, драме, научно-популарна дела и сценарије. Живи у Санкт Петербургу, припада генерацији руских стваралаца које је изнедрила перестројка, генерацији која је схватила, парафразираћемо Љермонтова, да је Русија у време соцреализма покварила стомак слаткишима и да су јој потребни горки лекови. У његовом уметничком поступку доминира еклектика: без комплекса користи

субкњижевне калупе (хорор, трилер, фентези, порно и сл) које надограђује елементима руског фолклора и стварности.

СЕРГЕЈ АРНО прозни писац и публициста, рођен је 1958. године у Лењинграду, члан Савеза писаца Санкт Петербурга и Савеза руских писаца. Аутор је преко стотину прича и десетак романа. Проза Сергеја Арно је магична и пуна хумора и сарказма. Најпознатији романи су му *Квадрати за њокојника*; *Дан свих заљубљених*; *Фредерик Рјурш и његова деца* и други. За књигу *Роман о љубави* добио је Гогољеву награду.

АНДРЕЈ МУРАЈ рођен је 1954. године у Лењинграду. Пише модерне приче пуне сарказма и хумора. Уредник је листа: *ОКОЛО СМЕХА*. За књигу *Не стој њог сирелом* добио је награду *Златно шеле*. Спада у средњу генерацију петроградских писаца који пишу слободно и смешно на разне теме о проблемима савременог руског друштва. Живи у Санкт Петербургу и Новоросијску.

АЛЕКСАНДАР ЦИПКИН рођен је 1975. године у Лењинграду. Познати новинар, публициста и писац пре свега хумористичких прича. Његова прва збирка лирско – хулиганских прича *Жене незгодне старости* проглашена је за најчитанију хумористичку књигу у 2015. години. Ципкин је заслужан што се у Русију вратио обичај читања уметничких дела са позорнице. Тако да његове хумористичке приче читају са разних сцена најпознатији глумци. Како рече редитељ Ана Меликјан: *Ах, одавно сам чекала њојаву оваквој њисца! Овако лакој, ироничној, ѡачној, веселој и ѡужној, ѡравилној и ѡнеѡравилној, веома дирљивој великој дечака. Саша Ципкин је оѡкриће и радост у руској књижевности ѡоследњих ѡгодина. А режисер Борис Јухананов пише: Не сећам се када је неко у руској ѡрози са ѡтаквим хумором и слободом ѡисао о великим и озбиљним ѡемама.*

САДРЖАЈ

ПЕТРОГРАДСКИ ВЕСЕЉАЦИ (напомена приређивача) ...	5
МИХАИЛ ВЕЛЕР	
Невски проспекат	9
Јеврејин	9
Професор	12
Филмски јунак	13
Њени универзитети	15
Ђорђе	20
Игра са сабљама	22
Антиамериканиста	28
ДМИТРИЈ ГОРЧЕВ	
Жена	37
Петрограђани	42
Две карте до Москве	43
Просјаци	43
Бизнис	44
Хелувим	44
ЛЕВГЕНИЈ ЛУКИН	
Златна грозница	46
Писмо у Витенберг	47
СЕРГЕЈ НОСОВ	
Балада о повратку	48

Експертиза	60
ВАЛЕРИЈ ПОПОВ	
Пружам дактилографске услуге	64
Снови на горњем лежају	69
Једина утеха	80
ИГОР ДАНИЛОВ-ИВУШКИН	
Трећи син	99
Дугменце	101
Ђаво	104
Судбина	110
Љубавница	113
ВАЛЕРИЈ РОЊШИН	
Јепифанов и жене	117
О правим писцима	121
Јурик	122
Два живота Бориса Иванича	124
СЕРГЕЈ АРНО	
Вољена моја Москва	129
АНДРЕЈ МУРАЈ	
Изложба фламанског сликарства	137
Писмени састав	139
АЛЕКСАНДАР ЦИПКИН	
Петербуршки код	143
О срећи	144
Рука	145
Дијагноза	147
Забрињавајуће - бордељска студија	149

	187
Свадбено насиље	152
Новогодишњи брак	158
Сценарио за порно без heru-enda	162
Епистоларно-борделска студија	166
Снага уметности	169
Дипломата	169
Оптимиста	170
Одакле се знамо	170
Није суђено	171
Воља за животом	171
Дама скитница	172
Интелектуална расправа	172
Осредњи секс	174
Рус у души	176
Скупе ствари	176
О Путину	177
Лењинградска учитељица	177
Пушкин	178
Лежићи	178
Савет	180
 БЕЛЕШКЕ О АУТОРИМА	 181

За помоћ на преводу ове антологије, а и свих претходних, дугујем захвалност новосадском професору преводаштва Александру Шеви.

Избор и превод
Милена Тепавчевић

ВЛАДАРИ ПРИЧЕ
ХУМОР НА ПЕТРОГРАДСКИ НАЧИН

Издавач
Архив Војводине
Нови Сад, Жарка Васиљевића 2А
www.arhivvojvodine.org.rs

За издавача
др Небојша Кузмановић, директор Архива Војводине

Лектура
Милена Тепавчевић

Прелом
Јасминка Ловре

Штампа
САЈНОС, Нови Сад

Тираж
300

ISBN 978-86-6178-148-3

CIP - Каталогизација у публикацији
Библиотека Матице српске, Нови Сад

821.161.1-32(082)

ВЛАДАРИ приче : хумор на петроградски начин / избор и превод
Милена Тепавчевић. - Нови Сад : Архив Војводине, 2024 (Нови Сад :
Сајнос). - 183 стр. ; 21 cm

Тираж 300. - Белешке о ауторима: стр. 181-183. - Напомене и
објашњења у белешкама уз текст.

ISBN 978-86-6178-148-3

1. Тепавчевић, Милена, 1948- [приређивач, сакупљач] [преводиоца]

COBISS.SR-ID 154517257

